

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi puolustustarvikkeiden viennistä annettua lakia. Muutosten tavoitteena on ajantasaistaa lainsäädäntöä vastaamaan muuttunutta turvallisuusympäristöä, tiivistänyt kansainvälistä puolustusyhteistyötä sekä Suomen Nato-jäsenyyttä.

Lain soveltamisalaa tarkennettaisiin ja päivitetäisiin puolustustarvikkeen määritelmää. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uutena lupatyypinä yleinen vientilupa, joka yksinkertaistaisi erityisesti ei-kaupallisiin ja väliaikaisiin vientitilanteisiin liittyvää lupamenettelyä.

Valvontaa myös tehostettaisiin tarkentamalla puolustustarvikkeiden viejille asetettavia vaatimuksia ja kirjanpitovelvollisuuksia. Lisäksi mahdollistettaisiin viennin jälkeiset tarkastukset. Tiettyjen teknologioiden kohdalla luotaisiin puolustushallinnon sisäinen vapautusmenettely.

Päätöksentekoa valtioneuvostossa kohdennettaisiin uudelleen puolustusministeriön ja valtioneuvoston yleisistunnon välillä. Lisäksi lakiin tehtäisiin muutamia teknisiä ja kielellisiä muutoksia ilman vaikutusta oikeustilaan.

Lain on tarkoitus tulla voimaan 1. helmikuuta 2027.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi.....	4
2.1 Kansallinen lainsäädäntö ja käytäntö	4
2.2 Vientivalvontaa koskevat kansainväliset sopimukset ja sitoumukset	8
2.3 Viennin ja vientilupien määrät	10
2.4 Nykytilan arviointi	10
3 Tavoitteet	12
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	12
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	12
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	15
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	15
4.2.1.1 Vaikutukset viranomaisiin	15
4.2.1.2 Vaikutukset yrityksiin	17
4.2.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset	20
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	21
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	21
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	23
6 Lausuntopalaute.....	28
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	28
8 Lakia alemman asteinen sääntely	51
9 Voimaantulo	51
10 Toimeenpano ja seuranta	51
11 Suhde muihin esityksiin.....	51
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	52
12.1 Luvanvaraisuus ja luvan hakijalta vaadittavat edellytykset	52
12.2 Salassa pidettävän tiedon luovuttaminen	54
LAKIEHDOTUS	58
puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain muuttamisesta	58
LIITE	65
RINNAKKAISTEKSTI.....	65
puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain muuttamisesta	65

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti hallituskauden aikana tarkastellaan puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain (282/2012) uudistamistarpeet. Hallitusohjelmassa todetaan myös, että puolustustarvikkeiden vientivalvonnassa Suomi toimii kansainvälisten velvoitteidensa sekä kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti, eikä Suomi aseta puolustustarvikeviennille tiukempia kriteereitä kuin keskeiset eurooppalaiset verrokkimaat.

Laki puolustustarvikkeiden viennistä tuli voimaan 30.6.2012. Laissa säädetään puolustustarvikkeiden viennin, siirron, välityksen ja kauttakuljetuksen valvonnasta ja valvontamenettelystä. Lakia on muutettu ensimmäisen kerran vuonna 2015 (lailla 745/2014), jolloin lakiin tehtiin uuden turvallisuus selvityslain säätämisestä aiheutuneet teknisluonteiset muutokset ja toisen kerran vuonna 2025 aluevalvontalain (755/2000) muutoksen yhteydessä lailla puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 2 §:n muuttamisesta (87/2025), joka tuli voimaan 1.5.2025.

Puolustustarvikkeiden viennistä annettuun lakiin ei toistaiseksi ole tehty merkittäviä sisällöllisiä päivityksiä. Puolustustarvikkeiden vientivalvontatyössä on huomattu tarve ajantasaistaa lainsäädäntöä vastaamaan paremmin nykyisen toimintaympäristön tarpeita. Laki on tarkoitus saattaa vastaamaan tiivistyneen kansainvälisen yhteistyön asettamiin vaatimuksiin. Suomalaisen puolustusteollisuuden vienti on lisääntynyt merkittävästi viime vuosina, mikä on vaikuttanut myös puolustustarvikkeiden viennin valvontaan. Turvallisuustilanteen muuttuminen Euroopassa sekä Suomen liittyminen Natoon on johtanut tarpeeseen arvioida uudelleen muun muassa korkean puolustusteknologian suojaamista sekä puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain soveltamisalan rajauksia.

Ampuma-aseiden, olennaisten osien ja ampumatarvikkeiden viennistä, tuonnista ja kauttakuljetuksesta sekä kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaista Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusta täydentävän, ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja laittoman kaupan torjuntaa koskevan lisäpöytäkirjan (YK:n ampuma-asepöytäkirja) 10 artiklan täytäntöönpanosta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2025/41, jäljempänä *EU:n ampuma-aseasetus*, asettaa puolustustarvikkeiden vientivalvonnalle uusia vaatimuksia, joita voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole huomioitu.

1.2 Valmistelu

Hallituksen esitys on valmistelu virkатыönä puolustusministeriössä. Valmistelun aikana on kuultu muun muassa puolustusvoimia, ulkoministeriötä ja poliisihallitusta, joilla on läheisiä liittymäkohtia esitykseen. Lisäksi hallituksen esityksen luonnoksesta järjestettiin lausuntokierros ajalla . .2026- . .2026. Lausuntoja pyydettiin ja lausuntoja toimitettiin . Lausuntokierroksen materiaalit, annetut lausunnot ja muut hankkeen asiakirjat löytyvät valtioneuvoston hankesivuilta osoitteesta valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksella PLM011:00/2024.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Kansallinen lainsäädäntö ja käytäntö

Nykyinen puolustustarvikkeiden viennistä annettu laki tuli voimaan 30.6.2012. Laissa säädetään puolustustarvikkeiden viennin, siirron, välityksen ja kauttakuljetuksen valvonnasta ja valvontamenettelystä. Lailla toimeenpantiin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/43/EY koskien yhteisön sisällä tapahtuvia puolustukseen liittyvien tuotteiden siirtoja koskevien ehtojen yksinkertaistamisesta. Lisäksi lain päivittämisen yhteydessä puolustustarvikkeiden vientivalvonnan keskeiset säädökset nostettiin lain tasolle, kun aikaisemmin vientivalvonnan säännöstö oli muodostunut lain, asetuksen ja Valtioneuvoston, ulkoministeriön ja puolustusministeriön päätösten kokonaisuudesta. Uudistuksella laki saatettiin paremmin vastaamaan perustuslakivaliokunnan vuoden 2000 perustuslain kokonaisuudistuksen jälkeistä lausuntokäytäntöä, jossa korostettiin tarvetta säätää yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia koskevista velvoitteista lain tasolla.

Valtioneuvoston asetuksella puolustustarvikkeiden vientiä koskevan lupaharkinnan yleisistä edellytyksistä (70/2020) säädetään maista, joiden kohdalla ei tehdä hakemuskohtaista erillistä ulko- ja turvallisuuspoliittista arviointia. Näitä maita ovat EU:n jäsenvaltiot, Euroopan talousalueeseen kuuluvat valtiot sekä Australia, Japani, Kanada, Sveitsi, Uusi-Seelanti, Yhdistynyt Kuningaskunta ja Yhdysvallat.

Lain soveltamisalasta säädetään lain 1 §:ssä. Puolustustarvikkeiden siirto, vienti, kauttakuljetus ja välitys edellyttää puolustusministeriön tai valtioneuvoston yleisistunnon lupaa. Vienti- ja siirtolupa voi olla pysyvä tai väliaikainen. Viennillä tarkoitetaan puolustustarvikkeen vientiä Euroopan talousalueen ulkopuolelle ja siirrolla puolustustarvikkeen vientiä Euroopan unionin jäsenvaltioihin tai Euroopan talousalueeseen kuuluviin valtioihin. Siirtojen osalta lupatyyppejä on kolme: yleinen siirtolupa, koontisiirtolupa sekä yksittäinen siirtolupa.

Lupaviranomaisesta säädetään lain 20 §:ssä. Valtioneuvoston yleisistunto ratkaisee vienti- ja kauttakuljetuslupa-asian, jos vietävä tuote sisältyy 3 §:ssä tarkoitettuihin puolustustarvikeluettelon tuoteluokkiin 1—10 tai 12 ja viennin arvo on huomattavan suuri tai asian ulko- ja

turvallisuuspoliittinen merkitys sitä edellyttää. Puolustusministeriö ratkaisee vienti- ja kauttakuljetuslupa-asian muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen tilanteiden osalta tai jos puolustustarvikkeet viedään maasta tilapäisesti eikä niiden omistusoikeus siirry ulkomaille. Puolustusministeriö ratkaisee puolustustarvikkeen siirtoa ja välitystä koskevan lupa-asian.

Soveltamisalan rajoituksista on säädetty lain 2 §:ssä. Lupaa ei tarvita, jos: 1) puolustusvoimat, rajavartiolaitos, poliisi tai niiden valtuuttama tilapäisesti vie maasta tai siirtää puolustusvoimien, rajavartiolaitoksen tai poliisin omistaman tai hallinnassa olevan puolustustarvikkeen; 2) puolustusvoimat, rajavartiolaitos, poliisi tai niiden toimeksiannon saanut vie maasta tai siirtää puolustusvoimien, rajavartiolaitoksen tai poliisin käynnissä olevaa hanketta varten tilapäisesti maa-hantuodun puolustustarvikkeen; 3) vieraan valtion puolustusvoimat vie maasta, siirtää tai kuljettaa Suomen alueen kautta omistamansa tai hallinnassaan olevat puolustustarvikkeet, jos toiminta perustuu Pohjois-Atlantin sopimukseen sopimusvaltioiden ja muiden rauhankumppanuu-teen osallistuvien valtioiden välillä niiden joukkojen asemasta tehtyyn sopimukseen (SopS 65/1997) taikka Euroopan unionin kriisinhallintatehtävään taikka muuhun kriisinhallintatehtävään; tai 4) toimintaan on myönnetty lupa aluevalvontalain (755/2000) nojalla.

Lain 3 §:ssä säädetään puolustustarvikkeen määritelmästä. Suomi noudattaa valvonnalaisten tuotteiden määrittelyssä Euroopan unionin yhteistä puolustustarvikeluetteloa. Kansallisesti on tehty rajaukset tuoteluokkien ML 1 ja ML 3 osalta siten, että siviilikäyttöön suunniteltujen ampuma-aseiden ja ampumatarvikkeiden vienti- ja siirtolupaviranomaisena toimii Poliisihallitus.

Suomessa ampuma-aseiden ja ampumatarvikkeiden vientivalvonta on jaettu eri lupaviranomaisille. Puolustusministeriö toimii lähtökohtaisena lupaviranomaisena Euroopan unionin yhteisen puolustustarvikeluettelon mukaisten tuotteiden osalta ja Poliisihallitus puolestaan EU:n ampuma-asedirektiivin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2021/555 aseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnasta) mukaisten tuotteiden osalta.

Puolustustarvikeluettelo on jaettu 22 tuoteluokkaan, joista tuoteluokat 1 ja 3 sisältävät sekä puolustusministeriön että Poliisihallituksen luvittamia tavaroita. Tuoteluokkaan 1 kuuluu erilaisia pienikaliiberisia ampuma-aseita ja tuoteluokkaan 3 ampumatarvikkeita.

Voimassa olevan kansallisen lainsäädännön mukaisesti Puolustusministeriö on toimivaltainen vientilupaviranomainen tuoteluokan 1 osalta erityisesti sotilaskäyttöön suunniteltujen täysautomaattisten aseiden, tarkkuuskiväärien, rihlattomien aseiden ja aseiden, joissa käytetään hylsytöntä ampumatarviketta sekä aseisiin suunniteltujen komponenttien, lisälaitteiden ja varusteiden viennissä. Luokan muiden tuotteiden osalta vientivalvontaviranomainen on Poliisihallitus. Jaoittelun tarkoituksena on ollut tehdä mahdollisimman selkeä erottelu siviili- ja sotilaskäyttöön tarkoitettujen aseiden ja ampumatarvikkeiden välille ja näin järjestää myös niiden tarkoituksenmukainen vientivalvonta.

Puolustustarvikeluettelon tuoteluokka 2 sisältää suurempikaliiberisia ampuma-aseita tuoteluokkaan 1 verrattuna. Nykylainsäädännön mukaan tuoteluokkiin 1 ja 2 ei lasketa kuuluvaksi ennen vuotta 1938 valmistettuja kiväärejä, rihlattomia aseita eikä yhdistelmäaseita. Samoin poissuljettuja ovat sellaisten kiväärien, rihlattomien aseiden ja yhdistelmäaseiden jäljennökset, joiden alkuperäiskappaleet on valmistettu ennen vuotta 1890 sekä ennen vuotta 1890 valmistetut tykit, haupitsit, kanuunat ja kranaatinheittimet. Näiden lisäksi puolustustarvikkeiksi ei lasketa 1 luokkaan muuten kuuluvia, mutta deaktivoituja aseita. Edellä listattuja tuotteita ei valvota puolustusministeriössä, vaan niiden osalta toimivaltainen viranomaisena on Poliisihallitus. Luokan 2 aseille ei ole deaktivoimisäätöjä EU-alueella, jolloin tuotteita pidetään toimivina niiden todellisesta kunnosta huolimatta. Niiden vientilupaviranomaisena on puolustusministeriö.

Puolustustarvikeluettelon tuoteluokan 3 osalta puolustusministeriö luvittaa myös edellä listattujen aseiden osalta vähintään 12,7 millimetrin ampumatarvikkeiden ja niiden komponenttien viennin, sekä alle 12,7 millimetrin panssaria lävistävien, sytyttävien ja valokuovallisten ampumatarvikkeiden ja niiden komponenttien sekä muiden sotilasstandardien mukaan merkittyjen ampumatarvikkeiden ja niiden komponenttien viennin. Ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten valvonnasta säädetään taas ampuma-aseissa, jossa toimivaltainen vientilupaviranomaisena on Poliisihallitus.

EU:n ampuma-aseasetus on astunut voimaan 11 helmikuuta 2025. Asetuksen soveltamisala on määritetty sen 3 artiklassa, jonka mukaan asetusta ei sovelleta:

- a. valtioiden välisiin asekauppoihin tai aseiden siirtoihin;
- b. A-luokan lueteltuihin tavaroihin, edellyttäen, että ne sisältyvät Euroopan unionin yhteiseen puolustustarvikeluetteloon ja ne viedään tai jälleenviedään unionin tullialueelta, paitsi jos ne viedään väliaikaisesti tai jälleenviedään saman asetuksen 22 artiklan mukaisesti;
- c. B-luokan lueteltuihin tavaroihin, edellyttäen, että ne sisältyvät Euroopan unionin yhteiseen puolustustarvikeluetteloon ja ne viedään tai jälleenviedään unionin alueelta asevoimien, poliisin tai viranomaisten käyttöön;
- d. A, B tai C luokan lueteltuihin tavaroihin, jotka on tarkoitettu jäsenvaltioiden asevoimille, poliisille tai viranomaisille;
- e. kansallisessa lainsäädännössä määriteltyihin antiikkiaseisiin edellyttäen, että antiikkiaseisiin ei sisälly vuoden 1899 jälkeen valmistettuja aseita.

EU:n ampuma-aseasetuksen A-, B- ja C-tuoteluokat perustuvat EU:n ampuma-asedirektiivin mukaiseen luokitteluun, joka eroaa EU:n yhteisen puolustustarvikeluettelon tuoteluokista. Ampuma-asedirektiivin luokitus on seuraavanlainen:

- a. A-luokka: kielletyt ampuma-aseet. Luokassa on puolustustarvikeluettelon 1 luokkaan kuuluvia sarjatuliaseita ja 2 luokkaan kuuluvia aseita, esimerkiksi tykit, haupitsit, kranaatinheittimet, sekä 3 luokkaan kuuluvia räjähtäviä, laajenevia tai sytyttäviä ampumatarvikkeita. A-luokkaan kuuluu myös eräitä itselataavia kertatuliaseita.
- b. B-luokka: luvanvaraiset ampuma-aseet. Luokassa on lyhyitä ampuma-aseita sekä iso osa itselataavista kertatuliaseista. B-luokan aseet kuuluvat puolustustarvikeluettelossa 1 luokkaan.
- c. C-luokka: ilmoituksenvaraiset ampuma-aseet. Luokkaan kuuluu muun muassa tarkkuuskivääreitä sekä muita lippaallisia ja lippaattomia kertalaukauskivääreitä ja haulikoita. C-luokan aseet kuuluvat puolustustarvikeluettelon mukaiseen luokkaan 1.

Suomen voimassa olevan lainsäädännön mukaan A-luokan ampuma-aseiden ja joidenkin ampumatarvikkeiden vientilupaviranomainen on puolustusministeriö. Osa A-luokan ampumatarvikkeista kuuluu kuitenkin Poliisihallitukselle. B- ja C-luokan aseiden viennistä säädetään pääsääntöisesti ampuma-aselaisissa ja niiden vientiä valvoo Poliisihallitus. Poikkeuksena on kuitenkin C-luokan tarkkuuskivääreiksi luokitellut aseet, joita pidetään kansallisesti puolustustarvikkeina.

Lupaharkinnan yleisistä edellytyksistä säädetään lain 9 §:ssä. Luvan myöntämisessä lähtökohdانا on, että lupa myönnetään, jos se on Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan mukaista eikä vaaranna Suomen turvallisuutta. Lupaharkinta perustuu tapauskohtaiseen kokonaisharkintaan. Suomi noudattaa lupaharkinnassa Euroopan unionin neuvoston yhteistä kantaa 2008/944/YUTP, vahvistettu 8 päivänä joulukuuta 2008, sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä sekä kansainvälistä asekauppasopimusta (SopS 33/2024). Yhteisen kannan mukaisesti lupahakemuksia arvioidaan kahdeksan kriteerin perusteella. Näihin sisältyy mm. määrämään sisäinen tilanne ja sen kansallinen turvallisuus sekä alueellinen rauha, turvallisuus ja vakaus. Lupaa myönnettäessä arvioidaan lisäksi määrämään sitoutumista kansainvälisten sitoumusten ja oikeuden noudattamiseen sekä ihmisoikeuksien kunnioittamiseen. Arvio tehdään myös tuotteiden jälleenvientiriskistä. Lupaharkinta sisältää lisäksi vietävän tuotteen arvioinnin; arvioinnin kohteena on ominaisuudet, käyttötarkoitus ja sotilaallinen merkitys. Lupaharkinnassa otetaan myös huomioon viennin merkitys kotimaiselle teollisuudelle sotilaallisen huoltovarmuuden näkökulmasta erityisesti kriittisillä teknologia- ja osaamisalueilla.

Ulko- ja turvallisuuspoliittinen arvio tehdään luvan hakemishetken tilanteen perustella. Ehdotoman esteen viennille muodostavat pakotteet ja asevientikiellot. Vientilupahakemukset

käsitellään poikkihallinnollisessa maastavientityöryhmässä, jossa ovat edustettuna puolustusministeriön lisäksi ulkoministeriö, Tulli, Poliisihallitus, Suojelupoliisi ja Pääesikunta. Maastavientiasioiden työryhmässä ulko- ja turvallisuuspoliittisesta arviosta vastaa ulkoministeriö. Maastavientiasioiden työryhmästä säädetään lain 21 §:ssä.

Lain 14 §:ssä säädetään hakijaa koskevista edellytyksistä. Lupa myönnetään hakijalle, jonka katsotaan olevan sopiva viemään puolustustarvikkeita ja jonka arvioidaan noudattavan luvan myöntämisen ehtoja. Luvan myöntämisen ehtona pysyvissä vienneissä ja siirroissa on loppukäyttäjän antama loppukäyttäjätodistus, joka on toimitettava hakemuksen liitteenä.

Lain 33 §:ssä säädetään luvansaajan velvollisuudesta toimittaa puolustusministeriölle puolivuositain luotettava selvitys tuotteiden toimittamisesta lupaehtojen mukaisesti määrämaahan sekä osaltaan puolivuositain selvitys maasta viedyistä, siirretyistä, kauttakuljetuksen kohteena olleista tai välitetyistä puolustustarvikkeista. viemistään, siirtämistään, välitetyistään tai kauttakuljetetuista tuotteista. Lisäksi pykälässä säädetään siirtoluvan saaneen sekä yleistä siirtolupaa käyttävien velvollisuudesta pitää tapahtumakohtaista ja täydellistä kirjanpitoa toteuttamistaan siirroista.

Tietojensaantioikeuksista säädetään lain 35 §:ssä. Puolustusministeriöllä, Puolustusvoimilla, ulkoasiainministeriöllä, sisäasiainministeriöllä, suojelupoliisilla, Poliisihallituksella ja tulliviranomaisella on oikeus niitä muutoin koskevien salassapitosäännösten estämättä antaa toisilleen sellaisia tässä laissa tarkoitettuja luvan hakijaan, tuotteeseen, loppukäyttöön ja muuhun puolustustarvikkeiden vientivalvontaan liittyviä tietoja, joita viranomaiset tarvitsevat valvontatehtävässään.

2.2 Vientivalvontaa koskevat kansainväliset sopimukset ja sitoumukset

Suomi on sitoutunut moniin asevalvontaan liittyviin kansainvälisiin sopimuksiin, joilla on vaikutuksia myös puolustustarvikkeiden vientivalvonnalle. Velvoitteita ja niiden sisältöä on kuvattu lakia säädettäessä hallituksen esityksessä 93/2011. Velvoitteet ovat pysyneet pitkälti samoina. Tässä luvussa on kuvattu lain säätämisen jälkeen kansainvälisissä velvoitteissa tapahtuneet muutokset.

Euroopan unionin neuvoston yhteinen kanta sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä, päivitettiin 14.4.2025. Yhteinen kanta on sisällytetty osaksi Suomen kansallista lainsäädäntöä puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 9 §:ssä. Yhteisen kannan päivityksen yhteydessä keskeiset kriteerit, joiden nojalla lupahakemuksia arvioidaan, säilyivät samana. Niihin tehtiin kuitenkin tarkennuksia, joissa huomioitiin Euroopan turvallisuustilanteen muutos ja EU:n sekä jäsenvaltioiden tuki Ukrainalle.

Yhteisen kannan ihmisoikeuksia koskevaa perustetta 2 tarkennettiin selventämällä ihmisoikeuksien ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden kunnioittamisen vaatimusta. Määrämaan sisäistä tilannetta koskevaa perustetta 3 täsmennettiin oikeutetun turvallisuuden ja puolustuksen osalta sekä alueellista rauhaa, turvallisuutta ja vakautta koskevaa perustetta 4 itsepuolustusoikeuden osalta. Diversioriskiä koskevaan perusteeseen 7 lisättiin kohdat komponenttiviennin erityisen riskin huomioimisesta, pakotteiden kiertämisen torjumisesta sekä pienaseisiin ja kevyisiin aseisiin liittyvän erityisen riskin huomioimisesta. Loppukäytön valvontaa koskevaan 5 artiklaan lisättiin maininta jäsenvaltioiden mahdollisuudesta käyttää myös muita kuin yhteisessä kannassa mainittuja loppukäytön seurannan menetelmiä. Raportointia ja tiedonvaihtoja koskevaan 7 artiklaan lisättiin maininta pyrkimyksestä yhdenmukaisiin riskiarvioihin kohdemaista sekä uusi kohta, jossa rohkaistiin yhteistuotantohankkeisiin osallistuvia jäsenmaita konsultoimaan toisiaan riskiarvioistaan.

Merkittävin muutos puolustustarvikkeiden vientivalvontaa koskevissa kansainvälisissä sopimuksissa vuoden 2012 jälkeen on 24.12.2014 voimaan astunut kansainvälinen asekauppasopimus. Asekauppasopimus on ensimmäinen tavanomaisten aseiden kauppaa koskeva kansainvälinen sopimus. Sopimuksen tavoitteena on saada aikaan mahdollisimman tiukat yhteiset kansainväliset vaatimukset, joilla säännellään tavanomaisten aseiden kansainvälistä kauppaa tai parannetaan sen sääntelyä. Sopimuksella pyritään myös torjumaan laitonta asekauppaa. Sopimuksella määrätään aseiden vientiin, tuontiin, kauttakuljetukseen, mukaan lukien uudelleenlastaus, sekä välitykseen liittyvistä asesiirtojen edellytyksistä. Sopimusta sovelletaan kaikkiin tavanomaisiin aseisiin, ampumatarvikkeisiin sekä osiin ja komponentteihin. Sopimus sisältää tavanomaisten aseiden siirtoja koskevat kielto määräykset. Lisäksi sopimus asettaa kansainväliset vähimmäisvaatimukset kansalliselle vientilupahakemusten arvioinnille.

Asekauppasopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä (HE 148/2013 vp) arvioitiin, että sopimuksen voimaansaattaminen ei edellytä muutoksia Suomen kansalliseen lainsäädäntöön. Suomen voimassa olevan vientivalvontajärjestelmän katsottiin vastaavan asekauppasopimuksen valvontajärjestelmälle asettamia vaatimuksia.

Asekauppasopimuksen 8 artiklassa säädetään puolustustarvikkeiden tuonnista. Sopimuksen 8 artiklan nojalla tuojana oleva osapuoli voi tarvittaessa toteuttaa toimenpiteet, joilla säädellään asekauppasopimuksen mukaisten tuotteiden maahantuontia. Tällä hetkellä ampuma-aseiden, ampuma-aseen osien ja patruunoiden maahantuonti on luvanvaraista ampuma-aselain nojalla. Lisäksi vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetussa laissa (390/2005) räjähteiden maahantuonti on asetettu luvanvaraiseksi.

Suomi on irrottautunut Ottawan jalkaväkimiinat kieltävästä sopimuksesta (yleissopimus jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä) tammikuussa 2026.

Suomea sitoo puolustustarvikkeiden vientivalvontaa kansainväliset raportointivelvoitteet. Suomi raportoi puolustustarvikevienneistä kansainvälisten sitoumustensa mukaisesti Euroopan unionin neuvostolle, YK:lle, asekauppasopimuksen sihteeristölle, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö Etyjille sekä Wassenaarin järjestelylle. Lisäksi Suomi julkaisee vuosittain kansallisen raportin myönnettyistä puolustustarvikkeiden vientiluvista ja toteutuneesta puolustustarvikeviennistä.

2.3 Viennin ja vientilupien määrät

Vuonna 2024 vienti- ja siirtolupia pysyville kaupallisille vienneille myönnettiin 432 kpl ja niiden kokonaisarvo oli 1,4 mrd. €. Kaikkiaan lupia myönnettiin 552 kpl, joista 118 kpl koskivat tilapäisiä vienti- ja siirtolupia esim. esittelyyn, huoltoon tai korjaukseen sekä muita ei kaupallisia vientejä kuten huollosta palautuksia Suomesta. Suurin osa (69 %) vienneistä kohdistui Euroopan alueelle ja kolme suurinta vientikohdetta olivat Ruotsi, Saudi-Arabia ja Yhdysvallat.

Toteutuneiden vientien arvo vuonna 2024 oli 205,6 miljoonaa euroa ja kolme suurinta viennin kohdemaata olivat Ruotsi, Latvia ja Norja. Suurin osa vienneistä (lähes 95 %) toteutui Euroopan alueelle. Toteutuneiden vientien pohjalla olevat vientiluvat on voitu myöntää useampana aikaisempina vuotena. Osa toteutuneista vienneistä perustuu puolustusministeriön julkaisemiin yleisiin siirtolupiin.

Myönnettyjen vientilupien yhteenlaskettu kokonaisarvo on vuosien 2015–2024 välillä vaihdellut 101 milj. € ja 1,4 mrd. € välillä. Arvollisesti eniten lupia on myönnetty vuosina 2024, 2023, 2015, jolloin lupien korkeita yhteisarvoja selittää kunakin vuonna myönnettyt muutama arvoltaan huomattava lupa. Kymmenen vuoden vertailujaksolla euromääräisesti tarkasteltuna vientilupia on myönnetty eniten Euroopan unionin ja muun Euroopan alueelle.

Toteutuneiden vientien yhteenlaskettu vuosittainen arvo on vaihdellut 73 milj. € ja 205 milj. € välillä. Tunnusomaista suomalaiselle puolustustarvikeviennille on, että yksittäiset viennit nostavat yksittäisten maiden osuuksia toteutuneiden vientien tilastoissa ja voivat muodostaa jopa noin puolet koko vuoden toteutuneista vienneistä. Eniten toteutuneita vientejä oli vuosina 2024 ja 2023.

2.4 Nykytilan arviointi

Voimassa oleva vientivalvontalaki on osoittautunut toimivaksi käytännössä ja on edelleen peruseriaatteiltaan vientivalvonnan tavoitteiden mukainen. Sen voimaantulon jälkeen kuitenkin sekä globaali turvallisuustilanne että puolustusteollisuuden toimintakenttä on muuttunut merkittävästi, mikä on johtanut siihen, että tietyt laissa olevat menettelyt eivät kaikilta osin tue tehokasta ja tarkoituksenmukaista vientivalvonnan toteuttamista. Lisäksi vientivalvontalaki

sisältää joitain asetuksenanto- ja päätösvaltuuksia, joita ei ole hyödynnetty taikka ne eivät ole nykyisen lainsäätämisenjärjestyksen mukaisia.

EU:n ampuma-aseasetuksesta seuraa sen soveltamisalalla muutoksia viranomaisten velvollisuuksiin ja vastuisiin ampuma-aseiden ja niihin liittyvien komponenttien, osien ja ampumatarvikkeiden tuonnin ja viennin valvontaan liittyen. Luvussa 2.1 kuvatun toimivalta- ja ampuma-aseasetuksen soveltamisalan johdosta asetus tulisi nykytilanteessa sovellettavaksi sekä Poliisihallituksen että puolustusministeriön lupaviranomaistehtävässä. Sen seurauksena on tarpeen tarkastella nykyistä puolustustarvikkeen määritelmää siten, että se johtaisi EU:n ampumaasetuksen tarkoituksenmukaiseen toimeenpanoon ampuma-aseiden vientilupaviranomaisen määrittämisen osalta.

Puolustustarvikkeiden vientilupaviranomaisen käsittelemien lupahakemusten määrä on voimakkaasti kasvanut viimeisen kahden vuoden aikana. Uusia toimijoita on myös tullut toimialalle, mikä on kasvattanut myös neuvonnan ja ohjeistuksen määrää. EU:n sisäisten puolustustarvikesiirtojen osalta direktiivin mukaisesti otettiin käyttöön yleiset siirtoluvat, jotka julkaistaan puolustusministeriön nettisivuilla. Yksittäisen lupahakemuksen sijaan yritykset voivat rekisteröityä näiden lupien käyttäjiksi silloin kun luvan käyttämisen ehdot täyttyvät. Vientien osalta vastaavaa mahdollisuutta ei ole ollut ja tämä on tarpeettomasti kuormittanut paitsi luvan hakijaa, myös luvan myöntäjää erityisesti ulko- ja turvallisuuspoliittisesti esteettömien maiden osalta.

Lain 20 §:n mukaisesti vienti- ja kauttakuljetusluvan myöntää joko valtioneuvoston yleisistunto tai puolustusministeriö. Viennin voimakas kasvu, puolustustarvikkeiden hinnannousu sekä teknologinen kehitys edellyttävät Valtioneuvoston yleisistunnon ja puolustusministeriön toimival- lan uudelleentarkastelua. Tärkeintä on varmistaa, että myös jatkossa Valtioneuvoston yleisistunnon päätettäväksi viedään vain merkittävimmät puolustustarvikeviennit. Lupaprosessiin liittyy nykyisin myös joitain hallinnollisesti työläitä piirteitä, joita olisi mahdollista tehostaa.

Vientivalvontaa koskevassa kansainvälisessä keskustelussa sekä pakotteiden toimeenpanon yhteydessä on viime vuosina korostettu asiakkaan tuntemisen velvoitetta, yritysten viennin vastuullisuutta ja erityisesti vastuuta ihmisoikeuksien ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden toteutumisesta. Nykyinen vientivalvontalaki asettaa vaatimuksia luvan saajalle kirjanpito- ja raportointivaatimusten muodossa, mutta se ei aseta viennin vastuullisuuden suhteen erityisiä velvoitteita viejälle. Suomen vaatimissa loppukäyttäjätodistuksissa loppukäyttäjä sitoutuu siihen, että Suomi voi halutessaan toteuttaa vietyjen tuotteiden osalta viennin toteutumisen jälkeisen tarkastuksen. Vientivalvontalaissa ei kuitenkaan ole menettelyä sille, kenellä olisi kansallisesti toimivalta toteuttaa loppukäyttäjätodistuksessa mainittu mahdollinen viennin jälkeinen tarkastus.

Lain 35 § koskien oikeutta saada tietoja ei ole nykyisen lainsäädäntökäytännön mukainen. Pykälä on yleisluontoinen, eikä siinä ole säädetty tiedonsaantioikeuksista niin täsmällisesti, kuin olisi tarpeen. Käytännössä on myös huomattu, että tiedonsaantioikeudet eri viranomaisten välillä eivät ole täysin riittävät.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on varmistaa vientivalvonnan tehokas, tarkoituksenmukainen ja Suomen kansainväliset velvoitteet täysimääräisesti huomioiva toimeenpano. Esityksen tavoitteena on myös huomioida EU:n uuden ampuma-aseasetuksen toimeenpanon seuraukset kansalliselle lupajärjestelmälle.

Edelleen tavoitteena on päivittää puolustustarvikkeiden vientilupiin kohdistuvia säännöksiä siten, että lupajärjestelmä pystyisi vastaamaan merkittävästi kasvaneeseen vientiin ja lupahakemuksien lukumäärään. Tarkoitus on myös jatkossa mahdollistaa tehokkaampi vientivalvonta erityisesti tiettyjen korkean teknologian tuotteiden kohdalla.

Myös lisääntynyt kansainvälinen puolustusteollinen yhteistyö ja monikansalliset kehittämis- ja hankintaprojektit vaikuttavat puolustustarvikkeiden vientivalvonnalle asetettaviin vaatimuksiin. Nyt esitettävillä muutosehdotuksilla ajantasaistetaan lain soveltamisalaa, lupaviranomaisen määräytymistä sekä luodaan joustavampi vientilupamuoto. Lakimuutoksen myötä lupaviranomaisella olisi keinot vientivalvonnan tehokkaaseen toimeenpanoon. Toisaalta esitetään puolustustarvikkeiden viennin vastuullisuutta lisääviä toimia, joiden tarkoitus on tukea myös valtion kansainvälisten velvoitteiden toteutumista.

Tavoitteena on myös ollut tehdä lakiin muualla lainsäädännössä tapahtuneiden muutosten johdosta vaadittavat tekniset muutokset.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Soveltamisala

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain soveltamisalaa koskevaa 2 §:ää sekä soveltamiseen vaikuttavaa puolustustarvikemääritelmää koskevaa 3 §:ää. Lain soveltamisalan ulkopuolelle jätettäisiin nimenomaisesti Pohjois-Atlantin puolustusliittoon liittyvät, Suomea sitovat kansainväliset valtiosopimukset, Suomen ja Yhdysvaltojen välisestä puolustusyhteistyöstä tehty valtiosopimus sekä toiminta, joka perustuu päätökseen, joka on tehty kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain (418/2017) nojalla. Lisäksi tietynlainen väliaikainen vienti suljettaiisiin soveltamisalan ulkopuolelle. Soveltamisalan muutoksella on tarkoitus helpottaa monen- ja

kahdenvälistä puolustusyhteistyötä sekä varmistaa liittokunnan toimintamahdollisuudet Suomessa.

Kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksestä annettua lakia koskeva soveltamisalan poikkeus vahvistaisi jo nykyisin voimassa olevan käytännön, jonka mukaan vientivalvontalakia ei ole sovellettu esimerkiksi Ukrainalle annettuun tukeen. Kyseinen poikkeus kansallisesta laista ei vaikuttaisi Suomen kansainvälisiin sopimuksiin liittyvien velvoitteiden soveltumiseen.

Puolustustarvikkeen määritelmän muutoksella osa nyt puolustustarvikkeiksi määritellyistä ampuma-aseista suljettaisiin lain soveltamisalan ulkopuolelle. Muutoksen tarkoitus on siirtää Poliisihallituksen toimivaltaan sellaisten ampuma-aseiden vientilupapäätökset, mitkä kuuluvat EU:n uuden ampuma-asetuksen soveltamisalaan. Lisäksi tiettyjen keräilyaseiden vientilupien myöntäminen siirtyisi jatkossa Poliisihallitukselle, kun deaktivoituja tai pysyvästi ampu-makelvottomiksi tehtyjä ampuma-aseita taikka ennen vuotta 1946 valmistettuja ampuma-aseita ei enää pidettäisi puolustustarvikkeina. Sisäministeriö on valmistellut lakiehdotuksen, jolla mahdollistetaan ampuma-aseita myös kaupallisten vientilupien myöntäminen. Varsinainen toimivaltamuutos tapahtuisi kuitenkin nyt annetulla esityksellä. Muutoksella tavoitellaan ampuma-aseiden viennin tarkoituksenmukaista lupajärjestelmää, jossa ei ole soveltamisalaltaan päällekkäisiä säädöksiä.

Yleinen vientilupa

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, jonka mukaan puolustustarvikkeiden vientiin voitaisiin antaa nykyisen yksittäisen vientiluvan lisäksi myös yleinen vientilupa. Yleistä vientilupaa voisi käyttää tietyissä laissa säädetyissä tilanteissa ja se mahdollistaisi viennin vain erikseen nimettyihin, ulko- ja turvallisuuspoliittisesta arviosta vapautettuihin valtioihin. Yleisellä vientiluvalla olisi tarkoitus yksinkertaistaa lupamenettelyitä erityisesti ei-kaupallisissa vienneissä erikseen määriteltyihin ulko- ja turvallisuuspoliittisesti esteettömiin maihin. Tällaisia ovat esimerkiksi tilapäiset esittelyviennit, tilapäiset viennit huoltoon ja korjaukseen sekä Suomessa tapahtuneen huollon ja korjauksen jälkeiset palautukset. Lisäksi yleinen vientilupa olisi mahdollista julkaista tilanteessa, jossa toiminta perustuu hallitustenvälisen yhteistyön toteuttamiseen tai mikäli viennille on muu edellä mainittuihin perusteisiin rinnastuva syy.

Lupaharkinnan yleiset edellytykset

Lakiin ehdotetaan lisäystä koskien lupaharkinnan yleisiä edellytyksiä, jonka nojalla lupa myönnettäisiin tai julkaistaisiin vain, jos se ei vaaranna Suomen kansallista puolustuskykyä. Tämä olisi lisäedellytys olemassa oleville yleisille edellytyksille, joiden mukaan lupa myönnetään tai

julkaistaan vain, jos se on Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan mukainen eikä se vaaranna Suomen turvallisuutta.

Ehdotettu muutos loisi edellytykset puolustushallinnon sisäiselle vapautusprosessille, jossa arvioitaisiin puolustushallinnon sisäisesti, vaarantaako aiottu vienti tai siirto Suomen puolustuskykyä. Käytännössä tällä vapautusprosessilla valvottaisiin sellaisia puolustushallinnon määrittämiä korkean teknologian tuotteiden vientiä ja siirtoa, jotka on alun perin kehitetty Puolustusvoimien käyttöön ja joiden vientiin tai siirtoon saattaa liittyä Puolustusvoimien suorituskyvyn paljastamiseen liittyviä tekijöitä. Vapautusprosessi ei koskisi tuotteita, joiden tuotekehitykseen Puolustusvoimat ei olisi osallistunut. Vapautusprosessi olisi osa tapauskohtaista kokonaisuarkkia. Tarvittaessa lupa voitaisiin jättää myöntämättä, mikäli riski puolustuskyvyllä arvioitaisiin merkittäväksi.

Valvonnan tehostamiseen liittyvät toimet

Vienti- ja siirtolupien hakijoille asetettavia vaatimuksia ehdotetaan tarkennettavaksi ja kirjanpitovelvollisuuksia osittain tiukennettavaksi. Esityksessä säädettäisiin luvanhakijan velvollisuudesta tuntea puolustustarvikkeen vastaanottaja ja loppukäyttäjä. Lisäksi esityksessä säädettäisiin hakijan toiminnan vastuullisuuteen liittyvistä erityisistä vaatimuksista. Esityksessä tarkennettaisiin, että kirjanpitovelvollisuus koskisi siirtolupien lisäksi myös vienti-, kauttakuljetus- ja välityslupia. Puolustusteollisuuden yritysten vastuu ihmisoikeuksien ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden toteutumisesta on nähty viime vuosina yhä olennaisemmaksi erityisesti kansainvälisessä vienti- ja asevalvontakeskustelussa. Puolustusteollisuuden osalta asianmukaiset vastuullisuusprosessit ja huolellinen kirjanpito voivat suojella myös yritystä mainehaitalta, jos käy ilmi, että sen tarvikkeita on esimerkiksi myyty luvattomasti eteenpäin. Yritysten vastuullinen toiminta myös tukisi vientivalvontaa toteuttavien viranomaisten tehtävää, esimerkiksi tuottamalla parempaa tietoa loppukäyttäjistä.

Muita vientivalvontaa tehostavia keinoja olisivat viennin jälkeisten tarkastusten mahdollistaminen sekä viranomaisten tiedonsaantioikeuksien päivittäminen. Viennin jälkeisistä tarkastuksista vastaisi Tulli. Tiedonsaantioikeuksia koskeva pykälä saatettaisiin vastaamaan nykyisten tietotarpeiden lisäksi nykyistä sääntelykäytäntöä.

Lupaviranomaisen päätöksenteko

Toimivaltaisen puolustustarvikkeiden vientilupaviranomaisen määräytymistä ehdotetaan muutettavaksi. Nykyisessä laissa puolustusministeriön ja valtioneuvoston yleisistunnon välisen toimivallanjako määräytyy puolustustarvikkeen tuoteluokan, viennin huomattavan suuren arvon sekä lupa-asian ulko- ja turvallisuuspoliittisen merkityksen mukaan. Nykyisen lain mukaisesti valtioneuvoston yleisistunnon päätettäväksi vietävät tuoteluokat on määritelty kattamaan

erityisesti tuhoa tuottava materiaali sekä isot puolustusteollisuuden järjestelmät. Puolustusteknologisen kehityksen perusteella olisi syytä arvioida uudelleen, missä tuoteluokissa valtioneuvoston yleisistunnon tekemä päätös on tarpeen. Uusia merkittäviä tuoteluokkia ovat erityisesti ohjelmistot, teknologia ja tietyt elektroniset laitteet ja järjestelmät. Lisäksi ehdotetaan, että valtioneuvoston yleisistunnon ratkaistavaksi ei enää jatkossa vietäisi kauttakuljetusta koskevia päätöksiä.

Muut ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan ennakkolausuntojen säätämistä maksullisiksi suoritteiksi. Lisäksi lakiin tehtäisiin joitakin muita soveltamiskäytännössä tarpeelliseksi tunnistettuja pienempiä muutoksia, sekä kielellisiä muutoksia, joilla ei ole tarkoitus muuttaa oikeustilaa.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Hallituksen esityksellä arvioidaan olevan maltillisia taloudellisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Vaikutusten suuruus määräytyy myös osittain siitä, miten viranomaiset alkavat käytännössä toteuttaa uusia toimivaltuuksia ja työkaluja. Esimerkiksi viennin jälkeisen tarkastusmahdollisuuden taloudelliset vaikutukset viranomaisiin ovat täysin riippuvaisia siitä, kuinka usein mahdollisuutta käytetään.

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

4.2.1.1 Vaikutukset viranomaisiin

Soveltamisala

Puolustustarvikemääritelmän muuttamisesta seuraavan ampuma-aseasetuksen soveltamisalaan kuuluvien tarvikkeiden vientiluvituksen keskittämällä olisi vaikutuksia erityisesti viranomaisiin. Merkittävin muutoksesta johtuva vaikutus olisi se, että puolustusministeriöstä ei tulisi EU:n ampuma-aseasetusta soveltavaa viranomaista, eikä sen olemassa olevia resursseja tarvitsisi jakaa kahden lupajärjestelmän käyttämiseen. Poliisihallitukselle rooli tulee joka tapauksessa. Tehtävän keskittäminen ei vaikuttaisi välittömästi viranomaisten nykyisiin resursseihin, mutta se hillitsisi niiden lisäystarvetta puolustusministeriössä.

Muutos vähentäisi jossain määrin puolustusministeriölle tulevia hakemuksia ja lisäisi Poliisihallituksen hakemusmääriä nykytilanteeseen verrattuna. Käytännössä muutos koskisi Sako Oy:n valmistamien, C-luokkaan kuuluvien TRG-tarkkuuskiväärien vientiä ja siirtoa koskevia lupia, joita myönnettiin vuonna 2024 yhteensä 82 kappaletta. Vienneistä 28 kappaletta meni viranomaisille ja 54 kappaletta yksityisille loppukäyttäjille. Voidaan arvioida, että puolustusministeriöltä vähentyvien hakemusten määrä ei siirtyisi kokonaisuudessaan poliisille, koska

lupanhakijat ovat aiemmin tehneet samaa vientiä koskien kaksi lupahakemusta sen johdosta, että samassa vientikaupassa on usein molempien lupaviranomaisen toimivaltaan kuuluvia tuotteita.

Ulkoministeriön hallinnolliseen taakan arvioidaan hieman kevenevän, sillä sekä puolustusministeriö että Poliisihallitus pyytävät osana lupaprosessia ulkoministeriöltä vientiluvasta ulko- ja turvallisuuspoliittisen lausunnon. Lausuntopyyntöjä voi nykytilanteessa siis tulla kaksin kappalein yhteen vientiin liittyen. Muutoksen myötä lausuntopyyntöjen lukumäärä pienenesi.

Keräilyaseiden vientilupien keskittäminen Poliisihallitukselle ei vaikuttaisi Poliisihallituksen työmäärään merkittävästi, sillä keräilyaseita koskevien vientilupien määrä on vähäinen, vuositasolla noin 10–20 lupaa. Puolustusministeriössä keräilyaseiden lupapäätösten käsittely on kuitenkin aiheuttanut jonkin verran hallinnollista työtä hakemusten vähäisestä lukumäärästä huolimatta, sillä päätöksen perusteena käytettäviä tietoja selvitetään Poliisihallitukselta poliisin rekistereistä, joihin puolustusministeriöllä ei ole pääsyä.

Ehdotettujen muutosten viranomaisiin kohdistuvien taloudellisten vaikutusten arvioidaan jäävän nykytilanteeseen nähden vähäisiksi. Lupatoiminta on sekä puolustusministeriössä että Poliisihallituksessa maksullista. Maksun suuruus määräytyy asianomaisen ministeriön antamalla asetuksella. Muutokset koskisivat yhteensä noin 90–100 lupaa vuodessa, kun lähtökohdaksi otetaan vuoden 2024 lupamäärät. Puolustusministeriössä 100 luvan käsittely on vaatinut keskimäärin noin 0,3 henkilötyövuotta, mitä voidaan pitää uskottavana arviona muutoksen välittömistä vaikutuksista Poliisihallituksen työmäärään. On kuitenkin huomattava, että lupaviranomaisen työmäärä on riippuvainen yritysten vientimääristä, mitkä voivat muuttua vuosittain paljonkin.

Yleinen vientilupa

Yleisen vientiluvan käyttöönoton arvioidaan vähentävän puolustusministeriön käsiteltäväksi tulevien hakemusten määrää. Esimerkiksi vuonna 2024 tilapäisiä vientilupia ulko- ja turvallisuuspoliittisesti esteettömiin maihin myönnettiin 21 kappaletta. Yleisten vientilupien arvioidaan pienentävän vuosittaista hakemusten määrää noin 30–50 kappaleella vuosittain, kun huomioidaan puolustusteollisuuden kasvaneen kysynnän todennäköinen vaikutus lupamääriin.

Rekisteröityminen yleiselle vientiluvalla olisi maksullista. Maksun suuruus olisi puolustusministeriön päätettävissä ja se määräytyisi samoin perustein kuin muissakin lupatyypeissä. Yleisten vientilupien arvioidaan pienentävän puolustusministeriön hallinnollista taakkaa sekä vientiluvista saatavia tuloja noin 2000–3000 euroa vuosittain lupamäärien vähenemisen vuoksi.

Ennakkolausuntojen maksullisuus

Lakimuutoksella säädettäisiin myös ennakkolausunnot maksullisiksi, kun aiemmin ennakkolausunnon on voinut saada maksutta. Ennakkolausuntoja on pyydetty hyvin varhaisessa vaiheessa, kun yritys vasta tunnustelee, olisiko tiettyyn valtioon vientimahdollisuuksia. On todennäköistä, että maksullisen ennakkolausunnon pyytämisen kynnyks nousee, jolloin lausuntoja pyydetäisiin vasta silloin, kun yrityksellä on konkreettisempia vientisuunnitelmia ja ennakkolausuntopyyntö arviointi on tarkoituksenmukaisempaa. Ennakkolausuntoja on pyydetty vuonna 2025 56 kappaletta. Vuonna 2024 ennakkolausuntopyyntöjä oli 54 kappaletta ja 33 kappaletta vuonna 2023. Maksun arvioidaan hillitsevän ennakkolausuntojen määrän kasvua, vuodesta riippuen jopa vähentävän niitä. Maksullisuus nostaa hieman lupatoiminnasta saatavia tuloja. Maksun suuruus määräytyisi puolustusministeriön asetuksella.

4.2.1.2 Vaikutukset yrityksiin

Soveltamisala

Luvanhakijoiden kannalta puolustusministeriön ja poliisihallituksen välinen toimivallan siirto voisi joissain tapauksissa vähentää hallinnollista taakkaa, kun kahden hakemuksen sijaan voi tehdä yhden. Keräilyaseita koskevien vientilupien keskittäminen Poliisihallitukselle tarkoittaisi asekeräilijöille sitä, että kaikki heidän toimintaansa liittyvät luvat haetaan samalta viranomaiselta.

Yleinen vientilupa

Yleisen vientiluvan käyttöönoton vähentää sen soveltamisalalla yritysten hallinnollista taakkaa, koska rekisteröityminen yleisen vientiluvan käyttäjäksi tehdään vain kerran. Rekisteröitymisen kustannukset ovat tällä hetkellä myös pienemmät kuin yksittäisen vientiluvan. Rekisteröitymisen perusteella yritys voisi toteuttaa useamman yleisen vientiluvan mukaisen viennin sen sijaan, että hakisi jokaiselle viennille erillisen yksittäisen vientiluvan. Yleisen vientiluvan soveltamisala kohdistuisi erityisesti sellaiseen vientiin, jolla on rajallista kaupallista hyötyä, esimerkiksi huolto- ja esittelytarkoituksiin. Kaupallisempaa hyötyä yritykselle voi olla tilanteissa, joissa yleistä vientilupaa käytettäisiin hallitustenvälisen yhteistyöjärjestelyn mukaisiin vienteihin.

Valvonnan tehostamiseen liittyvät toimet

Lain 14 §:ään ehdotettava erityisten vaatimusten velvoitteen voidaan arvioida aiheuttavan puolustustarvikkeita vieville yrityksille jonkin verran lisää hallinnollista taakkaa. Yrityksiin kohdistuvat vaikutukset ovat suoraan riippuvaisia velvoitteen tarkemmasta sisällöstä, joka määriteltäisiin valtioneuvoston asetuksella. Ehdotuksen mukaan velvoitteeseen sisällytettäisiin yleinen velvollisuus tuntea asiakas sekä mahdollisesti vastuullisuussuunnitelman laatiminen. Vastuullisuussuunnitelman laatiminen työllistäisi yrityksiä eniten silloin, kun suunnitelma luodaan

ensi kertaa. Sen ylläpidon ja päivittämisen voidaan katsoa olevan huomattavasti pienempi taakka.

Velvollisuus tuntee asiakas ja vietävien puolustustarvikkeiden lopullinen käyttötarkoitus ovat jo nykyisellään osa vientilupahakemuksen teossa tarvittavia tietoja. Täsmällisempi vaatimus saattaa lisätä hieman yrityksen selvitystyötä, mutta on huomattava, että jo nykyinsäädännön mukaisesti vientivalvontaviranomainen on voinut kysyä yritykseltä vastaavia tietoja hakemuksen käsittelyn aikana. Uudella velvoitteella halutaan varmistua siitä, että asiakkaiden tunteminen on osa yritysten viennin hallintaprosessia. Velvoitteesta aiheutuvat kustannukset pienenevät vuosittain, sillä se koskee lähes yksinomaan uusia asiakkaita.

Erityisten vaatimusten kustannusvaikutuksen euromääräinen hinta on vaikea laskea täsmällisesti, mutta työ- ja elinkeinoministeriön laatimalla laskurilla toistuvien kustannusten arvioidaan olevan noin 10 000 euroa vuodessa jokaista yritystä kohden. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön laskurilla kertaluonteisten kulujen arvioidaan olevan noin 9 000 euroa jokaista yritystä kohden vuonna 2027. Tällä huomioidaan uusiin velvoitteisiin sopeutuminen. Edellä mainitut luvut on laskettu keskimääräisillä vientimäärillä. Käytännössä yrityksillä, jotka vievät paljon puolustustarvikkeita ulkomaille kulut olisivat tätä suuremmat. Samoin yrityksillä, jotka vievät vain vähän puolustustarvikkeita ulkomaille hallinnolliset kulut olisivat vuositasolla tätä pienemmät.

Yrityksillä, joilla on jo vakiintunutta vientitoimintaa, asiakkaan tuntemista koskeva velvoite on oletettavasti jo osa nykyistä liiketoimintaa, eikä velvoitteesta näin ollen arvioida syntyvän merkittävästi uusia toistuvia kustannuksia. Velvoitteiden täyttäminen voisi olla työläämpää niille toimijoille, joilla ei vielä ole kokemusta puolustustarvikkeiden viennistä. Täsmällisemmän huolellisuusvelvoitteen myötä yrityksillä olisi kuitenkin yhdenmukainen viranomaisten ohjeistama toimintamalli.

Sääntelyn vaikutusten arvioinnissa on tunnistettava estääkö, rajoittaako tai vääristäkö ehdotus kilpailua yritysten välillä. Sääntely kohdistuisi kaikkiin vientiä harjoittaviin yrityksiin ja muihin toimijoihin, jolloin kohtelu olisi yhdenmukaista. Lähtökohtaisesti yrityksen hallintoon kohdistuva sääntely rasittaa suhteessa enemmän pienempiä kuin suurempia yrityksiä. Ehdotettavat erityiset vaatimukset tarkentuisivat asetuksella. Asetuksella olisi mahdollista säätää, että vaatimukset riippuisivat vientiyrityksen koosta, jolloin muutos ei rasittaisi suhteettomasti pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Olennaisempaa on arvioida kilpailuvaikutuksia suomalaisten ja ulkomaa-laisten yritysten välillä.

Kustannustaakan ei arvioida olevan niin merkittävä, että se johtaisi kalliimpien hintojen kautta huonompaan kilpailuasetelmaan kansainvälisillä markkinoilla. Olisi epätodennäköistä, että yrityksen oma huolellinen toiminta johtaisi viennin vähenemiseen. Kun velvollisuus tuntee asiakas dokumentoidaan viranomaisille yhdenmukaisesti, helpottaa tämä viranomaisen selvitystyötä

vastaanottajiin liittyen ja siten nopeuttaa luvan käsittelyä. Kansalliseen vientivalvontapolitiikkaan, ulko- ja turvallisuuspoliittiseen arvioon sekä EU:n yhteisen kannan soveltamiseen kytkeytyvä luvan edellytysten arviointi pysyisi lakimuutoksesta huolimatta entisellään. Muutoksen arvioidaan parantavan sekä viejäyritysten että viranomaisten edellytyksiä tehokkaan vientivalvonnan toteuttamiselle.

Viennin jälkeisten tarkastusten mahdollistaminen ei muuttaisi vientiluvan käyttäjän näkökulmasta nykytilaa. Jo nykyisellään Suomen käyttämään loppukäyttäjätodistukseen sisältyy lauseke, jolla vastaanottaja hyväksyy tarkastusoikeuden. Tarkastuksia ei ole toistaiseksi toteutettu, koska niiden toteuttamiselle ei ole nähty perusteita. Tarkastuksia ei olisi jatkossakaan tarkoitus toteuttaa laaja-alaisesti vaan rajatusti yksittäistapauksissa hyvin perustellusta syystä. Tarkastukset ovat Suomen viranomaisten ja vastaanottajan välisiä, eikä niillä lähtökohtaisesti ole vaikutuksia luvan saajalle tai tämän vientitoiminnalle.

Lain 33 §:n kirjanpitovelvollisuuksien laajentaminen ei merkittävästi vaikuttaisi yritysten hallinnolliseen työhön, sillä vaatimukset ovat jo olleet käytössä EU:n sisäisissä siirroissa. On oletettavaa, että suurin osa puolustustarvikkeiden viejistä on vienyt puolustustarvikkeita myös EU-maihin, jolloin laajempi kirjanpitovelvollisuus on jo ollut ainakin osittain käytössä. Kirjanpitovelvoitteita voidaan vientiyrityksen toiminnassa pitää tavanomaisena velvollisuutena. Lisäksi yritysten on täytynyt jo nykyisen lain mukaisesti toimittaa puolivuositteittain selvitys puolustusministeriölle viedyistä, siirretyistä, kauttakuljetetuista sekä välitetyistä puolustustarvikkeista, joten voidaan olettaa, että myös vientien osalta yritykset ovat pitäneet vastaavaa kirjanpitoa nykyisen lain aikana.

Yleinen vientilupa toisi lupatoimintaan joustoa ja kevyemmän menettelyn, samalla kun viejän vastuullisuus- ja raportointivelvoitteita laajennettaisiin. Näin ollen lain kokonaisvaikutus yritysten hallinnolliseen taakkaan arvioidaan vähäiseksi.

Lupaviranomaisen päätöksenteko

Valtioneuvoston ja puolustusministeriön välisen toimivaltajaon päivittäminen ei vaikuttaisi vientiluvan hakijan toimintaan suoraan. Voidaan kuitenkin arvioida, että valtioneuvoston yleisistunnon käsittelyä vaativien lupien käsittelyajat ovat pidempiä kuin puolustusministeriössä tehtyjen päätösten. Vietävästä tuotteesta ja viennin arvosta riippuen, lupakäsittelyyn kuluva aika voi joko lyhentyä tai pidentyä nykytilaan verrattuna.

Maksullisten ennakkolausuntojen arvioidaan nostavan yritysten kynnystä pyytää ennakkolausuntoa, erityisesti pienten ja keskisuurien yritysten osalta. Käytännössä on huomattu, että yrityksillä on hyvin erilaisia tapoja käyttää ennakkolausuntomahdollisuutta, ja vain osa yrityksistä pyytää lausuntoa hyvin varhaisessa vaiheessa. Maksullisuuden odotetaan johtavan siihen, että

yritykset pyytäisivät lausuntoa jatkossa vasta silloin, kun vientisuunnitelmat ovat edenneet konkreettisempaan suuntaan ja lausunnon antaminen olisi tarkoituksenmukaisempaa. Vientisuunnitelmien tekeminen ilman ennakkolausuntoa on kuitenkin useimmissa tapauksissa ongelmatonta huomioiden Suomen johdonmukainen vientilupapolitiikka ja valtioneuvoston asetuksella vahvistettu ulko- ja turvallisuuspoliittisesta arviosta vapautettujen maiden lista. Ennakkolausunnon arvioidaan olevan yrityksille kriittisempi silloin, kun vientiä suunnitellaan maihin, jotka eivät ole Suomelle läheisiä yhteistyökumppaneita. Vuonna 2025 lähes 90 prosenttia myönnettyistä vienti- ja siirtoluvista kohdistui Eurooppaan tai Pohjois-Amerikkaan ja näiden maiden kohdalla ennakkolausunnon merkitys on vähäinen. Ennakkolausuntojen maksullisuus vaikuttaisi siis vain rajalliseen osaan yritysten viennistä.

Maksun suuruus määräytyisi vasta lain voimaantulon jälkeen, mutta se olisi verrannollinen nykyisin mukaisiin maksullisiin suoritteisiin, jotka ovat vuosina 2026–2028 olleet suoritteesta riippuen 130–160 euroa. Suoritteet ovat valtion maksuperustelain 150/1992 6 §:n 2 momentin mukaisia julkisoikeudellisia suoritteita, joista peritään omakustannusarvoa vastaava maksu. Ennakkolausunnotta perittävä maksu olisi siis varsin maltillinen, eikä sen arvioida muodostuvan tosiasiallisesti vientiponnistelujen esteeksi.

4.2.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Soveltamisala

Ampuma-aseita koskevan soveltamisalarajaukseen ehdotetut muutokset koskisivat osin moderneja sotilaskäyttöön tarkoitettuja tavaroita. Niiden lupaviranomaisen vaihdos ministeriö- ja osin valtioneuvostotasolta poliisiin voidaan katsoa heikentävän vientilupien poliittista valvontaa. Kuitenkin Poliisihallitus pyytää ulkoministeriöltä ulko- ja turvallisuuspoliittisen lausunnon osana lupaprosessia samalla tavoin kuin puolustusministeriö pyytäisi. Lisäksi Poliisihallitus tekee jo nykyisin vientilupapäätöksiä puolustustarvikelistaan kuuluvista tavaroista.

Puolustusministeriössä tehtävät vientilupapäätökset ovat lähtökohtaisesti julkisia, mikä mahdollistaa Suomen vientipolitiikasta käytävän julkisen keskustelun ja kannanmuodostuksen. Poliisihallituksen luvat sen sijaan ovat ensisijaisesti salassa pidettäviä. Poliisihallitus kuitenkin tilastoi lupien lukumäärät. Tilastot tulevat joiltain osin osaksi viraston toimintakertomusta. Koska tarkkuuskiväärit kuuluvat EU:n puolustustarvikeluetteloon, niiden vienneistä tulisi raportoida edelleenkin osana sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä annetun neuvoston yhteisen kannan 2008/944/YUTP mukaista raportointivelvoitetta. Kuitenkin yksittäiset vientiluvat jäisivät salassa pidettäviksi.

Viranomaisille tapahtuvassa viennissä poliittisen valvonnan ja yhteiskunnallisen keskustelun arvo korostuu. Suurin osa tarkkuuskivääreiden viennistä kohdistuu kuitenkin yksityiseen metsästys- ja urheilukäyttöön. Yksityiskäyttöön vietyjen ampuma-aseiden ja –tarvikkeiden kohdalla julkisuusintressi ei ole yhtä merkittävä. Vanhojen ja deaktivoitujen, keräilykäyttöön tarkoitettujen ampuma-aseiden kohdalla julkisuusintressi on erittäin vähäinen.

Valvonnan tehostamiseen liittyvät toimet

Hakijoille asetettavia vastuullisuusvaatimuksia lisäämällä, viennin jälkeiset tarkastukset mahdollistamalla ja tiedonsaantioikeuksia päivittämällä puolustustarvikkeiden vientivalvonta tehostuisi. Lisäksi arvioidaan, että vastuullisuusnäkökulmien lisääminen puolustusteollisuuden toimintaan lisää luottamusta ja läpinäkyvyyttä toimialalle.

Lupaviranomaisen päätöksenteko

Esitetyillä muutoksilla puolustusministeriön ja valtioneuvoston yleisistunnon väliseen toimivallanjakoon ei arvioida olevan merkittäviä yhteiskunnallisia vaikutuksia. Valtioneuvoston ja puolustusministeriön välinen toimivallanjako ei vaikuttaisi vientiluvan julkisuuteen tai viranomaisen raportointivelvoitteisiin.

5 Muut toteuttamismvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Esityksellä on tarkoitus toteuttaa muuttunutta toimintaympäristöä paremmin palvelevat ja tarkoituksenmukaiset muutokset puolustustarvikkeiden viennistä annettuun lakiin. Yksittäisten säännösten muuttamisen vaihtoehtona olisi ollut lain kokonaisuudistus, mutta sitä ei kuitenkaan pidetty tarpeellisena. Puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain peruseriaatteet eivät ole muuttuneet ja ne on katsottu toimiviksi. Päivityksen tarkoituksena on pitää laki ajantasaisena. Lisäksi merkittävä osa nykyisen lain pykälistä perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2009/43/EY, eikä sitä koskevia pykäläitä ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista muuttaa.

Lain soveltamisalaan vaikuttavan 3 §:n mukaisen puolustustarvikemäärittelyn seurauksena osa nykyisin puolustusministeriön vastuulla olevista ampuma-aseiden vientiluvista siirtyisi sisäministeriön hallinnonalalle Poliisihallituksen vastuulle. Nykyinen toimivallanjako erityisesti sotilaskäyttöön suunniteltuihin ampuma-aseisiin on osin tulkinnanvarainen, koska aseita on myyty sekä viranomais- että siviilikäyttöön. Uuden EU:n ampuma-aseasetuksen soveltamisala lisäksi monimutkaisti kansallisesti tehtyä toimivallanjakoa ampuma-aseiden vientivalvonnan osalta, koska se otti lähtökohdaksi nimenomaan loppukäyttäjän. Vaihtoehtona olisi ollut pitää soveltamisala nykyisellään. Se olisi kuitenkin johtanut siihen, että puolustusministeriöstä olisi tullut

Poliisihallituksen ohella toinen EU:n ampuma-aseasetuksen soveltajista. Asetuksessa säädetään yhtenäisistä lupamenettelyistä ja veloitetaan käyttämään uutta sähköistä lupakäsittelyjärjestelmää sen soveltamisalaan kuuluvissa lupapäätöksissä. Se johtaa siihen, että kansallisella lupaviranomaisella tulee olemaan käytössä kaksi erilaista lupamenettelyä ja kaksi lupakäsittelyjärjestelmää. Poliisihallituksella tulee joka tapauksessa jatkossa olemaan käytössään aiemmin mainitut kaksi lupajärjestelmää, koska sen tehtäviin kuuluu myöntää sekä EU:n ampuma-aseasetuksen mukaisia lupia sähköisessä lupajärjestelmässä että eräiden muiden ampuma-aseiden vientilupia sen ulkopuolella. Näin kuitenkin tapahtuisi myös silloin, jos muutoksia ei tehtäisi. Ilman minkäänlaista päivitystä puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain soveltamisalaan, myös puolustusministeriöstä tulisi asetuksen mukainen toimivaltainen viranomainen ja sähköisen lupajärjestelmän käyttäjä. Tässä esityksessä ehdotettavien muutosten valmistelussa pidettiin tarkoituksenmukaisena keskittää EU:n ampuma-aseasetuksen soveltaminen yhdelle viranomaiselle valvontajärjestelmän yksinkertaistamiseksi sekä uusien sähköisten järjestelmien käyttöönotosta aiheutuvien kustannusten välttämiseksi.

Uudesta yleistä vientilupaa koskevasta lupatyypistä säätämisen sijaan vaihtoehtona olisi ollut pidättäytyä nykyisin mukaisissa lupatyypeissä. Yleisten vientilupien hyödyntäminen mahdollistaisi tarkoituksenmukaisemmat lupamenettelyt tilapäisissä vienneissä esittely- ja huoltokäyttöön sekä kansainvälisissä puolustusmateriaalihankkeissa. Tämä toimintatapa olisi myös kansainvälisesti yhdenmukainen keskeisten verrokkimaiden kanssa. Ilman muutoksia vientilupaviranomaisilla ei olisi yhtä toimivia työkaluja vastata kasvaneeseen puolustusmateriaalin vientiin sekä lisääntyneen kansainvälisen puolustusmateriaalipoliittisen ja puolustusteollisen yhteistyön vaatimuksiin.

Puolustusvoimien kanssa kehitetyn ja Puolustusvoimien käytössä olevan teknologian vapautusmenettelystä olisi voinut tehdä myös itsenäisen lupatyypin, joka ei olisi sidottu vienti- tai siirtolupahakemukseen. Kyseisellä sääntelyratkaisulla hakijan oikeusturvaperiaate olisi toteutunut täysimääräisesti, sillä itsenäisestä hallintopäätöksestä olisi voinut valittaa erikseen hallinto-oikeuteen. Kuitenkin vapautuspäätöksen harkinnassa painaa erityisen paljon tapauskohtaisen viennin tosiseikat, kuten kohdevaltio, loppukäyttäjä ja viennin tarkka sisältö ja vietävän tietotaidon laajuus. Itsenäisellä vapautusluvalla ei myöskään vielä saisi viedä puolustustarviketta Suomen rajojen ulkopuolelle, vaan varsinainen vienti vaatisi edelleen luvan. Vapautus- ja vientilupaprosessit käsittelisivät pitkälti samoja kysymyksiä, eikä kaksinkertaisen prosessin luominen olisi tarkoituksenmukaista vientivalvontaviranomaisen taikka luvanhakijan näkökulmasta. Nämä seikat puoltavat vapautusmenettelyn sitomista varsinaiseen vientilupapäätökseen, ja sen säätämistä osaksi vientilupapäätöksen valmistelua.

Tämän lain päivityksen yhteydessä tuonnin valvontaa tarkasteltiin hankkeen perustamisvaiheessa. Puolustusministeriö katsoi, että tuonnin valvontaa ei ole tarkoituksenmukaista toteuttaa tämän lain nojalla, koska tuonnin valvonnan tavoitteet eroavat viennin valvonnan tavoitteista.

Vientivalvonnan tarkoituksena on ehkäistä konflikteja, tukea alueellista vakautta ja kansainvälistä turvallisuutta. Tuonnin valvonta puolestaan liittyy Suomen sisäisen turvallisuuden ja yleisen järjestyksen takaamiseen, jotka eivät kuulu puolustusministeriön toimialaan. Puolustustarvikkeiden tuonnin valvontaa tarkasteltiin edellisen kerran työryhmässä vuonna 2011 nykyisen lain uudistamisen yhteydessä. Työryhmä katsoi tuolloin, että puolustustarvikkeiden maahan tuonnin valvonta on perusteltua erityisesti yleisen järjestyksen ja turvallisuuden takaamiseksi. Työryhmän johtopäätös kuitenkin oli, että tuonnin säätäminen valvonnan alaiseksi on laaja kokonaisuus, joka vaatii perusteellisen valmistelun.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Yleistä

Ulkomaiden lainsäädännön tarkasteluun on valittu toisen uuden Nato-maan, eli Ruotsin, lisäksi Norja, Saksa ja Ranska, joiden vientivalvontajärjestelmien on tullut olla jo pitkään Nato-yhteensopivia.

Neuvoston yhteinen kanta 2008/944/YUTP sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä on tehnyt puolustustarvikkeiden vientivalvonnassa noudatettavista yleisistä periaatteista ja kriteereistä hyvin yhdenmukaisia EU:n jäsenmaissa. Jäsenmaat noudattavat myös yhteistä puolustustarvikeluetteloa ja monia samoja kansainvälisiä sopimuksia. Lisäksi Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/43/EY on yhdenmukaistanut vertailumaiden lainsäädännön unionin sisällä tapahtuvien siirtojen osalta. Suurimmat erot vientivalvonnassa EU-valtioiden välillä liittyvät valvonnan hallinnolliseen toteuttamiseen sekä maakohtaisiin tulkintaeroihin EU:n yhteisen kannan kriteerien soveltamisessa.

Ruotsi

Ruotsissa puolustustarvikkeiden vientivalvonnasta säädetään puolustusmateriaalista annetussa laissa (Lag om krigsmateriel, 1992:1300) ja asetuksessa (Förordningen om krigsmateriel, 1992:1303). Luvanvaraista on puolustustarvikkeiden valmistaminen, hankkiminen ja maastavienti. Lain ja asetuksen lisäksi puolustustarvikkeiden vientiä ohjaavat Ruotsin valtiopäivien hyväksymät puolustustarvikkeiden vientiä koskevat viralliset ohjeet, joista viimeisin on annettu vuonna 2018. Ampuma-aseiden ja niiden tarvikkeiden maahantuonti on valvonnanalaista ampuma-aselain (Vapenlagen, 1988:868) nojalla.

Lakia puolustusmateriaalista sovelletaan aseisiin, ammuksiin ja muuhun puolustustarkoitukseen suunniteltuun materiaaliin, joka määritellään puolustustarvikkeeksi. Tuotteet on jaoteltu taisteluvälineisiin ja muihin puolustustarvikkeisiin. Puolustusmateriaalia koskeva asetus sisältää pienaseita koskevan poikkeussäännön. Asetuksen mukaan yksityishenkilöt voivat ilman

lupaa viedä pienaseita Ruotsista ulkomaille, mikäli henkilöllä on aseenkantolupa ja vietävä ase palautetaan Ruotsiin. Laajemmin pienaseiden viennistä säädetään ampuma-aselaisissa.

Ruotsissa sekä puolustustarvikkeiden että kaksikäyttötuotteiden lupa-asioita käsittelee ulkoasiainministeriön alaisena toimiva erillinen virasto, Inspektionen för strategiska produkter (jäljempänä ISP). Vientiasioissa sen neuvonantajana toimii parlamentaarinen vientivalvontaneuvosto. ISP raportoi niin puolustustarvikkeita kuin kaksikäyttötuotteita koskevat vientivalvonta-asiat vientivalvontaneuvostolle. Lain mukaan vientiasiat, joilla katsotaan olevan erityistä merkitystä, esitellään vientivalvontaneuvostolle.

Puolustusmateriaalista annetussa laissa lupatyyppejä ei ole erikseen määritelty. Käytännössä Ruotsissa on kuitenkin käytössä yksittäiset vientiluvat, koontiluvat ja yleiset vientiluvat. Yleisiä vientilupia myönnetään useimmiten väliaikaisiin vienteihin. Lisäksi Ruotsissa on käytössä kansainvälisiin sopimuksiin perustuvia erityislupia.

Puolustusmateriaalia koskevan lain 6 §:n mukaan puolustustarvikkeiden viennin luvanvaraisuudesta voidaan antaa poikkeavia määräyksiä, kun kyse on materiaalin viennistä ETA-maihin tai Yhdysvaltoihin, ja viennissä on kyse kauttakulusta, viejä tai vastaanottaja on osa valtion elintä tai puolustusvoimia, viennin tekee EU, Nato tai muu hallitustenvälinen järjestö tehtäviensä suorittamiseksi, vienti tai luovutus on tarpeen yhteisohjelman toteuttamiseksi ETA-maiden välillä, vienti liittyy humanitaariseen apuun katastrofitilanteessa tai vienti on tarpeen korjauksen, huollon, näyttelyn tai esittelyn johdosta. Yhdysvallat lisättiin pykälään Ruotsin ja Yhdysvaltojen välisen puolustusyhteistyösopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä vuonna 2024.

Ruotsi julkaisi joulukuussa 2024 virallisen arviointiraportin Nato-jäsenyyden mahdollisesti aiheuttamista puolustustarvikkeiden vientivalvontaan liittyvistä lainsäädännön päivitystarpeista. Raportti sisälsi useita suosituksia lainsäädännön ja virallisten ohjeiden tarkentamiseksi. Keskeisimmät muutosehdotukset liittyivät sotilaallisen liittolaisuuden huomioimiseen virallisissa ohjeissa ja lupaharkinnassa, puolustustarvikkeiden alihankkijoiden sääntelytaakan keventämiseen lainsäädännössä, siviiliampuma-aseiden valmistamista, siirtoa ja vientiä koskevan sääntelyn päivittämiseen, puolustusmateriaalin määritelmää koskevien kansallisten tulkintojen tarkentamiseen ja vientivalvontarikosten rangaistusten kiristämiseen. Raportin pohjalta Ruotsin hallitus suunnittelee esityksen antamista puolustustarvikkeiden vientivalvontaa koskevan sääntelykehysten päivittämiseksi vuoden 2026 aikana.

Vuonna 2022 ISP:lle annettiin asetusmuutoksella (Förordning med instruktion för Inspektionen för strategiska produkter, 2010:1101) mahdollisuus tehdä viennin jälkeisiä tarkastuksia. ISP on valtuutettu käymään vietyjen tuotteiden loppukäyttäjän luona tarkastamassa esimerkiksi tuotteiden lukumäärän ja muiden viennin ehtojen toteutumisen. ISP ei ole vielä hallituksen esitystä laadittaessa toteuttanut yhtään tarkastuskäyntiä. Tarkastukset kohdistuisivat panssarintorjunta-

aseisiin, rekyylittömiin kivääreihin, ammuksiin, ohjuksiin, joiden kantamiseen ja käyttämiseen tarvitaan korkeintaan kolme henkilöä sekä kyseisiin ohjuksiin sopiviin tähtäimiin ja tulenjohton laitteisiin. Tarkastuksia voidaan toteuttaa ainoastaan maihin, jotka ovat antaneet Ruotsille luvan siihen loppukäyttäjätodistuksella.

Norja

Norjassa vientivalvonnan perustana toimii vuonna 1987 säädetty vientivalvontalaki (Lov av 18 Desember 1987 om kontroll med eksport av strategiska varor, tjenester och teknologi), joka säätelee puolustustarvikkeiden ja kaksikäyttötuotteiden viennin valvontaa. Lain nojalla Norjan ulkoministeriö on antanut tarkemman vientivalvontamääräyksen vuonna 2013 (Forskrift om eksport av forsvarsmateriell, flerbruksvarer, teknologi og tjenester av 19. Juni 2013), joka sisältää tarkemman säätelyn lupamenettelystä. Norjan ulkoministeriö on päivittänyt vientivalvontamääräystä viimeksi vuonna 2025. Norjassa lupaviranomaisena on toiminut vuoden 2025 alusta lähtien DEKSA (Direktoratet for eksportkontroll og sanksjoner). Tätä ennen puolustustarvikkeiden vientiluvat olivat Norjan ulkoministeriön myöntämiä.

Lupaharkintaa ohjaavat poliittiset linjaukset perustuvat hallituksen kannanottoihin ja Norjan parlamentti Stortingin hyväksymiin lupaharkinnan periaatteisiin. Linjauksia täydennettiin vuonna 2009 siten, että EU:n yhteisen kannan kriteerit liitettiin liitteeksi linjauksiin. Linjauksia on viimeksi tarkistettu vuonna 2014.

Linjauksien johdannossa todetaan, että vientilupien harkinnassa on lähtökohtaisesti huomioitava ulko- ja sisäpoliittiset arvot. Lisäksi mainitaan, että lupaharkinnan peruseriaate on, että Norja ei vie puolustustarvikkeita sotaa käyviin valtioihin tai valtioihin, joissa on sodan uhka. Lisäksi todetaan, että tapauskohtainen kokonaisarviointi sisältää muun muassa arvion demokradiasta ja ihmisoikeuksien kunnioittamisesta vastaanottajamaassa.

Norjalla ei ole käytössä viennin jälkeisiä tarkastuksia. Vientivalvontaviranomaisella on kuitenkin toimivalta valvoa lainsäädännön ja vientiluvan ehtojen noudattamista. Se voi vaatia asiakirjojen luovuttamista ja pääsyä viejän liiketiloihin tarkastusta varten. Tietyt vientiluvat edellyttävät loppukäyttäjätodistusta, jossa sitoudutaan pyydettyä todistamaan, että ilmoitettu loppukäyttäjä on vastaanottanut tavarat. Puolustustarvikkeiden viejä on vastuussa siitä, että tuotteet on toimitettu ilmoitetulle loppukäyttäjälle vientiluvan ehtojen mukaisesti.

Saksa

Saksan puolustustarvikkeiden vientiä koskeva keskeinen oikeudellinen perusta sisältyy puolustustarvikkeiden valvontaa koskevaan lakiin (Gesetz über die Kontrolle von Kriegswaffen) sekä ulkomaankauppaa ja maksuja koskevaan lakiin (Außenwirtschaftsgesetz). Näiden lisäksi on olemassa sotatarvikkeiden vientiä koskevat poliittiset peruseriaatteet, joita on sovellettava

kaikkien lupahakemusten käsittelyssä (Politische Grundsätze der Bundesregierung für den Export von Kriegswaffen und sonstigen Rüstungsgüter, 26.6.2019). EU:n yhteinen kanta on olennainen osa näitä poliittisia periaatteita.

Nykyisen sääntelyjärjestelmän mukaan kaikki sotilaallinen kalusto on valvonnan alaista. Tuotteet, jotka sisältyvät puolustustarvikkeiden valvontaa koskevan lain liitteeseen, niin sanottuun ”sotatarvikeluetteloon” (Kriegswaffenliste), ovat tiukemman valvonnan kohteena ja edellyttävät vientilupaa sekä Saksan puolustustarvikkeiden valvontaa koskevan lain että ulkomaankauppapalain nojalla. Tuotteille, joita pidetään ”muuna sotilaallisena kalustona”, vaaditaan vientilupa ainoastaan ulkomaankauppapalain perusteella.

Vientiluvat ulkomaankauppapalain nojalla myöntää liittovaltion talous- ja vientivalvontaviranomainen BAFA (Bundesamt für Wirtschaft und Ausfuhrkontrolle), joka toimii talousministeriön alaisuudessa. Puolustustarvikkeiden (Kriegswaffe) vientiluvat myöntää talousministeriö (Bundesministerium für Wirtschaft und Klimaschutz) yhteisen harkinnan perusteella ulkoministeriön ja puolustusministeriön kanssa. Mikäli päätöksentekoprosessiin osallistuvien ministeriöiden välillä on erimielisyyksiä tai jos asia on erityisen merkittävä, liittovaltion turvallisuusneuvosto voi päättää siitä, tuleeko vientilupa myöntää.

Saksan hallituksen puolustustarvikkeiden vientiä koskevat peruseriaatteet perustuvat rajoittavaan vientipolitiikkaan, jossa tehdään tapauskohtainen kokonaisarviointi erityisesti turvallisuus- ja ulkopoliittiset tekijät huomioon ottaen. Lupaharkinnan kriteerit eroavat sen mukaan, koskeeko vientivalvonta EU:n, Naton ja niin sanottujen ”Nato-vastaavien maiden” sisäisiä vientikohteita, vai vientiä näiden ulkopuolisiin maihin.

Nykyisten periaatteiden mukaan Australia, Japani, Uusi-Seelanti ja Sveitsi katsotaan ”Nato-vastaaviksi maiksi”. EU:n ulkopuolisiin Naton ja ”Nato-vastaaviin maihin” on ollut mahdollista saada yleisiä vientilupia vuodesta 2023 lähtien. Hallituksen peruseriaatteiden mukaan vientiluvan myöntäminen EU:n, Naton ja ”Nato-vastaavien maiden” ulkopuolisiin maihin edellyttää yksittäistapauksessa erityisiä ulko- tai turvallisuuspoliittisia intressejä.

Saksassa on ollut järjestelmä maasta viedyn materiaalin jälkitarkastuksia varten käytössä vuodesta 2016 lähtien. Sen tavoitteena on estää materiaalin edelleenmyynti ilman lupaa muulle vastaanottajalle kuin sille, joka on määritelty vientiin liittyvässä sopimuksessa. Poliittisten peruseriaatteiden mukaan vastaanottajamaan suostumus varmennus- tai tarkastuskäynteihin on seikka, joka on otettava huomioon lupaharkinnassa. Tarkastus on mahdollinen sekä EU:n sisäisten siirtojen että vientilupien kohdalla. Tarkastukset voivat kohdistua puolustustarvikkeisiin ja kaksikäyttötuotteisiin. Saksa keskittyy jälkikäteistarkastuksissa pienaseiden, pistoolien, revolverien ja tarkkuuskivääreiden tarkastuksiin.

Ranska

Ranskan puolustustarvikkeiden vientivalvontalainsäädäntö on kodifioitu Ranskan puolustuslainsäädäntöön (Code de la défense), joka muodostaa kansallista puolustusta koskevan kokonaisvaltaisen sääntelykehiksen. Puolustustarvikkeiden vienti ja valvonta ovat olennainen osa Ranskan puolustuspolitiikkaa, mutta ne muodostavat myös tärkeän osan maan ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa.

Ranskan vientipolitiikka ja puolustustarvikkeiden vientistrategia perustuvat toisaalta tavoitteeseen edistää kansainvälistä turvallisuutta rajoittamalla sellaisten puolustustarvikkeiden virtoja, jotka lietsovat kriisejä ja konflikteja, ja toisaalta tavoitteeseen vahvistaa liittolaisuuksia ja kumppanuuksia muiden maiden kanssa Ranskan strategisten etujen mukaisesti. Tärkeä osa vientipolitiikkaa on myös puolustustarvikealan viennin tukeminen, jotta voidaan turvata kansallinen puolustusteollinen perusta, joka on välttämätön Ranskan puolustukselle ja Ranskan taloudelle.

Ministeriöiden välinen neuvosto CIEEMG (Commission Interministérielle pour l'étude des exportations des matériels de Guerre) käsittelee vientilupahakemukset. Ministeriöiden välinen neuvosto koostuu puolustus-, ulko- ja valtiovarainministeriöiden edustajista. Vientilupahakemukset arvioidaan tapauskohtaisesti kunkin ministeriön toimivaltaan kuuluvien näkökohtien perusteella. Arviointi kattaa strategiset, teolliset ja sotilastekniset kysymykset sekä ulko- ja geopolitiittiset näkökohdat. Lisäksi arvioidaan tapauskohtaisesti, onko aiottu vienti Ranskan kansainvälisten vientivalvontaa koskevien sitoumusten, kuten EU:n yhteisen kannan ja YK:n asekauppasopimuksen, mukaista.

Puolustusministeriö, joka osallistuu ministeriöiden väliseen neuvostoon DGA:n (Direction générale de l'armement) kautta, vastaanottaa puolustusteollisuudelta vientilupahakemukset ja toimittaa ne edelleen pääministerin alaiselle puolustuksen ja kansallisen turvallisuuden sihteeristölle (SGDSN, Secrétariat général de la défense et de la sécurité nationale) jatkokoordinoitua varten asianomaisten ministeriöiden kanssa. DGA, joka vastaa Ranskan asevoimien varustamisesta materiaalilla sekä eurooppalaisen yhteistyön edistämisestä ja ranskalaisen teollisuuden viennin tukemisesta, antaa sotilasstrategisia arvioita vastaanottajamaista sekä arvioi viennin merkitystä kansalliselle puolustusteollisuudelle ja liittolaisille.

Ulkoministeriö puolestaan antaa ulkopolitiittisia arvioita viennistä ja vastaanottajamaan tilanteesta. Lisäksi valtiovarainministeriö tekee vientikauppaa koskevia taloudellisia arvioita sekä arvioi mahdollisen valtion rahoitustuen tarvetta.

Ranskalla on käytössä yleiset siirto- ja vientiluvat. Tällä hetkellä Ranska on julkaissut 10 kappaletta yleisiä siirtolupia ja yhden yleisen vientiluvan. Yleinen vientilupa koskee EU:n ulkopuolella sijaitseville Ranskan asevoimien joukoille toimitettavaa puolustusmateriaalia.

Ranskalla on käytössä viennin jälkeiset tarkastukset ainoastaan luvan saaneille yrityksille. Ranskan toimivaltainen viranomaisena CIEEMG voi tarkastaa luvan saaneen yrityksen dokumentaation ja tilat, joilla voidaan jälkikäteen varmistua siitä, että tuotteet on toimitettu luvan mukaiselle vastaanottajalle. Ranskalla ei ole käytössä loppukäyttäjille suunnattuja viennin jälkeisiä tarkastuksia.

6 Lausuntopalaute

-

7 Säännöskohtaiset perustelut

2 §. *Soveltamisalan rajaukset.* Nykylain mukaisessa pykälässä on listattu lain soveltamisalan rajaukset neljällä kohdalla. Nyt esitettävällä muutoksella listan ensimmäinen, toinen ja neljäs kohta pysyisivät muuttumattomina. Luettelon kolmatta kohtaa muutettaisiin siten, että toisen valtion puolustusvoimien sijasta käytetään termiä asevoimat, joka on laajempi ja kattaa myös puolustusvoimia. Monella liittolaismaalla on nimenomaisesti asevoimat, ei puolustusvoimia. Muutoksella ei ole käytännössä vaikutusta nykyiseen oikeustilaan, sillä aiempaa sanamuotoa ei ole tulkittu siten, että se ei koskisi asevoimia. Muutoksen tarkoitus on saattaa lakiteksti vastaamaan todellista oikeustilaa.

Lisäksi kolmanteen kohtaan lisättäisiin soveltamisalarajauksiin toiminta, johon sovellettaisiin Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehtyä sopimusta (SopS 23 ja 24/2024), Pohjois-Atlantin sopimuksen mukaisesti perustettujen kansainvälisten sotilasesikuntien asemasta tehtyä pöytäkirjaa (SopS 25 ja 26/2024), Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimusvaltioiden ja muiden rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välillä niiden joukkojen asemasta tehtyä sopimusta (SopS 65/1997) tai sen toista lisäpöytäkirjaa (SopS 73/2005) tai puolustusyhteistyöstä Suomen tasavallan hallituksen ja Amerikan yhdysvaltojen hallituksen välillä tehtyä sopimusta (SopS 69/2024).

Nato-sopimuksista soveltamisalan ulkopuolelle kuuluu nykylain mukaisesti ainoastaan Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimusvaltioiden ja muiden rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välillä niiden joukkojen asemasta tehty sopimus. Suomen Nato-jäsenyyden myötä Suomi on sitoutunut uusiin sopimuksiin, jotka koskevat Naton toimintaa sekä liittolaisten toimintaa osana Nato-yhteistyötä. Tämän yhteistyön perusteella kulkeviin liittolaisjoukkojen puolustustarvikkeisiin ei ole tarkoituksenmukaista, eikä sopimusten luonteen mukaista, soveltaa vientivalvontaa koskevia säännöksiä.

Puolustusyhteistyöstä Suomen tasavallan hallituksen ja Amerikan yhdysvaltojen hallituksen välillä tehdyn sopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä on jo säädetty, että sopimuksen mukaiseen toimintaa ei sovelleta lakia puolustustarvikkeiden viennistä. Sopimuksen lisääminen soveltamisalarajauksiin ei siis muuttaisi nykyistä oikeustilaa, mutta tekisi laista selkeämmän.

Kolmannen kohdan soveltamisalarajaus toiminnasta, joka perustuu Euroopan unionin kriisinhallintatehtävään taikka muuhun kriisinhallintatehtävään, pysyisi nykyisen lain mukaisena.

Pykälään lisättäisiin uusi viides kohta, jonka mukaan lakia ei sovellettaisi toimintaan, joka perustuu päätökseen, joka on tehty kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain (418/2017) nojalla. Rajaus olisi perusteltu siksi, että vientivalvonnan lupaharkinnan yleiset edellytykset tulevat jo kattavasti arvioitavaksi kyseisen lain mukaisessa päätöksenteossa. Soveltamisalan rajaus koskisi sekä tilanteita, joissa Suomesta vietäisiin puolustustarvikkeita osana avun antamista, yhteistoimintaa tai muuta kansainväliseen toimintaan osallistumista että tilanteita, joissa puolustustarvikkeita liikkuu Suomen rajan yli sen seurauksena, että Suomi on laissa kuvatulla tavalla pyytänyt apua muilta valtioilta. Soveltamisalarajaus selkeyttäisi puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain suhdetta lakiin 428/2017. Soveltamisalarajaus ei vaikuttaisi Suomen kansainvälisistä sopimuksista seuraaviin velvoitteisiin, kuten asekauppasopimuksen soveltuvuuteen. Puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain mukainen lupaprosessi olisi tarpeeton, sillä lain 418/2017 mukaisesti vientiasia käsitellään avun antamista koskevan päätöksen myötä valtioneuvoston yleisistunnossa ja tasavallan presidentin esittelyssä.

Pykälään lisättäisiin uusi kuudes kohta, jonka mukaan lakia ei sovellettaisi tilanteisiin, joissa metsästäjät, historian elävöittäjät tai urheiluampujat vievät kolmanteen maahan tai siirtävät ETA-maahan väliaikaisesti puolustustarvikkeeksi luokiteltavia ampuma-aseita, komponentteja tai näiden lisävarusteita, jotka ovat heidän hallussaan laillisesti ja osa heidän mukanaan olevia henkilökohtaisia matkatavaroita. Niissä tilanteissa tarvittavien lupaviranomainenmenettelyjen vastuuviranomainen olisi soveltamisalarajauksen myötä Poliisihallitus ampuma-aselain nojalla. Soveltamisalarajauksen ehdoton edellytys on viennin tai siirron väliaikaisuus ja tuotteen henkilökohtainen käyttö toisessa maassa, esimerkiksi metsästysmatka.

3 §. *Puolustustarvikkeet.* Pykälä muutettaisiin kokonaisuudessaan. Pykälän ensimmäinen momentti sisältäisi nykyisellä tavalla yleisen kuvauksen puolustustarvikkeista. Momentin mukaisesti puolustustarvikkeella tarkoitettaisiin Euroopan unionin yhteisessä puolustustarvikeluettelossa (puolustustarvikeluettelo) määriteltyjä, ominaisuuksiensa perusteella 22 tuoteluokkaan jaoteltuja, erityisesti sotilaskäyttöön suunniteltuja tuotteita ja erityisesti sotilaskäyttöön

suunniteltuja komponentteja, lisälaitteita, lisävarusteita, varustusta ja osajärjestelmiä. Komponentilla tarkoitetaan tavaraa, laitetta, tuotetta tai muuta valmistetta, joka on tarkoitettu liitetäviksi osaksi puolustustarviketta siten, että se ei muodosta hallitsevaa osaa lopputuotteen identiteetistä.

Uusi momentti eroaisi nykyisestä siten, että myös komponenteilta, lisälaitteilta, varustuksilta ja osajärjestelmiltä edellytettäisiin sitä, että ne ovat erityisesti sotilaskäyttöön suunniteltuja. Nykyisessä laissa näiden tulee olla erityisesti sotilaskäyttöön suunniteltuja tuotteita varten suunniteltuja. Nykylain mukaan siis hyvin tavanomaisia komponentteja on pidetty puolustustarvikkeina, koska ne on suunniteltu puolustustarvikkeita varten. Valvontaa on tarkoituksenmukaista kohdentaa sellaisiin tavaroihin, jotka on aidosti tarkoitettu sotilaalliseen käyttöön.

Lisäksi ensimmäisessä momentissa muutettaisiin viittaus järjestelmiin osajärjestelmiksi. Järjestelmien katsotaan olevan itsenäisiä puolustustarvikkeita, eikä vertautuvan komponentteihin tai lisävarusteisiin. Sen sijaan osajärjestelmiä tulisi valvoa yhdenmukaisesti komponenttien kanssa. Keskeistä tuotteen määrittelemisessä osajärjestelmäksi on, ettei se irrotettuna päätuotteesta toimi itsenäisesti. Lisäksi arvioinnissa voitaisiin ottaa huomioon järjestelmän merkitys päätuotteen suorituskyvylle.

Pykälän toisessa momentissa säädettäisiin aineettoman puolustustarvikkeen määritelmästä. Nykyisessä laissa on todettu, että puolustustarvikkeeksi katsotaan myös puolustustarvikkeen valmistukseen liittyvä tietotaito ja valmistusoikeus. Määritelmä ei ole selkeä, sillä puolustustarvikeluettelon mukaisesti aineettoman puolustustarvikkeen määritelmä on monisyisempi. Ehdotettavassa uudessa määritelmässä puolustustarvikkeella tarkoitettaisiin myös puolustustarvikkeiden, niiden komponenttien ja tuotantolaitosten tuotantoon, kehittämiseen, käyttöön, asennukseen, ylläpitoon, korjaukseen, huoltoon tai kunnostukseen liittyvää tietotaitoa sekä tuotanto-oikeutta. Käytännössä aineettomana puolustustarvikkeena on jo nykyisen lain aikana valvottu uudessa määritelmässä listattuja tuotteita, sillä ne sisältyvät EU:n puolustustarvikeluettelon tuoteluokkaan 22. Muutoksella olisi siis tarkoitus saattaa lakiteksti vastaamaan jo nykyistä käytäntöä ja tosiasiallista oikeustilaa.

Pykälän kolmannessa momentissa säädettäisiin erityisestä rajauksesta koskien puolustustarvikeluettelon ensimmäistä luokkaa. Puolustustarvikkeina pidettäisiin vain erikseen lueteltuja, erityisesti sotilaskäyttöön suunniteltuja aseita, joiden mallien valmistus on alkanut vuoden 1946 jälkeen, sekä näihin aseisiin suunniteltuja komponentteja, lisälaitteita ja varusteita. Momentissa erikseen lueteltavat aseet ovat 1) täysautomaattiset aseet, 2) asevoimille, poliisille tai muille viranomaisille menevät puoliautomaattiset kiväärit, 3) rihlattomat aseet sekä 4) aseet, joissa käytetään hylsytöntä ampumatarviketta.

toimintakelvottomaksi tehtyjä aseiden osia. Rajaus jättäisi erilaiset historialliset ja toimimattomat aseet lain soveltamisalan ulkopuolelle.

Deaktivoituiden tai pysyvästi toimintakelvottomaksi tehdyt aseet ovat ensisijaisesti keräilyesineitä, eikä niiden valvonta puolustustarvikkeina ole tarpeellista. Keräilyaseita valvotaan ampuma-aseiden mukaisesti Poliisihallituksen toimesta. Jo nykyisellään puolustustarvikeluettelon mukaan muuten tuoteluokkaan 1 kuuluvat, mutta deaktivoituiden ampuma-aseet eivät ole puolustustarvikkeita. Muutoksella rajausta laajennettaisiin siis tuoteluokkaan 2 mukaisesti, mutta deaktivoituihin tai pysyvästi toimintakelvottomaksi tehtyihin ampuma-aseisiin.

Poliisihallitus valvoo ampuma-aseiden nojalla niitä ampuma-aseita, joita ei katsota puolustustarvikkeiksi. Keräilykäyttöön tarkoitettujen ampuma-aseiden osalta esityksen mukainen toimivallanjako on nykytilaan verrattuna tarkoituksenmukaisempi. Vanhojen keräilyaseiden viennin valvonnassa keskeisenä tekijänä ei ole ulko- ja turvallisuuspolitiikka, vaan yleinen järjestys ja turvallisuus. Ostajina toimivat käytännössä aina ulkomaiset museot ja keräilijät, eivät viranomais tahot. Esineet eivät myöskään tule käyttöön vaan säilytettäväksi museoissa ja yksityisissä kokoelmissa. Tämänkaltaisen viennin valvonnassa on keskeistä varmistaa se, että esineet ovat EU-lainsäädännön ja Suomen kansallisen lainsäädännön mukaan asianmukaisesti merkityt sekä rekisteröityt poliisin ylläpitämään asetietojärjestelmään. Vanhempien esineiden ollessa kyseessä esineiden määrä on pienempi, laatu heikompi sekä käyttökelpoisuus muutenkin huomattavasti vähäisempi.

Sisäministeriö valmistelee parhaillaan lakimuutosta, jolla luodaan kansallinen deaktivointisäännöstö puolustustarvikeluettelon luokan 2 aseille. Lakimuutoksen arvellaan tulevan voimaan viimeistään vuonna 2026. Deaktivointisäännösten voimaantulon jälkeen niiden mukaan deaktivoitujen aseiden vientilupaviranomainen olisi Poliisihallitus.

Poliisihallitus lupaviranomaisena voisi valvoa lupahakemuksen yhteydessä suoraan esineiden saannon laillisuutta ja toimijatahoja sekä varmistaa esineiden rekisteröinnin ja siten niiden jäljitettävyyden. Käytännössä yleensä kyse on yksittäiskappaleiden viennistä ja viejänä toimii asealan elinkeinonharjoittaja tai asekeräilijä, joiden valvonta kuuluu poliisille. Myös luovuttajina toimivien asekauppiain, asekeräilijöiden ja yksityishenkilöiden valvonta kuuluu poliisin toimivaltaan. Poliisilla on puolustusministeriötä paremmat yhteydet muiden jäsenvaltioiden ja kolmansien valtioiden museoita ja keräilijöitä valvoviin viranomaisiin.

Pykälän viides momentti koskisi puolustustarvikeluettelon tuoteluokkaan kolme kohdistuvia rajoituksia. Tuoteluokka sisältää erilaisia ampumatarvikkeita, kuten luoteja. Momentti vastaisi nykyisen lain neljättä momenttia, eikä muuttaisi nykyistä oikeustilaa.

4 §. *Muu lainsäädäntö ja kansainväliset velvoitteet.* Pykälän ensimmäistä momenttia muutettaisiin siten, että siinä olisi informatiivinen viittaus ajantasaiseen kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annettuun lakiin. Kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annettu laki (562/1996) on kumottu 15.9.2024 uudella kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetulla lailla (500/2024).

Pykälän toiseen momenttiin lisättäisiin informatiivinen viittaus patruunoiden komponenttien viennin luvanvaraisuudesta annettuun lakiin (248/2025). Pykälän kolmas momentti pysyisi ennallaan.

9 §. *Lupaharkinnan yleiset edellytykset.* Pykälän ensimmäistä momenttia muutettaisiin siten, että lupaharkinnan yleisiin edellytyksiin lisättäisiin kansallisen puolustuskyvyn turvaaminen. Jatkossa lain 2 luvussa tarkoitettu lupa myönnettäisiin tai julkaistaisiin vain, jos se olisi Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan mukaista eikä se vaarantaisi Suomen turvallisuutta taikka kansallista puolustuskykyä.

Uusi edellytys liittyy 20 §:ään lisättäväksi ehdotettuun lausuntopyynnön mahdollisuuteen tiettyjen korkean teknologian tuotteiden vientiä koskien, eli niin sanottuun vapautusmenettelyyn. Puolustuskyvyn vaarantumisella viitataan erityisesti niihin konkreettisiin operatiivisiin ja strategisiin haasteisiin, joita Puolustusvoimien käytössä olevan teknologian paljastuminen voisi aiheuttaa. Suomen turvallisuus sen sijaan on käsitettävä laajempänä intressinä, jota voidaan arvioida kaikkien puolustustarvikkeita koskevien vienti- ja siirtolupien kohdalla ja se kuuluu lupaviranomaisen harkintaan samalla tavalla kuin ennenkin. Puolustuskyvyn vaarantumista taas arvioitaisiin puolustushallinnon ja erityisesti Puolustusvoimien sotilaallisen suorituskyvyn näkökulmasta.

9 a § *Vientilupatyypit.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi vientilupatyyppejä koskeva pykälä. Pykälän ensimmäisessä momentissa säädettäisiin kahdesta erilaisesta vientiluvan mallista. Vientilupa voisi olla yksittäinen vientilupa, mikä vastaisi nykyisin käytössä olevia vientilupia. Uutena mahdollisuutena olisi antaa yleinen vientilupa.

Toisessa momentissa säädettäisiin, että yleinen vientilupa annetaan puolustusministeriön asetuksella avoimena lupana useammalle Suomeen sijoittautuneelle viejälle puolustustarvikkeiden vientiin yhdelle tai useammalle vastaanottajalle tai vastaanottajaryhmälle. Yleinen vientilupa voitaisiin antaa viennin kohdistuessa 9 §:n 3 momentin mukaisesti valtioneuvoston asetuksessa määriteltyihin valtioihin, joihin kohdistuviin vienteihin ei vaadita erillistä ulko- ja turvallisuuspoliittista arviota. Tällä hetkellä ulko- ja turvallisuuspoliittisesti esteettämiä valtioita ovat Euroopan talousalueeseen kuuluvat valtiot sekä Australia, Kanada, Japani, Sveitsi, Uusi-Seelanti, Yhdysvallat ja Yhdistynyt kuningaskunta.

Puolustusministeriön asetuksen on arvioitu olevan tarkoituksenmukaisin tapa myöntää yleisiä vientilupia. Asetuksenantovaltuuden tarkempi sisältö ja rajat olisivat lain seuraavassa pykälässä, jonka mukaisesti asetuksenantovaltuuden käyttöala jäisi verrattain vähäiseksi.

Yleisen vientiluvan tarkoitus olisi helpottaa sekä lupaviranomaisen että luvan hakijan hallinnollista taakkaa tiettyjen ulko- ja turvallisuuspoliittisesti hyväksyttävien vientien kohdalla. Olenaista yleisen vientiluvan käyttämiselle olisi nimenomaan kohdevaltio ja viennin tarkoitus, eikä välttämättä vastaanottaja tai loppukäyttäjä. Luvan tarkoituksena on mahdollistaa kasvavien vientimäärien asianmukainen ja kohtuullisessa ajassa toteutuva vientilupatoiminta ja hillitä lupamäärien kasvusta johtuvaa painetta myös viranomaisen resursseille. Yleinen vientilupa yksinkertaistaa vientiin liittyviä lupaprosesseja ja näin rajoittaa vähemmän elinkeinovapautta. Yleisellä vientiluvalla olisi tarkoitus vastata myös puolustusmateriaalialan lisääntyneeseen kansainväliseen yhteistyöhön.

9 b § *Yleisen vientiluvan antamisen ja käytön edellytykset.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä koskien yleisen vientiluvan antamisen ja käyttämisen tarkempia edellytyksiä. Pykälällä määriteltäisiin puolustusministeriölle annettavan asetuksenantovaltuuden sisältö.

Pykälän ensimmäisessä momentissa säädettäisiin edellytykset, jolloin yleinen vientilupa voitaisiin antaa. Lupa voitaisiin antaa, jos: 1) puolustustarvike viedään esittely-, arviointi- ja näyttelytarkoituksiin tai; 2) puolustustarvike viedään huolto- ja korjausta varten, tai; 3) hallitustenvälinen yhteistyöjärjestely edellyttää yleistä vientilupaa, tai; 4) vientiin on muu erityinen edellä tarkoitettuihin perusteisiin rinnastettava syy.

Yleisen vientiluvan mahdolliset käyttötilanteet ovat ulko- ja turvallisuuspoliittiselta merkitykseltään vähäisiä, ja yksittäisinä lupahakemuksina ne kuormittaisivat lupajärjestelmää tarpeettomasti. Väliaikaisissa esittely-, huolto- ja näyttelykäyttöön tarkoitetuissa vienneissä tuotteet palaavat viennin tarkoituksen täytyttyä takaisin Suomeen. Lisäksi yleistä vientilupaa olisi tarkoituksenmukaista käyttää, mikäli puolustustarvikkeen vientiä koskevasta kaupasta on sovittu Suomen ja kolmannen maan hallitusten välisellä järjestelyllä. Hallitusten välisellä järjestelyllä voitaisiin tarkoittaa sekä kaupallisia että poliittisia sopimusjärjestelyitä. Lisäksi yleisen vientiluvan tulisi olla tarkoituksenmukainen tapa toteuttaa hallitustenväliseen yhteistyöjärjestelyyn liittyvä yhteistyö teollisuuden välillä. Muu edellä kuvattuihin perusteisiin rinnastettava syy voisi olla esimerkiksi tilanne, jossa vienti olisi muista kuin 1–3 kohtien mukaisista syistä väliaikaista, tai tilanne, jossa järjestely ei olisi puhtaasti hallintojen välistä, mutta liittyisi niiden yhteistoimintaan läheisesti. Lisäksi syynä voisi olla Suomessa tapahtuneen huollon tai esittelyn jälkeinen puolustustarvikkeen palautus sen omistajalle.

Pykälän toisessa momentissa säädettäisiin, että vientiluvan käyttötilanteet, tuotekate ja muut ehdot määritellään vientiluvassa. Muita ehtoja olisivat esimerkiksi loppukäytön varmentamiseen tai puolustustarvikkeen kuljettamiseen liittyvät velvoitteet sekä Suomen kansainvälisistä sitoumuksista johtuvat edellytykset.

Yleisen vientiluvan käyttäminen edellyttäisi rekisteröitymistä luvan käyttäjäksi ennen luvan käyttämistä. Lupaviranomaisena puolustusministeriö käsittelisi rekisteröitymishakemuksen. Rekisteröitymisen hyväksynnän jälkeen viejän ei tarvitsisi hakea erikseen vientilupaa yksittäiselle puolustustarvikeviennilleen. Rekisteröitymistä koskevat säännökset lisättäisiin 31 §:ään.

14 § *Hakijaa koskevat edellytykset.* Pykälä muutettaisiin kokonaan. Ensimmäinen momentti olisi muuten nykyisin mukainen, mutta siihen lisättäisiin uusi edellytys hakijan luotettavuudesta. Jo nykyisin mukaan luotettavuus on ollut mukana hakijan soveltuvuuden arvioinnissa. Lisäys kuitenkin selkeyttäisi hakijan arvioinnin nykytilaa ja mahdollistaisi nykyistä paremman tietojensaantioikeuden Oikeusrekisterikeskukselta rikosrekisterilain (770/1993) nojalla.

Pykälään lisättäisiin kaksi uutta momenttia, joissa tarkennettaisiin luvanhakijalle asetettavia edellytyksiä.

Lisättävän toisen momentin mukaan luvan myöntäminen edellyttäisi ensimmäisessä momentissa kuvattujen nykyisten vaatimusten lisäksi puolustustarvikkeen vastaanottajan ja loppukäyttäjän tuntemiseen sekä hakijan toiminnan vastuullisuuteen liittyvien erityisten vaatimusten täyttämistä.

Uudessa kolmannessa momentissa todettaisiin, että puolustusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä toisessa momentissa edellytettyjen erityisiin vaatimuksiin sisältyvistä puolustustarvikkeen vastaanottajan ja loppukäyttäjän tuntemisestä, hakijan toiminnan vastuullisuusvaatimuksista sekä velvollisuudesta toimittaa pyynnöstä puolustusministeriölle selvitys 1 ja 2 momentin mukaisten edellytysten täyttämisestä.

YK:n työryhmä ihmisoikeuksista ja liiketoiminnasta (UN Working Group on the Issue of Human Rights and Transnational Corporations and other Business Enterprises) edistää ihmisoikeuksien huomioimista liiketoiminnan osana sekä kannustaa siihen liittyvän ohjeistuksen implementointiin (Guiding Principles on Business and Human Rights). Suomi on laatinut oman toimeenpano-ohjelman YK:n periaatteista. Suomen hallitus hyväksyi kansallisen toimeenpanosuunnitelman 17.9.2014. YK:n periaatteissa tunnustetaan valtioiden vastuu ihmisoikeuksien turvaajana. Myös Suomessa perus- ja ihmisoikeuksien katsotaan velvoittavan ensi sijassa julkista valtaa. Tehtävässään valtioiden tulisi hyödyntää kaikkia sillä käytettävissään olevia ihmisoikeusloukkauksia ehkäiseviä ja korjaavia keinoja, esimerkiksi lainsäädäntöä. YK:n periaatteet

kannustavat valtioita laatimaan säännökset, joilla yritykset velvoitettaisiin kunnioittamaan ihmisoikeuksia läpileikkaavasti niiden koko toiminnassa. Osaltaan ihmisoikeuksien huomiointi tapahtuu myös yritystoimintaa säätelevän muun lainsäädännön, kuten työoikeuden, ympäristöoikeuden tai rikosoikeuden kautta. Puolustusteollisuuden osalta tämä tapahtuu myös erityisesti vientivalvonnan avulla.

Yrityksille voidaan kuitenkin asettaa myös itsenäinen velvollisuus varmistaa ihmisoikeuksien turvaaminen niiden toiminnassa. Valtioiden velvollisuus varmistaa ihmisoikeuksien toteutuminen yritysten toiminnassa on korostunut, kun kyseessä on valtion omistama tai valtioon läheisesti muuten liittyvä yritys. Puolustusteollisuuden yrityksiä kohdalla tilanne on usein juuri sen kaltainen.

Ihmisoikeuksien sisällöksi voidaan ymmärtää kansallisessa lainsäädännössä tunnustetut perusoikeudet sekä kansainvälisissä sopimuksissa listatut oikeudet. Liiketoiminnassa erityisesti kansainvälisen työjärjestö ILO:n sopimukset voivat olla olennaisia. Toteuttaakseen velvoitetaan yrityksillä tulisi olla käytössä asianmukaiset, ajantasaiset ja valvottavat vastuullisuusprosessit. Prosessien avulla mahdollisia ihmisoikeusloukkauksia voidaan ehkäistä, tunnistaa, saada päätymään ja selvittää miten loukkauksen seurauksiin vaikutetaan. Oman vastuullisuustyön työkaluna yrityksillä on esimerkiksi sisäinen ihmisoikeusvaikutuksia koskeva selvitys (human rights due diligence -selvitys, HRDD).

Hakijalle asetettaviin edellytyksiin lisättävä erityisten vaatimusten velvoite voisi pitää sisällään esimerkiksi HRDD-velvoitteita. Lisäämällä pykälään asetuksenantovaltuutus, velvoitteen sisältöä voisi tarkentaa alemman asteisella sääntelyllä. Ratkaisu olisi sama kuin kaksikäyttötuotteita koskevassa vientivalvontalaissa.

Asetuksentasoinen vaatimuslista yritykselle auttaisi myös lupaviranomaista arvioimaan, onko toimija sopiva viemään puolustustarvikkeita. Vastuullisuusvaatimukseen voisi sisällyttää esimerkiksi velvollisuuden tuntea asiakkaansa, asianmukaisen raportointi- ja tilastointikäytännön sekä vastuullisuussuunnitelman olemassaolon.

Asiakkaan tuntemisen vaatimus pitäisi sisällään muun muassa sen, että viejä tuntee puolustustarvikkeiden vastaanottajan ja sen, mihin käyttötarkoitukseen sen viemät tuotteet menevät. Jos vastaanottaja on julkinen toimija, viejä tietäisi viranomaisen nimen ja roolin, esimerkiksi onko kyseessä poliisi vai rajavalvontaviranomainen. Yksityisyrittäjän ollessa vastaanottajana, viejä tietäisi mihin tuotteisiin sen tavaroita mahdollisesti yhdistetään, kenelle ne myydään tai minkälaisia asiakkaita jälleenmyyjällä pääasiassa on. Viejä pystyisi pyydettäessä osoittamaan selvittäneensä kyseiset seikat, erityisesti uusien asiakkaiden kohdalla.

Asetuksella voitaisiin säätää myös velvollisuudesta luoda organisaatiolle vastuullisuusohjelma, jossa olisi tunnistettu muun muassa sen vientitoimintaan liittyvät ihmisoikeusvaikutukset ja keinot reagoida niihin etu- ja jälkikäteisesti, sekä kuvattu vientiin liittyvän lainsäädännön ja prosessien perehdytys organisaatiossa. Vastuullisuusohjelman vähimmäissisältö määritettäisiin asetuksella. Vastuullisuuteen liittyvien erityisten vaatimusten sisältö voisi olla erilainen viejäorganisaation koosta riippuen. Siten pienemmiltä yrityksiltä tai yksityishenkilöiltä ei olisi välttämätöntä edellyttää samoja menettelyitä kuin suuremmilta yrityksiltä.

Komissio on laatinut vuonna 2019 suosituksen kaksikäyttötuotteiden osalta vaatimustenmukaisuusohjelman sisällöksi. Samoin ulkoministeriö on laatinut asetuksen, jossa vaatimustenmukaisuusohjelman sisältöä on kuvattu. Puolustustarvikkeiden osalta uudet vaatimukset olisivat hyvin samankaltaisia, mikä lisäisi kaksikäyttö- ja puolustusteollisuuden yhdenmukaista kohtelua.

EU:n yritysvastuudirektiivin soveltamisala ulottuu yrityksen toimintaketjuun. Direktiivin 3 artiklan 1 kohdan g alakohdan mukaan toimintaketjun määritelmän ulkopuolelle taas on suljettu aseiden, ammusten tai sotatarvikkeiden vientivalvonnan piiriin kuuluvan tuotteen jakelu, kuljetus ja varastointi sen jälkeen, kun tuotteen vienti on sallittu. Nyt tehtävällä lakimuutoksella ei olisi vaikutusta muuhun lainsäädäntöön, eikä se olisi päällekkäistä EU-sääntelyn kanssa. Kyse olisi nimenomaan vienti-, siirto- tai kauttakuljetusluvan myöntämiseen liittyvästä edellytyksestä, minkä johdosta erityisten vaatimusten sisältökin määräytyisi nimenomaan vientilupaharkinnassa olennaisten seikkojen kautta, eli ne liittyisivät pääasiassa vietävien tuotteiden loppukäyttöön. Puolustusteollisuuden yritysten toimintaketjun alkupään, eli esimerkiksi raaka-ainesten saantiin, suunnitteluun ja tuotantoon liittyvät vastuullisuuskysymykset eivät olisi vientivalvonnan yhteydessä seurattavia.

Puolustusministeriölle annettavan selvityksen sisältö riippuisi tilanteesta, se voisi olla vapaa-
muotoinen ilmoitus vaatimuksen täyttämisestä tai tarvittaessa kattava selvitys, joka pitäisi käytännössä sisällään vastuullisuusohjelman ja asiakkaan tuntemista koskevan veloitteen koko sisällön.

15 § *Loppukäytön varmentaminen.* Pykälään lisättäisiin uusi kolmas momentti. Nykyinen kolmas momentti siirtyisi neljänneksi momentiksi, mutta sen sisältö ei muuttuisi. Uuden kolmannen momentin mukaan Tullilla olisi oikeus suorittaa tarkastuskäyntejä sen varmistamiseksi, että 2 luvussa tarkoitetun luvan perusteella Suomesta viety tai siirretty puolustustarvike ei ole päätyntä muulle vastaanottajalle kuin sille, joka on antanut loppukäyttäjätodistuksen. Tullilla olisi oikeus suorittaa tarkastuksia siinä laajuudessa kuin on tarpeen loppukäytön varmistamiseksi. Tarkastuksia voitaisiin kohdistaa sellaisiin loppukäyttäjiiin, jotka ovat antaneet luvan tarkastukselle loppukäyttäjätodistuksella.

Neljänneksi siirtyvän, nykyisin mukaisen momentin mukaisesti puolustusministeriön asetuksella voitaisiin jatkossakin antaa tarkempia säännöksiä loppukäytön varmentamisesta.

Puolustustarvikkeiden vientiin liittyvistä riskeistä olennaisia ovat muun muassa tuotteiden ohjautuminen muille kuin ilmoitetuille vastaanottajille (diversioriski), kansainvälisten pakotteiden kiertäminen sekä vientilupaehtojen rikkominen. Näiden riskien hallintaan viranomaisilla on rajoitettuja työkaluja. Diversioriskiä ja pakotteita arvioidaan lupavaiheessa ja ne voivat vaikuttaa olennaisesti lupapäätökseen tai luvan ehtoihin.

Lupapäätösten noudattamisen valvonnassa korostuu etukäteisvalvonta eli lupaharkinnan yhteydessä tehtävä arviointi diversioriskistä ja pakotteiden kiertämisestä. Loppukäytön varmentamiseen käytetään loppukäyttäjätodistusta, jolla vientiluvassa ilmoitettu loppukäyttäjä vahvistaa statuksensa ja sitoutuu vastaanottamaan tuotteet omaan käyttöönsä sekä siihen, ettei se vie tuotteita edelleen ilman Suomen valtion lupaa. Loppukäyttäjätodistus toimitetaan vientilupaviranomaiselle ennen luvan myöntämistä lupahakemuksen liitteenä. Loppukäyttäjätodistuksessa loppukäyttäjä sitoutuu myös allekirjoitetun vastaanottokuittauksen antamiseen luvan mukaisista tuotteista.

Nykyisistä luvan myöntämisen jälkeisistä valvontakeinoista tehokkain on Tullin suorittama valvonta tavaroiden viennin yhteydessä. Tullin tekemällä valvonnalla voidaan varmistua siitä, että vientilupa on haettu ja myönnetty, että vietävät tuotteet ovat luvan mukaisia ja että ne toimitetaan Tullille annettujen asiakirjojen ja selvitysten perusteella luvalla mainitulle loppukäyttäjälle. Tullin mahdollisuudet valvoa fyysisesti tavaroiden vientiä rajoittuvat vain Suomen tullialueelle ja Tullille esitettyihin asiakirjoihin ja tietoihin.

Käytännössä Tullilla ei ole mahdollisuuksia itsenäisesti valvoa fyysisesti tai muutoin tosiasiallisesti todentaen tavaroiden kulkua ja niiden lopullista määränpäättää enää sen jälkeen, kun tavarat ovat poistuneet Suomen tullialueelta. Tullilla on kuitenkin sen ulkomaisten kumppaneiden kanssa toteutettavan yhteistyön puitteissa mahdollisuus pyrkiä toteuttamaan erinäisiä valvonnallisia ja rikostorjunnallisia toimia myös tavaroihin ja kuljetuksiin, jotka ovat Suomen tullialueen ulkopuolella. Tämän kaltainen toiminta perustuu erinäisiin kahden- tai monenvälisiin sopimuksiin ja tyypillisesti yhteistyötä toteutetaan toisen valtion tulliviranomaisten tai muun asiassa toimivaltaisen viranomaisen kanssa.

Valvontaa voitaisiin vahvistaa käyttämällä jälkikäteisiä tarkastuksia, joilla varmistetaan, että tuotteet on toimitettu lupahakemuksessa ja loppukäyttäjätodistuksessa ilmoitetulle loppukäyttäjälle. Viennin jälkeinen tarkastus on käytännössä valtion ainoa mahdollisuus varmistaa vientiluvan ehtojen toteutumisen loppukäyttäjän osalta ja loppukäyttäjätodistuksen paikkansapitävyys vastaanottokuittauksen saamisen jälkeen.

Tarkastuksia voisi tehdä sekä valmiisiin puolustustarvikkeisiin että komponentteihin, joihin puolustustarvikkeiden viennistä annettu laki soveltuu. Tarkastusten kohdistaminen olisi käytännössä joustavaa sen mukaan, miten teollisuus ja tuotanto kehittyvät ja mitä muutoksia toimintaympäristössä tapahtuu.

Nykyisellään toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset ovat monin osin vaikeasti ennakoitavissa ja hallittavissa. Valvonnalliset intressit muuttuvat nopeasti ja valvonnan prioriteetit elävät usein voimakkaasti. Valvonnan kohdentumisen pitäisi tapahtua tunnistetun tarpeen perusteella ja mahdollistaa nopea reagointi olosuhteiden muuttuessa.

Tarkastusten maantieteelliseen kohdentumiseen vaikuttaisi samat seikat kuin valvottaviin tuotteisiin, eikä maantieteellistä rajausta ehdoteta lakiin. Käytännössä tarkastukset olisi hyödyllisintä kohdistaa maihin, joissa diversioriski tai pakotteiden kiertämisriski ovat suurempia. On oletettavaa, että korkeamman riskin maat eivät ole pysyvästi samat. Laillisia liiketoiminnan rakenteita käytetään alati enemmän erinäisiin laittomiin tarkoituksiin ja laittomien hankintaketjujen osat liikkuvat erittäin nopeasti ja hakeutuvat jatkuvasti uusiin sijainteihin.

Tarkastusten kohteena voisivat olla sekä yksityiset että valtiolliset vastaanottajat. On oletettavaa, että tarkastukset kohdistuisivat kuitenkin pääosin yksityisiin toimijoihin. Vastaanottajalla tarkoitetaan tässä sekä tuotteen lopullista loppukäyttäjää että vastaanottajaa, jolle lupa on myönnetty, mutta joka aikoo myydä tai viedä tavaran edelleen. Tällaisia ovat esimerkiksi jälleenmyyjät ja puolustusteolliset yritykset, jotka käyttävät alihankintaketjussa tuotettuja komponentteja omien järjestelmien valmistamisessa.

Kaikki valtiolliset vastaanottajat eivät välttämättä hyväksy viennin jälkeisiä tarkastuksia, mikä voi pahimmassa tapauksessa muodostua kaupan esteeksi ja hankaloittaa Suomen puolustusteollisuuden vientimahdollisuuksia. Järjestelmän tulisi mahdollistaa se, että valtiollisten vastaanottajien kohdalla tarkastusmahdollisuus voidaan jättää pois, jos viennin toteutus arvioidaan kriittisemmäksi ja diversioriski pieneksi. Laki ei siksi edellyttäisi tarkastusten sallimista, mutta se antaisi viranomaiselle mahdollisuuden lisätä vaatimus loppukäyttäjätodistukseen.

Loppukäyttäjän näkökulmasta tarkastusoikeus perustuisi loppukäyttäjätodistukseen, jolla loppukäyttäjä antaisi suostumuksensa tarkastukseen. Viranomaisia varten tarvitaan kansallinen sääntely, jolla tarkastustoimivalta annettaisiin.

Kansallinen toimivaltainen viranomainen olisi Tulli. Se voisi tehdä tarkastuksia joko omasta aloitteestaan tai Puolustusministeriön pyynnöstä. Tullilla olisi harkintavalta arvioida, milloin tarkastus on tarpeellinen. Tarkastusten toteuttaminen ei olisi säännönmukaista tai yleistä, vaan kohdistetusti käytetty työkalu esimerkiksi erityisen valvonta- tai selvitystarpeen ilmetessä.

Valtioiden täysivaltaisuusperiaatteesta seuraa, että viranomaiset eivät voi operoida toisen valtion alueella, eikä niillä ole siellä toimivaltaa. Kansallisella lainsäädännöllä ei ole mahdollista luoda viranomaiselle toista valtiota sitovaa toimivaltaa harjoittaa viranomaistehtävää Suomen rajojen ulkopuolella. Sen sijaan tarkastusviranomaisena toimivan Tullin tulisi pyytää toisen valtion viranomaisilta lupa sekä mahdollisesti virka-apua tarkastuksen toteuttamiseksi.

Tullin kansainvälinen yhteistyö perustuu nykyhetkellä kahden- ja monenvälisiin sopimuksiin sekä muihin yhteistyön mahdollistamiin instrumentteihin. Yhteistyötä toteutetaan osana sekä hallinnollisia prosesseja että rikosprosessia. Kansainväliset kumppanit ovat pääsääntöisesti muiden maiden tullihallintoja ja muita asiassa toimivaltaisia viranomaisia. Siten Tullin kansainvälisten kontaktien kautta tapahtuva yhteistyö voi auttaa tarkastusten tekemisessä vain osittain. Esimerkiksi lupamenettelyt suomalaisten viranomaisten maahantuloon liittyen vaativat erillisiä järjestelyitä ja mahdollisesti useamman viranomaisen välistä koordinaatiota. Tämä valtioiden välinen viranomaisyhteistyö sovittaisiin tapauskohtaisesti, kun tarve tarkastuskäynnille on todettu. Yhteys toiseen valtioon otettaisiin pääsääntöisesti diplomaattiteitse tai tapauskohtaisesti Tullin omien kahdenvälisten suhteiden kautta, jos kyseisen valtion kanssa on siihen soveltuva yhteistyösuhde.

Tarkastuksessa Tullin edustajalla tulisi olla oikeus päästä loppukäyttäjän toimi- tai varastotiloihin, sekä tuotteiden käyttöpaikoille paikan päälle sekä oikeus tarkastaa tuotteet ja niihin liittyvä kirjanpito. Tarkastuksen laajuus ja ajankohta määräytyisivät viranomaisen harkinnan mukaan. Tarkastuksen laajuutta ei säädeltäisi laissa, mutta kansallisesti käytössä olevien EUC:ien sisältöä tulisi kehittää siten, että ne kattavat suunnitellun tarkastusoikeuden sisällön.

Puolustustarvikkeiden viennistä annetussa laissa säädetään, että vientilupaehtojen rikkominen voi johtaa vientiluvan perumiseen. Tarkastuksen tuloksia voitaisiin käyttää luvan perumiseen, jos lupa olisi edelleen voimassa. Lisäksi myöhempien, samalle loppukäyttäjälle kohdistuvien lupahakemusten arvioinnissa tarkastuksessa mahdollisesti ilmi tulleet puutteet otettaisiin huomioon. Tarkastuksista saadut tiedot voivat johtaa myös epäilysten heräämiseen syyllistymisestä puolustustarvikkeiden maastavientirikkomukseen tai rikoslaissa säädettyyn puolustustarvikkeiden maastavientirikokseen.

16 § *Luvan voimassaolo*. Pykälän kolmatta momenttia muutettaisiin siten, että siihen lisättäisiin maininta myös yleisen vientiluvan voimassaolosta. Yleisten vientilupien on tarkoituksenmukaista olla toistaiseksi voimassa olevia, sillä niitä myönnettäisiin lähtökohtaisesti sellaisiin valtioihin, joihin Suomella on vakaat ja läheiset ulkopoliittiset suhteet, ja joihin myönnettävien vientilupien kohdalla ulko- ja turvallisuuspoliittista arviota ei muutenkaan edellytetä. Yleisten vientilupien voimassaoloa ei tarvitsisi uusia tietyin väliajoin, mikä säästää lupaviranomaiselta

tarpeetonta hallinnollista työtä. Yleiset vientiluvat olisi kuitenkin mahdollista peruuttaa 17 §:n mukaisesti, jos se nähtäisiin tarpeelliseksi esimerkiksi muuttuneen ulko- tai turvallisuuspoliittisen tilanteen johdosta.

20 § *Lupaviranomainen*. Lupaviranomaista koskeva pykälä muutettaisiin kokonaisuudessaan. Ensimmäinen momentti sisältäisi säännökset, joiden mukaan vientilupa-asia ratkaistaisiin valtioneuvoston yleisistunnossa. Pykälän ensimmäisen momentin mukaan valtioneuvoston yleisistunto ratkaisisi vientilupa-asian, jos vietävä tuote sisältyy 3 §:ssä tarkoitettuihin puolustustarvikeluettelon tuoteluokkiin 1–12 tai 21–22 ja viennin arvo on huomattavan suuri taikka asian ulko- ja turvallisuuspoliittinen merkitys sitä edellyttää.

Nykyisen lain mukaisesti valtioneuvoston yleisistunnon päätettäväksi vietävät tuoteluokat on määritelty kattamaan erityisesti tuhoa tuottava materiaali sekä järjestelmäkokonaisuudet, kuten sotilasajoneuvot ja sota-alukset. Puolustusteknologisen kehityksen perusteella valtioneuvoston yleisistunnon toimivaltaan kuuluviksi tuoteluokiksi esitettäisiin tuoteluokkia 11 (elektroniset laitteet), 21 (ohjelmistot) sekä 22 (teknologia).

Tuoteluokka 11 kattaa elektronisen varustuksen, joka ei kuulu muihin EU:n yhteisen puolustustarvikeluettelon tuoteluokkiin. Tällaisia ovat esimerkiksi elektroninen vastatoimi- ja elektroninen vasta-vastatoimivarustus, hyppivät taajuusputket ja vedenalaiset vastatoimivälineet. Suomessa valmistetaan mm. tiedustelujärjestelmiä, ohjelmistoradiojärjestelmiä ja miehittämättömien lennokkien häirintään tarkoitettuja elektronisia järjestelmiä, jotka kuuluvat tähän tuoteluokkaan. Edellä mainittuja järjestelmiä voidaan perustellusti pitää merkittävänä järjestelmäkokonaisuuksina, joilla on nykyaikaisessa sodankäynnissä entistä tärkeämpi merkitys. Teknologisen kehityksen vuoksi entistä suurempi osuus toteutuneesta viennistä tapahtuu tuoteluokassa 11. Tuoteluokan suhteellinen osuus toteutuneesta puolustustarvikkeiden viennistä on kasvanut tasaisesti vuodesta 2020 alkaen. Vuonna 2020 noin 1 % toteutuneesta viennistä oli tuoteluokassa 11, kun taas vuonna 2024 tuoteluokka 11 kattoi jo 7,9 % toteutuneesta puolustustarvikkeiden viennistä. Samassa ajassa tuoteluokan 11 toteutuneen viennin absoluuttinen arvo on noussut noin 800 000 eurosta yli 16,1 miljoonaan euroon.

Tuoteluokka 21 kattaa erityisesti sotilaskäyttöön suunnitellut ohjelmistot. Suomessa valmistetaan mm. sotilasradioihin suunniteltuja aaltomuoto-ohjelmistoja, johtamisjärjestelmä-, tilannekuva- ja tiedusteluohjelmistoja. Ohjelmistot ovat teknologisen kehityksen myötä yhä merkityksellisimpiä järjestelmiä, joiden merkitys on korostunut modernissa sodankäynnissä esimerkiksi tilannekuvan ylläpitämisen osalta. Lisäksi monien puolustustarvikkeiden toiminta perustuu yhä enemmän ohjelmistoille, jonka vuoksi niitä voidaan perustellusti pitää merkittävänä järjestelminä.

Tuoteluokan 21 osuus toteutuneista vienneistä on vaihdellut vuosina 2020–2024 3 % ja 18,4 % välillä. Toteutuneen viennin arvo ko. tuoteluokassa on vaihdellut 3,8 miljoonan euron ja 14,7 miljoonan euron välillä.

Tuoteluokka 22 kattaa teknologian, jota tarvitaan puolustustarvikkeiden valmistamista, kehittämistä, tuotantoa, huoltoa tai korjausta varten. Suurin osa Suomessa puolustustarvikkeita valmistavista yrityksistä toimittaa puolustustarvikkeidensa mukana myös niihin soveltuvaa teknologiaa. Merkittäviä Suomesta vietäviä puolustustarvikkeiden teknologiaksi katsottavia kokonaisuuksia ovat mm. puolustustarvikkeiden valmistuslisenssit ja elinkaaripalvelut. Usein valmistuslisenssit ja elinkaaripalvelut liittyvät järjestelmäkokonaisuuksiin, joiden vienti Suomesta edellyttää valtioneuvoston yleisistunnon käsittelyä niiden tuoteluokan ja arvon vuoksi. Näin ollen on perusteltua, että myös näihin liittyvän teknologian, kuten valmistuslisenssien ja elinkaaripalveluiden, vienti käsitellään myös valtioneuvoston yleisistunnossa.

Vuosina 2020–2024 tuoteluokan 22 myönnettyjen lupien arvo on vaihdellut 4 miljoonan euron ja 93 miljoonan euron välillä. Myönnettyjen lupien arvo tuoteluokassa 22 on ollut kyseisellä aikavälillä noin 2–12 % vuosittain myönnettyjen lupien arvosta. Samaan aikaan toteutuneen viennin arvo tuoteluokassa 22 on vaihdellut 0,5 miljoonan euron ja 7,8 miljoonan euron välillä. Suhteellisesti toteutuneen viennin arvo tuoteluokassa 22 on ollut noin 0,5–3,8 % vuosittain toteutuneen viennin arvosta. Eroa myönnettyjen lupien arvon ja toteutuneen viennin arvon välillä selittää se, että tuoteluokka 22 kattaa elinkaaripalveluita ja lisenssisopimuksia, jotka toteutuvat pitkän aikavälin kuluessa.

Ensimmäisessä momentissa tarkoitettujen tuoteluokkien osalta vientiluvat käsitellään valtioneuvoston yleisistunnossa, jos niiden arvo on huomattava. Viennin huomattava arvo määriteltäisiin valtioneuvoston asetuksella tämän pykälän kuudennen momentin nojalla. Lisäksi lupasia voidaan käsitellä valtioneuvoston yleisistunnossa, jos sen ulko- ja turvallisuuspoliittinen merkitys sitä edellyttäisi. Ulko- ja turvallisuuspoliittista merkitystä voidaan arvioida itsenäisesti, eikä silloin tuoteluokalla tai viennin arvolla ole ratkaisevaa merkitystä. Ainoastaan ulko- ja turvallisuuspoliittisen merkityksen johdosta valtioneuvoston yleisistunnon käsittely olisi poikkeuksellista, sillä merkittävimmät viennit lähtökohtaisesti määrittyvät momentissa nimettyjen tuoteluokkien ja huomattavan arvon mukaan. Valtioneuvoston yleisistunto käsittelee vientejä, ei EU:n sisäisiä siirtoja. Tuoteluokan ja arvon perusteella valtioneuvoston yleisistunnon päätettäväksi menevät viennit huolimatta siitä, onko kohdemaata erikseen määritetty ulko- ja turvallisuuspoliittisesti esteettömäksi valtioksi valtioneuvoston asetuksella lain 9 §:n asetuksenantovaltuuden perusteella.

Pykälän toisen momentin mukaan puolustusministeriö ratkaisisi vientilupa-asian muiden kuin I momentissa tarkoitettujen tilanteiden osalta tai jos puolustustarvikkeet viedään maasta tilapäisesti eikä niiden omistusoikeus siirry ulkomaille.

Kolmannen momentin mukaan puolustusministeriö ratkaisisi puolustustarvikkeen siirtoa, kauttakuljetusta ja välitystä koskevan lupa-asian. Muutoksen myötä kauttakuljetusluvut kuuluisivat aina puolustusministeriön toimivaltaan. Kauttakuljetuksessa puolustustarvike ei ole lähtöisin Suomesta, vaan se ainoastaan kuljetetaan Suomen alueen kautta. Kauttakuljetusluvuissa ei ole kyse kaupallisesta viennistä Suomesta vaan useimmiten kolmansien maiden puolustustarvikevienneistä jonkin Euroopan maan puolustusvoimille. Pieni osa kauttakuljetusluvista kohdistuu kokonaan Euroopan alueen ulkopuolisten maiden väliseen puolustustarvikekauppaan. Kauttakuljetushakemukset käsitellään maastavientiasioiden työryhmässä ja niistä pyydetään ulkoministeriön ulko- ja turvallisuuspoliittinen arvio, mikäli kauttakuljetuslupa-asian ulko- ja turvallisuuspoliittinen merkitys sitä edellyttää. Näin ollen kauttakuljetuslupahakemuksilla voidaan arvioida olevan vähäinen tarve valtioneuvostotason käsittelylle.

Pykälän neljännen momentin mukaan puolustusministeriön on lupa-asian sitä edellyttäessä selvitettävä erikseen ulkoministeriöltä, ettei luvan myöntämiseen ole ulko- ja turvallisuuspoliittista estettä. Momentti vastaa nykyistä lainsäädäntöä, ainoastaan ulkoministeriön nimi on päivitetty.

Pykälän viidennellä momentilla annettaisiin puolustusministeriölle mahdollisuus pyytää Puolustusvoimilta lausuntoa siitä, voiko Puolustusvoimien kanssa kehitetyn ja Puolustusvoimilla käytössä olevan puolustustarvikkeen vienti tai siirto Suomen ulkopuolelle vaarantaa kansallisen puolustuskyvyn tai muuten Suomen turvallisuuden. Kyse ei olisi velvollisuudesta pyytää lausuntoa, vaan nimenomaan mahdollisuudesta. Mahdollisuus olisi myös silloin, kun valtioneuvosto tekee lopullisen lupapäätöksen ministeriön esityksestä.

Momentilla olisi tarkoitus saattaa lain tasolle niin kutsuttu puolustusteknologian vapautusmenettely. Suomen Nato-jäsenyyden jälkeen kysyntä kotimaassa kehitetyille korkean teknologian järjestelmille on kasvanut liittolaismaiden keskuudessa. Käytännön lupaviranomaistoiminnassa on huomattu tarve viralliselle prosessille sen arvioimiseksi, voiko mahdollinen korkean teknologian vienti vaarantaa Suomen puolustuskyvyn tai muuten turvallisuuden, erityisesti Puolustusvoimien suorituskykyjen suojaamisen näkökulmasta. Arviointi olisi osa vienti- ja siirtolupapäätösten tapauskohtaista kokonaisharkintaa.

Momentin soveltamisala rajattaisiin tapauksiin, joissa puolustustarvikkeet ovat Puolustusvoimien käytössä ja joiden kehittämistyössä Puolustusvoimat on ollut mukana. Molempien ehtojen olisi täyttyvä yhtä aikaa. Tällainen tilanne saattaa tulla kyseeseen esimerkiksi vietäessä Suomesta tiedustelu-, valvonta- tai johtamisjärjestelmiä, jotka ovat Puolustusvoimien

yksinomaaisessa käytössä ja joiden kehittämistyössä Puolustusvoimat on ollut mukana, vaikkapa kehittämässä järjestelmän algoritmeja omien tarpeidensa mukaisiksi. Soveltuva teknologia voi kuitenkin olla muutakin kuin tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmiä, esimerkiksi erityisesti Suomen olosuhteisiin kehitettyä konetekniikkaa.

Puolustusvoimien voitaisiin katsoa olleen mukana kehitystyössä myös silloin, kun teknologia on kehitysvaiheessa räätälöity nimenomaan Puolustusvoimien tarpeisiin Puolustusvoimien rahoittamana tai ohjaamana, vaikka varsinainen kehitystyö olisi tapahtunut yrityksen toimesta. Lähtökohtaisesti Puolustusvoimien osallistuminen tuotteen kehittämiseen tapahtuisi tuotteen suorituskykyvaatimusten, testauksen ja kehityksen ohjaamisen muodossa.

Puolustuskyvyn ja Suomen turvallisuuden vaarantumista arvioitaisiin erityisesti sen kautta, muodostaisiko puolustustarvikkeen vienti kyseiseen maahan kohonneen riskin Puolustusvoimien suorituskyvyn paljastumisesta, jälleenviennistä epätoivotuille tahoille tai takaisinmallinnuksesta. Arvioinnissa voidaan ottaa myös huomioon se, tukeeko järjestelmän vienti kyseiseen maahan Suomen sotilaallista huoltovarmuutta esimerkiksi säilyttämällä kotimaassa kriittisen teknologian hallintakykyä ja osaamista.

Teknologian vapautukseen liittyviä kysymyksiä on aiemmin arvioitu epämuodollisemmin osana lupaharkintaa ja maastavientityöryhmän työtä. Nyt lisättävällä momentilla arviointitehtävä asetettaisiin lupaviranomaiselle selkeämmin. Puolustusvoimien lausunnolla ei olisi varsinaista ratkaisuvalltaa lupa-asiassa, eikä lupaviranomainen olisi sidottu lausunnon sisältöön. Koska lausunto otettaisiin osaksi lupapäätöksen kokonaisarviota, sitä ei olisi pidettävä itsenäisenä hallintopäätöksenä, eikä siitä niin ollen voisi myöskään valittaa hallinto-oikeuteen.

Kuudes momentti sisältäisi asetuksenantovaltuuden valtioneuvostolle koskien ensimmäisessä momentissa tarkoitetun viennin huomattavan arvon tarkempaa määrittelyä. Valtuutus koskee vain huomattavan arvon asettamista, eikä sillä voitaisi säätää muista päätöksentekoon liittyvistä seikoista. Nykyisen lain mukaan viennin huomattavan suuri arvo on voitu määritellä puolustusministeriön päätöksellä. Kyseessä on kuitenkin sen tasoinen asia, josta tulisi säätää valtioneuvoston asetuksen tasolla. Asetuksella määritetään asiat, jotka tuodaan valtioneuvoston yleisistuntoon ratkaistavaksi, jolloin päätöstä ei tulisi tehdä ministeriötasolla.

21 § *Puolustustarvikkeiden maastavientiasioiden työryhmä*. Pykälä muutettaisiin päivittämällä sen ensimmäiseen momenttiin viranomaisten nykyiset nimet. Ulkoasianministeriön sijaan momentissa olisi ulkoministeriö ja Tullihallituksen sijaan Tulli. Tullilaitos muuttui Tulli-nimiseksi virastoksi Tullin hallinnosta annetulla lailla (960/2012). Muutos olisi tekninen, eikä vaikuttaisi työryhmään kokoonpanoon.

Pykälän toisesta momentista poistettaisiin maininta puolustustarvikemäärittelystä, eikä muita muutoksia tehtäisi. Siten työryhmän tehtäviin kuuluisi jatkossa antaa puolustusministeriölle lausunto vain sellaisesta lupahakemuksesta, jonka ulko- ja turvallisuuspoliittinen merkitys sitä edellyttää sekä ennakkolausuntopyyntöä koskevasta asiasta.

Puolustustarvikemäärittelyt käsitellään ja arvioidaan lain 22 §:n mukaisesti puolustusministeriössä ja niin tehtäisiin myös jatkossa. Asiantuntijalausunnon määrittelyasioissa antaa tarvittaessa Pääesikunta. Suojelupoliisilla tai Tullilla ei ole roolia määrittelyasioiden arvioinnissa. Mikäli lausuntoasiat edellyttävät yhteistyötä ulkoministeriön tai Poliisihallituksen kanssa, koordinoidaan näkemykset määrittelypäätöstä valmisteltaessa asiantuntijoiden kesken. Puolustustarvikemäärittely olisi tarkoituksenmukaista tuoda maastavientiasioiden työryhmälle jatkossa vain tiedoksi. Se myös nopeuttaisi määrittelypäätösten tekemistä.

31 §. *Rekisteröityminen yleisen siirtoluvan ja yleisen vientiluvan käyttäjäksi.* Pykälää ja pykälän nimeä muutettaisiin sisällyttämällä niihin yleisen vientiluvan käyttäjäksi rekisteröityminen. Pykälä muutettaisiin kokonaisuudessaan, sillä yleinen vientilupa lisätään jokaiseen momenttiin. Pykälässä on aiemmin kuvattu vain yleisen siirtoluvan käyttäjäksi rekisteröitymistä koskevat säännökset, joita ei ole tarkoitus muuttaa. Rekisteröityminen on tapahtunut täyttämällä puolustusministeriön nettisivuilta saatava hakemus ja toimittamalla se puolustusministeriöön. Hakemukseen täytetään tässä laissa vaaditut tiedot eli hakijan tiedot ja se, minkä yleisen siirtoluvan käyttäjäksi rekisteröitymistä haetaan. Lisäksi puolustusministeriö on kysynyt lomakkeella sitä, miten hakija aikoo käyttää siirtolupaa, eli mitä tuotteita hakija aikoo siirtää ja minne niitä siirrettäisiin sekä saatavilla olevat tiedot tuotteiden loppukäyttäjistä. Yleisen vientiluvan käyttäjäksi rekisteröityminen tapahtuisi jatkossa vastaavalla tavalla ja rekisteröitymisen hyväksymisen kriteerit olisivat 3 momentin mukaisesti samanlaiset.

Tapauskohtaisesti puolustusministeriö voisi pyytää hakijalta muita tarvittavia selvityksiä, jos yleisen vienti- tai siirtoluvan luonne niitä edellyttäisi. Rekisteröityminen yleisen siirtoluvan käyttäjäksi on puolustusteollisuuden yrityksille tuttu prosessi ja toiminut käytännössä hyvin, minkä johdosta se on perusteltua ottaa käyttöön myös yleisten vientilupien kohdalla. Rekisteröitymisen hyväksyminen tapahtuisi puolustusministeriön tekemällä hallintopäätöksellä.

32 §. *Rekisteröitymisen hyväksymisen peruuttaminen.* Pykälän ensimmäisen momentin ensimmäistä kohtaa muutettaisiin lisäämällä siihen maininta yleisestä vientiluvasta. Pykälää sovellettaisiin jatkossa kokonaisuudessaan yleisten siirtolupien lisäksi yleisiin vientilupiin. Muutoksen myötä puolustusministeriö voisi peruuttaa yleisen vientiluvan käyttäjäksi rekisteröitymisen, jos yleisen vientiluvan ehtoja olisi olennaisesti rikottu tai jonkun muun ensimmäisen momentin neljästä kohdasta katsotaan täytyvän. Kohtia 1–4 tulkittaisiin yleisten vientilupien kohdalla yleisiä siirtolupia vastaavalla tavalla. Selvyyden vuoksi todetaan, että yleisen siirtoluvan

peruuttaminen ei edellytä kaikkien tai edes useamman kyseisen momentin 1–4 kohdan kriteerien täyttymistä, vaan riittää, että yksi kohdista täyttyy. Samalla tavalla yleisen vientiluvan peruuttamiseen riittäisi yhden kohdan toteutuminen.

33 §. *Puolustusministeriölle toimitettavat selvitykset ja kirjanpito.* Pykälän kahta ensimmäistä momenttia muutettaisiin siten, että niissä molemmissa viitattaisiin 2 luvussa tarkoitettuun lupaan. Kolmas ja neljäs momentti pysyisivät muuttumattomina. Nykylain mukaan pykälän ensimmäinen momentti soveltuisi vienti-, siirto-, kauttakuljetus- ja välityslupaan, joista säädetään lain 2 luvussa. Uusi muotoilu ei muuttaisi nykyistä oikeustilaa, mutta se tekisi momentista yhdenmukaisen pykälän toisen momentin kanssa, johon tehtäisiin vastaava muutos.

Pykälän toisessa momentissa säädettäisiin, että sen, jolle on myönnetty 2 luvussa tarkoitettu lupa, on pidettävä tapahtumakohtaista ja täydellistä kirjanpitoa toteuttamistaan siirroista, vienneistä ja kauttakuljetuksista. Nykyisin momentin mukainen velvollisuus koskee ainoastaan siirtolupia. Jatkossa saman tasoista kirjanpitoa edellytettäisiin siirroista, vienneistä ja kauttakuljetuksista. Yleisten vientilupien myötä siirtojen tarkemmat kirjanpitovelvollisuudet eivät ole enää perusteltuja. Samaa huolellisuuden tasoa voidaan odottaa myös vientien ja kauttakuljetusten kohdalla.

34 §. *Tullin valvonta.* Pykälän nimeä muutettaisiin tullilaitoksen valvonnasta Tullin valvonnaksi vastaamaan viraston nykyistä nimeä. Lisäksi pykälää muutettaisiin niin, että puolustustarvikkeiden vientiä, siirtoa ja kauttakuljetusta valvoo Tulli, eikä tullilaitos. Pykälään lisätään vielä toinen virke, jonka mukaan Tullin suorittamassa valvonnassa tullilaissa (304/2016) tarkoitettuna tavarana pidetään myös tämän lain 3 §:n mukaista puolustustarviketta. Lisäyksen tarkoitus on selventää, että Tullin valvonta ulottuu myös aineettomien puolustustarvikkeiden viennin, siirron ja kauttakuljetuksen valvontaan. Tämän lain 3 §:ään ehdotetun muutoksen myötä puolustustarvikkeen määritelmä ulottuisi nimenomaisesti myös puolustustarvikkeisiin, niiden komponentteihin ja tuotantolaitoksiin liittyvään tietotaitoon ja tuotanto-oikeuteen.

Tullin suorittamassa valvonnassa on huomattu käytännössä vaikeus valvoa aineettomien puolustustarvikkeiden vientiä, koska siihen ei ole tunnistettu suoraa toimivaltuutta tullilaista. Tullilain mukaan tullivalvonta ja muut Tullin toimivaltuudet kohdistuvat Suomessa Euroopan unionin tullialueelle tuotavien ja sen ulkopuolelle vietäviin sekä Suomen tullialueen kautta kuljetettaviin tavarihin. Tavarana on nimikkeenä ymmärretty tarkoittavan vain fyysistä tavaraa. Ehdotetulla muutoksella halutaan varmistaa se, että Tulli voi toteuttaa valvontatehtävää tehokkaasti myös silloin, kun puolustustarvike ei ole fyysinen tavara, vaan aineeton tuote. Vastaava säännös sisältyy myös kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annettuun lakiin (500/2025) ja on tarkoituksenmukaista säätää asiasta mahdollisimman yhdenmukaisesti myös puolustustarvikkeiden osalta.

35 §. *Tietojen luovuttaminen viranomaisten välillä.* Pykälä ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan. Myös pykälän nimi muuttuisi. Pykälässä säädettäisiin viranomaisten välisestä tietojenvaihdosta. Tiedonsaantioikeudella on keskeinen merkitys vientivalvontaviranomaisen toiminnassa.

Pykälän ensimmäisen momentin mukaan puolustusministeriöllä ja Tullilla olisi oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa toisilleen tässä laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi välttämättömiä tietoja momentissa luetelluista asioista. Luovutettavat tiedot voisivat ensinnäkin koskea momentin 1 kohdan mukaan toiminnanharjoittajia. Momentin 2 kohdan mukaan tiedot voisivat koskea vientitapahtumia ja muita valvonnan piiriin kuuluvia tapahtumia. Tällä tarkoitettaisiin niitä tapahtumia, jotka kuuluvat vientivalvontasääntelyn soveltamisalaan ja ovat siten valvonnan kohteena. Momentin 3 kohdan mukaan tiedot voisivat koskea vientivalvontaan liittyviä hakemuksia ja päätöksiä. Tällaisia tietoja ovat esimerkiksi vientilupahakemuksia ja muita hakemuksia koskevat tiedot sekä tiedot näiden hakemusten johdosta tehdyistä päätöksistä sekä muista päätöksistä, jotka liittyvät vientivalvontaan. Momentin 4 kohdan mukaan tiedot voisivat koskea tuotteita. Momentin 5 kohdan mukaan tiedot voisivat koskea puolustustarvikkeiden vastaanottajia, loppukäyttöä ja loppukäyttäjiä. Loppukäyttäjä- ja vastaanottajatiedot ovat keskeisiä vientivalvonnassa. Edellä mainittujen tietojen lisäksi vaihdettavat tiedot voisivat momentin 6 kohdan mukaan koskea myös muita kuin 1—5 kohdassa tarkoitettuja puolustustarvikkeiden vientivalvontaan liittyviä seikkoja. Vientivalvontaan liittyvien tilanteiden moninaisuuden ja niiden ennakkoinnin haastavuuden vuoksi luovutettavia tietoja ei ole mahdollista luetella laissa tyhjentävästi, minkä vuoksi tietoa tulisi ehdotuksen mukaan voida luovuttaa myös muista seikoista silloin, kun ne ovat välttämättömiä vientivalvontaviranomaisten tehtävien hoitamiseksi.

Pykälän toisen momentin mukaan Verohallinnolla, ulkoministeriöllä, Puolustusvoimilla, poliisilla ja suojelupoliisilla olisi oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa puolustusministeriölle ja Tullille 1 momentissa tarkoitettut tiedot, jotka ovat välttämättömiä puolustusministeriön ja Tullin tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Pykälän toisessa momentissa luetelluilla viranomaisilla on usein hallussaan sellaisia tietoja, joita vientivalvontaviranomaisten tehtävien hoitamiseksi tarvitaan. Tiedot ovat tarpeen puolustusministeriöllä esimerkiksi lupaharkintaan, lupavaatimusten asettamisen harkintaan tai luvan peruuttamisen harkintaan. Tullille tiedot ovat tarpeellisia valvonnan toteuttamiseen.

Pykälän toinen momentti sisältää uutena viranomaisena Verohallinnon. Lisäys liittyy hakijan luotettavuuden ja soveltuvuuden arviointiin, josta säädetään lain 14 pykälässä. Verohallinnolla arvioidaan olevan tietoja koskien elinkeinonharjoittajien taloudellisia edellytyksiä toteuttaa puolustustarvikkeiden vientikauppaa. Näiden tietojen merkitys on korostunut puolustustarvikkeiden viennin kasvaessa ja uusien toimijoiden tullessa markkinoille.

Muut momentissa nimetyt viranomaiset kuuluvat puolustustarvikkeiden maastavientiasioiden työryhmään, jossa lupapäätöksiä käsitellään. Ilman tiedonanto-oikeutta viranomaiset eivät voisi toimia työryhmässä merkityksellisellä tavalla, eikä puolustusministeriö voisi varmistua siitä, että luvan myöntämisen edellytykset täyttyvät. Poliisilla tarkoitettaisiin sekä maastavientiasioiden työryhmän jäsentä Poliisihallitusta että muita poliisin toimintayksiköitä. Nykylaissa tietojensaantioikeus on rajattu ainoastaan Poliisihallitukseen. Käytännössä on huomattu, että esimerkiksi keskusrikospoliisilla voi olla tietoja, joita puolustusministeriö tarvitsisi lupaharkinnan osaksi. Tulli puolestaan tarvitsee tietoja sen valvontatyössä.

Pykälään ehdotettu 2 momentti on muotoiltu siten, että siinä luetelluilla viranomaisilla ei olisi ehdotonta velvollisuutta luovuttaa tietoja, vaan tietojen luovuttamisesta päättäminen jäisi tietojen luovuttavan viranomaisen harkintaan. Tarve tiedonanto-oikeudelle perustuu momentissa listattujen viranomaisten olennaiseen rooliin vientivalvontatoiminnassa.

Pykälän kolmanteen momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan puolustusministeriöllä ja Tullilla olisi oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa 2 momentissa tarkoitetuille viranomaisille tietoja, joiden luovuttaminen on välttämätöntä puolustustarvikkeiden vientivalvontaan liittyvän tehtävän tai muun viranomaisen laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi. Tietojen luovuttaminen voisi ensinnäkin olla välttämätöntä puolustusministeriön ja Tullin vientivalvontatehtävien hoitamiseksi erityisesti sen vuoksi, että puolustusministeriön ja Tullin olisi voitava luovuttaa myös salassa pidettäviä tietoja 2 momentissa tarkoitetuille viranomaisille silloin, kun puolustusministeriö ja Tulli pyytävät näitä viranomaisia luovuttamaan itselleen niiden hallussa olevia tietoja. Tällainen tarve voisi liittyä sellaiseen tilanteeseen, jossa puolustusministeriön tai Tullin on tehtävänsä suorittamiseksi pyydettävä toiselta viranomaiselta esimerkiksi lausuntoa ja tässä yhteydessä luovutettava esimerkiksi sellaisia salassa pidettäviä liikesalaisuuksia, joista lausuntoa pyydetään. Myös viranomaisten osallistuminen puolustustarvikkeiden maastavientiasioiden työryhmään edellyttää sitä, että niille voidaan jakaa hakemusten tiedot. Puolustusministeriön ja Tullin pitäisi siis voida ilmoittaa, mistä asioista tietoja muilta viranomaisilta tarvitaan. Julkisuuslain 26 §:n 2 momentissa oleva yleissäännös ei tässä tilanteessa soveltuisi, sillä toisella viranomaisella ei olisi lain mukaan velvollisuutta tietojen antamiseen. Tämän vuoksi asiasta tulisi ottaa erityissäännös lakiin.

Lisäksi ehdotetussa 3 momentissa tarkoitettu tilanne voisi olla käsillä myös silloin, kun 2 momentissa tarkoitettu viranomainen hoitaa muualla laissa säädettyä tehtävää, joka liittyy puolustustarvikkeiden vientivalvontaan tai on muuten viranomaisen lakisääteinen tehtävä. Puolustusministeriöllä ja Tullilla saattaa olla hallussaan sellaista puolustustarvikkeiden vientivalvontaan liittyvää tietoa, jota esimerkiksi suojelupoliisi tarvitsisi kansallisen turvallisuuden suojaamiseen liittyvissä tehtävissään tai poliisi tutkisi pakotteiden kiertämistä koskevaa rikosta. Tällaiset

tiedot saattaisivat olla esimerkiksi tietoja puolustustarvikkeiden viejien sopimuskumppaneista, joilla olisi esimerkiksi kytköksiä pakotteiden alaisiin toimijoihin. Muualla laissa ei ole riittäviä säännöksiä, joiden perusteella puolustusministeriö ja Tulli voisivat omasta aloitteestaan luovuttaa näitä tietoja muille viranomaisille. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan siksi säännöstä, jonka perusteella tietojen luovuttaminen olisi mahdollista puolustusministeriön ja Tullin omasta aloitteesta ja salassapitosäännösten estämättä edellyttäen, että tiedot olisivat välttämättömiä kyseisen tehtävän hoitamiseksi.

Pykälä vastaisi pitkälti nykyistä oikeustilaa, mutta laajentaisi ja tarkentaisi tietyiltä osin luovutettavia tietoja ja niitä viranomaisia, jotka voivat luovuttaa, tai joille voidaan luovuttaa, salassa pidettäviä tietoja. Kuitenkin salassa pidettävien tietojen luovutuksen kynnystä nostettaisiin siten, että luovutus olisi mahdollista vain, mikäli se olisi välttämätöntä pykälässä määriteltyä tarkoitusta varten. Voimassa olevan sääntelyn perusteella on ollut mahdollista luovuttaa sellaisia tietoja, joita viranomaiset tarvitsevat valvontatehtävässään.

Pykälän mukaisesti luovutettaviin tietoihin voidaan arvioida tietyiltä osin kuuluvan henkilötietoja. Henkilötietoja olisi välttämätöntä luovuttaa esimerkiksi silloin, kun toiminnanharjoittajana, vastaanottajana tai loppukäyttäjänä toimii luonnollinen henkilö. Tällaisissa tilanteissa voisi olla tarpeen luovuttaa esimerkiksi kyseisen luonnollisen henkilön nimi- ja osoitetietoja valvonnan suorittamiseksi. Puolustustarvikkeiden vientivalvonnassa ei ole tarpeen luovuttaa yleisen tietosuoja-asetuksen (EU) 2016/679 9 artiklan mukaisesti erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja.

Henkilötietojen käsittelyn ja luovuttamisen oikeusperuste ja yleisen tietosuoja-asetuksen sallima kansallinen liikkumavara on kuvattu luvussa 12.

35a §. *Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen ulkomaan viranomaiselle ja kansainväliselle toimielimelle.* Lakiin lisättäisiin uusi pykälä sääntelemään tietojen luovuttamista ulkomaan viranomaiselle ja kansainväliselle toimielimelle. Pykälän mukaan puolustusministeriö voisi luovuttaa ulkomaan viranomaiselle tai kansainväliselle toimielimelle salassapitosäännösten estämättä 35 §:ssä tarkoitettua muun kuin henkilötiedon, jos se on välttämätöntä loppukäytön varmentamiseksi eikä tietojen luovuttaminen ole vastoin kansallista etua. Tietoja voitaisiin antaa ainoastaan silloin, kun ne liittyvät Suomesta viedyn puolustustarvikkeen loppukäytön varmentamiseen, esimerkiksi sen selvittämiseksi, että onko tuote ilmoitetun loppukäyttäjän hallinnassa. Loppukäytön varmentaminen voi vaatia kansainvälistä yhteistyötä, jolloin hakemuksia koskevia tietoja voi joutua antamaan taholle, joka auttaa varmentamisessa. Tiedon vastaanottaja voi olla ainoastaan toisen maan viranomainen tai kansainvälinen toimielin, ei esimerkiksi yritys. Luovutettava tieto ei myöskään voi olla henkilötieto.

Tietoja ei saisi antaa, jos se olisi vastoin Suomen kansallista etua. Sellaisia tietoja voisi olla muun muassa tiedot Suomen poliittisista tai taloudellisista suhteista toisen valtion kanssa, sotilastiedustelua tai sotilaallista maanpuolustusta koskevat tiedot taikka tiedot kansainvälisen tiedusteluyhteistyön turvaamiseksi. Julkisuuslain 30 §:ään sisältyy vastaava yleissäännös, jossa tietojen luovuttamisen edellytyksenä kuitenkin on, että ulkomaan ja Suomen viranomaisen välisestä yhteistyöstä määrätään Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa tai säädetään Suomea velvoittavassa säädöksessä ja tieto asiakirjasta voitaisiin tämän lain mukaan antaa yhteistyötä Suomessa hoitavalle viranomaiselle. Kansainvälistä sopimusta koskeva edellytys ei välttämättä täyty niissä tilanteissa, joissa tietoja on tarpeen luovuttaa kansainvälisessä yhteistyössä tehtävän loppukäytön varmentamisen takia.

36 §. *Maksut.* Pykälää muutettaisiin siten, että siitä käy selvästi ilmi maksujen suuruuden määräytymisperuste. Aiemmin pykälässä on säädetty maksujen suuruudesta säädettävän valtion maksuperustelaissa (150/1992). Kuitenkaan valtion maksuperustelaissa ei säädetä suoraan ministeriöiden suoritteiden hinnoista, vaan lain 8 §:n, sellaisena kuin se on laissa 348/1994, mukaisesti asianomainen ministeriö päättää, mitkä ministeriön ja hallinnonalan muiden viranomaisten suoritteet tai suoriteryhmittä ovat maksullisia ja mistä suoritteesta tai suoriteryhmästä maksu määrätään omakustannusarvon perusteella sekä mitkä suoritteet hinnoitellaan liiketaloudellisin perustein. Puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain mukaisista suoritteista perittävien maksujen suuruus on määräytynyt aina puolustusministeriön asetuksella. Nyt esitettävällä muutoksella on tarkoitus säätää selvästi, että laissa tarkoitettua lupapäätöksestä, luotettavuustodistuksesta ja siihen mahdollisesti sisältyvästä yritysturvallisuus selvityksestä sekä yleisten siirto- ja vientilupien käyttäjäksi rekisteröitymisestä perittävän maksun suuruus määräytyy valtion maksuperustelain nojalla annetulla puolustusministeriön asetuksella. Maksullisiin suoritteisiin lisättäisiin myös ennakkolausunnot. Ennakkolausunnot ovat aiemmin olleet maksuttomia ja niitä on haettu hyvin varhaisessa vaiheessa, ennen kuin viennistä on konkreettisia suunnitelmia. Maksullisuudella pyritään lain mukaisten suoritteiden johdonmukaiseen hinnoitteluun sekä siihen, että ennakkolausuntohakemuksia haettaisiin enemmän siinä vaiheessa, kun viennistä on enemmän tietoa. Ennakkolausuntojen hallinnollinen käsittely on sisällöllisesti samanlainen kuin lupahakemustenkin kohdalla, ja niissä esimerkiksi tehdään samanlainen ulko- ja turvallisuuspoliittinen arvio.

37 §. *Muutoksenhaku.* Pykälää muutettaisiin siten, että siinä viitattaisiin ajantasaiseen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin (808/2019), jolla on 1.1.2020 kumottu aiempi hallintolainkäyttölaki (586/1996).

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Hallituksen esityksen lakiehdotuksen mukaan 9 a §:ssä säädettävä yleinen vientilupa annettaisiin puolustusministeriön asetuksella. Asetuksenantovaltuutuksen rajat määräytyisivät 9 a §:n 2 momentin sekä 9 b §:n mukaisten yleisen vientiluvan ehtojen mukaisesti. Puolustusministeriön toimiessa lupaviranomaisena asetuksenantovaltuutus on luontevinta myöntää sille.

Esitettävän lakimuutoksen myötä lisättävään 14 §:n 2 momenttiin sisältyisi asetuksenantovaltuutus puolustusministeriölle. Asetuksella säädettäisiin tarkemmin hakijalta edellytettävien erityisten velvoitteiden sisällöstä. Asetuksenantovaltuuden ala on rajattu samassa momentissa. Asetuksenantovaltuutus tulisi antaa puolustusministeriölle osana sen roolia lupaviranomaisena.

Lupaviranomaista koskevaan 20 §:n 6 momenttiin ehdotetaan otettavaksi asetuksenantovaltuutus viennin huomattavan arvon määrittämistä varten. Valtuutus on hyvin rajattu. Koska pykälässä mainittu viennin huomattava arvo vaikuttaa siihen, mitkä vientilupa-asiat käsitellään valtioneuvoston yleisistunnossa, tulisi asetuksenantovaltuutus antaa valtioneuvostolle.

Valtuuttavien lainkohtien katsotaan täyttävän perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä asetetut täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset. Asetuksenantovaltuuksien laajuudet ovat verrattain vähäiset ja kirjoitettu mahdollisimman tarkkarajaisia ja ennakoitavia tilanteita varten. Täten lakiehdotuksen asetuksenantovaltuuksien katsotaan täyttävän perustuslain 80 §:n asetuksen antamisen edellytykset.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulisi voimaan 1. helmikuuta 2027. Lain voimaan tullessa vireillä olevaan asiaan sovellettaisiin voimaantulohetkellä voimassa olleita säännöksiä.

10 Toimeenpano ja seuranta

Muutosten toimeenpano toteutetaan virkatyönä nykyisten henkilöstöresurssien puitteissa. Esitettyjen muutosten vaikutuksia ja toimivuutta seurataan vientilupatoiminnan myötä saatujen kokemusten ja palautteiden kautta. Puolustusteollisuuden alan toimijat ja muut puolustustarvikkeita vievät henkilöt ja yhteisöt kutsutaan myös viranomaisen pitämään vientivalvontaseminaariin vuosittain, minkä yhteydessä lakiuudistuksesta voidaan kerätä suoraan tietoa sen kohderyhmältä.

11 Suhde muihin esityksiin

Sisäministeriössä valmisteltu hallituksen esitys laiksi ampuma-aselain muuttamisesta annetaan eduskunnalle keväällä 2026. Kyseisessä esityksessä ampuma-aselakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen soveltamisala laajenee niihin ampuma-aseisiin ja tarvikkeisiin, jotka nyt

tehtävällä hallituksen esityksellä suljetaan puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain soveltamisalan ulkopuolelle. Samalla esityksellä on myös muutettu ampuma-aselain 6 §:n 2 momenttia. Nyt muutettavassa puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 3 §:n 3 momentissa esitetään viittausta kyseiseen lainkohtaan ja siihen uutena lisättyihin termeihin. Ampuma-aselain muutoksen pitäisi siten tulla voimaan ennen puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain muutosta.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

12.1 Luvanvaraisuus ja luvan hakijalta vaadittavat edellytykset

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Vaatimus viranomaisen myöntämästä luvasta työn, ammatin tai elinkeinon harjoittamiseen merkitsee rajoitusta elinkeinovapauteen. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä on pidetty elinkeinovapautta perustuslain mukaisena pääsääntönä, mutta todettu myös elinkeinotoiminnan luvanvaraisuuden olevan poikkeuksellisesti mahdollista (esimerkiksi PeVL 13/2014 vp s. 2). Luvanvaraisuudesta on säädettävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat yleiset edellytykset. Laissa säädettävien elinkeinovapauden rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia, minkä lisäksi rajoittamisen laajuuden ja edellytysten tulee ilmetä laista. Lisäksi viranomaisen toimivallan liittyy toimilupaan ehtoja tulee perustua riittävän täsmällisiin lain säännöksiin (esimerkiksi PeVL 13/2014 vp s. 2–3 ja PeVL 69/2014 vp, s. 2).

Puolustustarvikkeiden viennin rajoittaminen perustuu pääosin Suomea sitoviin kansainvälisiin velvoitteisiin ja EU-direktiiviin, joka toimeenpantiin lain alkuperäisen säätämisen yhteydessä. Puolustustarvikkeen siirtoon toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon sovelletaan direktiiviin perustuvia säännöksiä. Sisäisiä siirtoja koskevia säännöksiä, joita ei ole tarkoitus muuttaa nyt annettavalla ehdotuksella. Tuotteet, joita luvanvaraisuus koskisi, määritellään Euroopan unionin yhteisessä puolustustarvikeluettelossa. Ehdotetussa 3 §:ssä tuoteluokkiin tehtäisiin eräitä uusia rajauksia.

Puolustustarvikkeiden vientiä, siirtoa, kauttakuljetusta ja välitystä koskevan luvan myöntämisen yleisistä edellytyksistä säädettäisiin ehdotetun lain 9 §:ssä. Luvan tulisi olla Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan mukainen eikä se saisi vaarantaa Suomen turvallisuutta taikka kansallista puolustuskykyä. Lupa-asiaa käsiteltäessä ja ratkaistaessa noudatettava sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä hyväksytty Euroopan unionin neuvoston yhteinen kanta käy ilmi säännöksestä. Yhteiseen kantaan sisältyvät muun muassa YK:n turvallisuusneuvoston määräämät talouspakotteet ja asevientikiellot sekä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön ja kansainvälisten vientivalvontajärjestelyjen päättämät, monenvälisesti sitovat rajoitteet.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Perustuslain 22 §:n mukainen turvaamisvelvoite koskee sekä perustuslaissa turvattuja perusoikeuksia että Suomea velvoittavissa kansainvälisissä sopimuksissa turvattuja ihmisoikeuksia. Keskeisiin perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen turvaamiskeinoihin kuuluu muun muassa perusoikeuden käyttöä turvaavan ja täsmentävän lainsäädännön säätäminen (HE 309/1993 vp, s. 75/I–II). Vientiä koskevassa lupaharkinnassa viennin mahdolliset ihmisoikeusvaikutukset ovat keskiössä. EU:n yhteisessä kannassa 2008/944/YUTP lupa-arvioinnissa käytettävät perusteet on listattu sen 2 artiklassa. Listan toinen kohta velvoittaa arvioimaan ihmisoikeuksien kunnioittamista ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattamista lopullisessa määrämaassa. Vaara ihmisoikeusloukkauksista tai humanitaarisen oikeuden rikkomisesta velvoittaa vientiluvan epäämiseen.

Vientivalvonnan tarkoituksen saavuttaminen edellyttää, että myös luvan hakijaa voidaan pitää luotettavana ja hakijan arvioidaan noudattavan puolustustarvikkeiden vientiä, siirtoa, välitystä ja kauttakuljetusta koskevia säännöksiä ja määräyksiä. Luvan hakijaa koskevista edellytyksistä säädetään 14 §:ssä. Uutena edellytyksenä luvan hakijalle asetettaisiin asiakaan tuntemiseen ja hakijan toiminnan vastuullisuuteen liittyvien erityisten vaatimusten täyttämistä. Uusien vaatimusten tarkoitus on tukea ja toteuttaa kansainvälisten velvoitteiden mukaista vientivalvontaa ja siten myös perustuslain 22 §:n mukaista julkisen vallan velvollisuutta edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Lisäksi yritykset toteuttavat jo itsenäisesti due diligence-toimia yritysten vastuullisuuden turvaamiseksi. Asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä erityisiin vaatimuksiin sisältyvistä puolustustarvikkeen vastaanottajan ja loppukäyttäjän tuntemisesta, hakijan toiminnan vastuullisuusvaatimuksista. Täten vastuullisuusvaatimuksen ei katsota aiheuttavan erityistä hallinnollista taakkaa yrityksille, ja tarkemmat ohjeet asiakirjojen sisällöstä voitaisiin antaa asetuksella, mikä edistää ennakoitavuutta.

Lakiehdotuksen 9 a §:n 2 momentissa ehdotetaan säädettävän yleisen vientiluvan myöntämisestä. Luvan avulla viejä voisi viedä tiettyjä tarkemmin määriteltyjä tuotteita turvalliseksi luokiteltuihin maihin rekisteröitymällä luvan käyttäjäksi puolustusministeriölle. Kyseinen lupatyyppi olisi vähemmän elinkeinovapautta rajoittava toimenpide, sillä viejän ei tarvitsisi tällöin käydä lupamenettelyä läpi. Siitä huolimatta yleistä vientilupaa voitaisiin käyttää vain tarkoin määriteltyihin puolustustarvikkeisiin ja viedä sellaisiin valtioihin, joissa riski tavarahan päätymisestä kiellettyyn loppukäyttöön on verrattain pieni. Täten myös valtion velvollisuus noudattaa kansainvälisiä ihmisoikeusvelvoitteitaan olisi turvattu.

Lakiehdotuksen 15 §:ssä ehdotetaan, että Tullilla olisi oikeus suorittaa tarkastuskäyntejä sen varmistamiseksi, että lakiehdotuksen 2 luvussa tarkoitettun luvan perusteella Suomesta viety tai siirretty puolustustarvike ei ole päätenyt muulle vastaanottajalle kuin sille, joka on antanut loppukäyttäjätodistuksen. Tullilla olisi oikeus tehdä loppukäyttötarkastuksia esimerkiksi yrityksen tiloihin. Kuitenkin on otettava huomioon, ettei Tullilla olisi oikeutta tehdä tarkastuksia tiloihin

ulkomailla, johon loppukäyttötodistuksessa loppukäyttäjä ei ole antanut lupaa. Täten Tullin loppukäyttötarkastuksen ei katsottaisi suhteettomasti puuttuvan yrityksen tai yksilön toimintaan.

Lain soveltamisalan ollessa rajattu, elinkeinovapautta rajoittava sääntely on tarkkarajaista ja täsmällistä. Rajoitusten olennainen sisältö, kuten luvanvaraisuuden laajuus ja luvan myöntämisen perusteet ilmenevät laista. Ehdotuksen ei voida katsoa rajoittavan perustuslain 2 luvussa säädettyjä perusoikeuksia laajemmin kuin sääntelyn perusteena olevien yhteiskunnallisesti tärkeiden tavoitteiden saavuttamiseksi on välttämätöntä. Täten huomioiden kansallisen turvallisuuden sekä perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisvelvollisuuden merkitys, ehdotukset ovat suhteellisuusperiaatteen mukaisia.

12.2 Salassa pidettävän tiedon luovuttaminen

Ehdotettu sääntely salassa pidettävän tiedon luovuttamisesta 35§:ssä on merkityksellinen perustuslaissa turvattun yksityiselämän suojan ja henkilötietojen suojan kannalta. Henkilötietojen suojasta säädetään 56 perustuslain yksityiselämän suojaa koskevan 10 §:n 1 momentin mukaan tarkemmin lailla. Henkilötietojen suojasta säädetään myös Euroopan unionin perusoikeuskirjan 8 artiklassa. Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklassa on turvattu yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa turvattu henkilötietojen suoja. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan mukaan perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämisestä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan mukaan, siltä osin kuin perusoikeuskirjan oikeudet vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattuja oikeuksia, niiden merkitys ja ulottuvuus ovat samat. EU:n tuomioistuimen antamat tuomiot määrittävät näiltä osin yksityiselämän ja henkilötietojen suojan keskeistä sisältöä. Samoin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä katsottu kattavan myös henkilötietojen suojan.

Yksityiselämän suojaan kohdistuvia rajoituksia on arvioitava kulloisessakin sääntelyn yhteydessä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa (esim. PeVL 42/2016 vp, s. 2–3). Merkityksellistä on ollut, että valiokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa henkilötietojen käsittelystä säädetty erityisesti se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy perustuslain 10 §:n samassa momentissa turvattun yksityiselämän suojan piiriin. Lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa. Valiokunta on tämän vuoksi arvioinut erityisesti arkaluonteisten tietojen käsittelystä sallimisen koskevan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (PeVL 37/2013 vp, s. 2), minkä johdosta esimerkiksi tällaisia tietoja sisältävien

rekisterien perustamista on arvioitava perusoikeuksien rajoitusedellytysten, erityisesti rajoitusten hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden, kannalta (PeVL 29/2016 vp, s. 4—5).

Silloin kun tiedonsaantioikeutta koskevan toimivaltuuden käytön yhteydessä käsitellään tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön liittyviä henkilötietoja, käsittelyssä on noudatettava henkilötietojen käsittelyä koskevia periaatteita ja rekisteröityjen oikeuksien toteutumisesta tulee huolehtia yleisen tietosuoja-asetuksen (EU) 2016/679 ja tietosuojalain (1050/2018) mukaisesti. Vaikka vientivalvonnassa ei pääsääntöisesti ole tarpeen käsitellä henkilötietoja, saattaa tietyissä tilanteissa olla tarpeen käsitellä esimerkiksi viejänä toimivan luonnollisen henkilön tai muun toiminnanharjoittajan nimi- ja osoitetietoja.

EU:n yleinen tietosuoja-asetus on säädös, joka on kaikilta osiltaan velvoittava ja jota sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa. Euroopan unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin lainsäädäntö on ensisijaista suhteessa kansallisiin säännöksiin oikeuskäytännössä määriteltyjen edellytysten mukaisesti (ks. esim. PeVL 1/2018 vp). Perustuslakivaliokunta on myös todennut, että sen valtiosääntöisiin tehtäviin ei kuulu kansallisen täytäntöönpanosääntelyn arviointi EU:n aineellisen lainsäädännön kannalta (ks. esim. PeVL 31/2017 vp, s. 4). Perustuslakivaliokunta on kuitenkin esittänyt huomioita unionin lainsäädännön ja kansallisen lainsäädännön suhteesta. Valiokunta on tulkintakäytännössään pitänyt tärkeänä, että siltä osin kuin Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (ks. PeVL 25/2005 vp). Valiokunta on tämän johdosta painottanut, että hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (PeVL 26/2017 vp, s. 42, PeVL 2/2017 vp, s. 2, PeVL 44/2016 vp, s. 4).

Perustuslakivaliokunta on tietosuoja-asetusta täydentävää lainsäädäntöä koskevassa lausunnossaan pitänyt perusteltuna tarkistaa aiempaa kantaansa henkilötietojen suojan kannalta tärkeistä sääntelykohteista. Valiokunnan mielestä tietosuoja-asetuksen yksityiskohtainen sääntely, jota tulkitaan ja sovelletaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, muodostaa yleensä riittävän säännöspohjan myös perustuslain 10 §:ssä turvattun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Valiokunnan käsityksen mukaan tietosuoja-asetuksen sääntely vastaa asianmukaisesti tulkittuna ja sovellettuna myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaan määräytyvää henkilötietojen suojan tasoa. Näin ollen erityislainsäädäntöön ei ole tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla enää valtiosääntöisistä syistä välttämätöntä sisällyttää kattavaa ja yksityiskohtaista sääntelyä henkilötietojen käsittelystä. Perustuslakivaliokunnan mielestä henkilötietojen suoja tulee jatkossa turvata ensisijaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen ja säädettävän kansallisen yleislainsäädännön nojalla. (PeVL 14/2018 vp, s. 4).

Perustuslakivaliokunta on katsonut myös, että sääntelyn selkeyden vuoksi kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee jatkossa suhtautua pidättyvästi ja rajata sellainen säätäminen vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen antaman kansallisen liikkumavaran puitteissa. Perustuslakivaliokunnan mielestä on kuitenkin selvää, että erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös tietosuoja-asetuksen edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn osalta. (PeVL 14/2018 vp, s. 5)

Esityksen lakiehdotuksen 35 §:ssä annettaisiin tietosuoja-asetusta täydentävää kansallista erityissääntelyä. Erityissääntely perustuu tietosuoja-asetuksen 6 artiklan sisältämään kansalliseen liikkumavaraan. Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mahdollistaman liikkumavaran puitteissa kansallisessa lainsäädännössä voidaan antaa tarkempia säännöksiä esimerkiksi yhteisöistä, joille ja tarkoituksista joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa. Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun jäsenvaltion lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden. Lakiehdotuksen 35 §:n henkilötietojen käsittely ja luovuttaminen perustuvat tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan eli rekisterinpitäjän lakisääteiseen velvoitteeseen. Viranomaisen oikeudella saada tietoja toiminnanharjoittajalta tai muilta viranomaisilta on keskeinen merkitys vientivalvontaviranomaisen toiminnassa, ja tehokas vientivalvonta edellyttää viranomaisen laissa turvattua oikeutta saada tehtäviään varten välttämättömiä tietoja. Vientivalvonnassa ei ole tarpeen käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin tai valtiosääntöisesti arkaluontoisiin tietoihin kuuluvia tietoja, eikä ehdotettu sääntely oikeuttaisi erityisten henkilötietoryhmien käsittelyyn. Muiden ehdotettujen säännösten osalta henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin yleistä tietosuoja-asetusta ja sitä täydentävää kansallista tietosuojaalakia.

Perustuslakivaliokunta on lisäksi arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista sallassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat valiokunnan mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 17/2016 vp, s. 5 ja siinä viitatus lausunnot). Ehdotetut salassa pidettävän tiedon luovuttamista koskevat säännökset lain 35 §:ssä on muotoiltu siten, että tiedon luovuttaminen tai oikeus saada tietoja kytkeytyy tiedon välttämättömyyteen tietyn tarkoituksen kannalta. Ehdotetun 35 §:n 1 ja 2 momentin mukaan tietojen tulee olla välttämättömiä tässä laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi.

Ehdotetun pykälän 3 momentin kriteeri on hieman laajempi, sillä se kattaa puolustustarvikkeiden vientivalvontaan liittyvän tehtävän tai viranomaisen muun lakisääteisen tehtävän hoitamiseksi välttämättömät tiedot. Tällaisesta tehtävästä voi olla säädetty myös muualla lainsäädännössä, kunhan välttämättömyysedellytys täyttyy. Myös viranomaiset, joiden välillä tietoa voidaan vaihtaa, on määritelty yksilöiden. Ehdotetun sääntelyn arvioidaan näin ollen olevan välttämätön ja oikeasuhtainen toimenpide esityksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksityksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain (282/2012) 2 §:n 1 kohta, 3 §, 4 §:n 1 ja 2 momentti, 9 §:n 1 momentti, 14 §, 16 §:n 3 momentti, 20–21 ja 31 §, 32 §:n 1 momentin 1 kohta, 33 §:n 1 ja 2 momentti, 34–36 §, 37 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 36 § laissa 745/2014, sekä

lisätään 2 §:ään uusi 5 ja 6 kohta, 15 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, sekä lakiin uusi 9 a §, 9 b § ja 35 a § seuraavasti:

2 §

Soveltamisalan rajaukset

Tätä lakia ei sovelleta, jos:

3) vieraan valtion asevoimat vie maasta, siirtää tai kuljettaa Suomen alueen kautta omistamansa tai hallinnassaan olevat puolustustarvikkeet, jos toimintaan sovelletaan Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehtyä sopimusta (SopS 23 ja 24/2024), Pohjois-Atlantin sopimuksen mukaisesti perustettujen kansainvälisten sotilasesikuntien asemasta tehtyä pöytäkirjaa (SopS 25 ja 26/2024), Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimusvaltioiden ja muiden rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välillä niiden joukkojen asemasta tehtyä sopimusta (SopS 65/1997) tai sen toista lisäpöytäkirjaa (SopS 73/2005) tai puolustusyhteistyöstä Suomen tasavallan hallituksen ja Amerikan yhdysvaltojen hallituksen välillä tehtyä sopimusta (SopS 69/2024) taikka, jos toiminta perustuu Euroopan unionin kriisinhallintatehtävään taikka muuhun kriisinhallintatehtävään;

5) toiminta perustuu päätökseen, joka on tehty kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain (418/2017) nojalla;

6) metsästäjät, historian elävöittäjät tai urheiluampujat väliaikaisesti vievät kolmanteen maahan tai siirtävät ETA-maahan puolustustarvikkeeksi luokiteltavia ampuma-aseita, komponentteja tai näiden lisävarusteita, jotka ovat heidän hallussaan laillisesti ja osa heidän mukanaan olevia henkilökohtaisia matkatavaroita.

3 §

Puolustustarvikkeet

Tässä laissa puolustustarvikkeella tarkoitetaan Euroopan unionin yhteisessä puolustustarvikeluettelossa (puolustustarvikeluettelo) määriteltyjä, ominaisuuksiensa perusteella 22 tuoteluokkaan jaoteltuja, erityisesti sotilaskäyttöön suunniteltuja tuotteita ja erityisesti sotilaskäyttöön suunniteltuja komponentteja, lisälaitteita, lisävarusteita, varustusta ja osajärjestelmiä.

Puolustustarvikkeella tarkoitetaan myös puolustustarvikkeiden, niiden komponenttien ja tuotantolaitosten tuotantoon, kehittämiseen, käyttöön, asennukseen, ylläpitoon, korjaukseen, huoltoon tai kunnostukseen liittyvää tietotaitoa sekä tuotanto-oikeutta.

Puolustustarvikeluettelon tuoteluokan 1 osalta puolustustarvikkeina pidetään vain seuraavia erityisesti sotilaskäyttöön suunniteltuja aseita, joiden mallin valmistus on alkanut vuoden 1946 jälkeen, sekä näihin aseisiin suunniteltuja komponentteja, lisälaitteita ja varusteita:

- 1) täysautomaattiset aseet;
- 2) asevoimille, poliisille tai muille viranomaisille menevät puoliautomaattiset kiväärit;
- 3) rihlattomat aseet;
- 4) aseet, joissa käytetään hylsytöntä ampumatarviketta.

Puolustustarvikeluettelon tuoteluokan 2 osalta puolustustarvikkeina pidetään niitä ampuma-aseita, joiden mallin valmistus on alkanut vuoden 1946 jälkeen, ja jotka eivät ole ampumaselain 1/1998 6 §:n 2 momentissa määriteltyjä deaktivoituja ampuma-aseita, pysyvästi ampu-makelvottomaksi tehtyjä ampuma-aseita tai pysyvästi toimintakelvottomaksi tehtyjä ase-
osia.

Puolustustarvikeluettelon tuoteluokan 3 osalta puolustustarvikkeina pidetään:

- 1) vähintään 12,7 millimetrin ampumatarvikkeita ja niiden komponentteja;
- 2) alle 12,7 millimetrin panssaria lävistäviä, sytyttäviä ja valokuovallisia ampumatarvikkeita ja niiden komponentteja sekä muita sotilasstandardien mukaan merkittyjä ampumatarvikkeita ja niiden komponentteja.

4 §

Muu lainsäädäntö ja kansainväliset velvoitteet

Kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta säädetään kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetussa laissa (500/2024).

Ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten valvonnasta säädetään lisäksi ampuma-aselaissa (1/1998). Patruunoiden komponenttien viennistä säädetään laissa patruunoiden komponenttien viennin luvanvaraisuudesta (248/2025).

9 §

Lupaharkinnan yleiset edellytykset

Edellä 2 luvussa tarkoitettu lupa myönnetään tai julkaistaan vain, jos se on Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan mukaista eikä se vaaranna Suomen turvallisuutta taikka kansallista puolustuskykyä.

9 a §

Vientilupatyypit

Vientilupa voi olla yksittäinen vientilupa tai yleinen vientilupa.

Yleinen vientilupa annetaan puolustusministeriön asetuksella vientilupana useammalle Suomeen sijoittautuneelle viejälle puolustustarvikkeiden vientiin yhdelle tai useammalle

vastaanottajalle tai vastaanottajaryhmälle. Yleinen vientilupa voidaan antaa 9 §:n 3 momentin mukaisesti annetussa valtioneuvoston asetuksessa määriteltyihin valtioihin, joihin kohdistuviin vienteihin ei vaadita erillistä ulko- ja turvallisuuspoliittista arviota.

9 b §

Yleisen vientiluvan antamisen ja käytön edellytykset

Yleinen vientilupa voidaan antaa, jos:

- 1) puolustustarvike viedään esittely-, arviointi- ja näyttelytarkoituksiin;
 - 2) puolustustarvike viedään huoltoa ja korjausta varten;
 - 3) hallitustenvälinen yhteistyöjärjestely edellyttää yleistä vientilupaa, tai
 - 4) vientiin on muu erityinen edellä tarkoitettuihin perusteisiin rinnastettava syy.
- Vientiluvan käyttötilanteet, tuotekate ja muut ehdot määritellään vientiluvassa.

14 §

Hakijaa koskevat edellytykset

Edellä 2 luvussa tarkoitettu lupa voidaan myöntää hakijalle, joka toimintansa luonteen tai muiden lupa-asian käsittelyn yhteydessä ilmi tulleiden seikkojen perusteella on luotettava ja sopiva viemään, siirtämään, huolehtimaan kauttakuljetuksesta tai välittämään puolustustarvikkeita ja jonka arvioidaan noudattavan tässä laissa ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä.

Luvan myöntäminen edellyttää lisäksi puolustustarvikkeen vastaanottajan ja loppukäyttäjän tuntemiseen sekä hakijan toiminnan vastuullisuuteen liittyvien erityisten vaatimusten täyttämistä.

Puolustusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 2 momentissa edellytettyjen erityisiin vaatimuksiin sisältyvistä puolustustarvikkeen vastaanottajan ja loppukäyttäjän tuntemisesta, hakijan toiminnan vastuullisuusvaatimuksista sekä velvollisuudesta toimittaa pyynnöstä puolustusministeriölle selvitys 1 ja 2 momentin mukaisten edellytysten täyttämisestä.

15 §

Loppukäytön varmistaminen

Tullilla on oikeus suorittaa tarkastuskäyntejä sen varmistamiseksi, että 2 luvussa tarkoitettun luvan perusteella Suomesta viety tai siirretty puolustustarvike ei ole päätenyt muulle vastaanottajalle kuin sille, joka on antanut loppukäyttäjätodistuksen. Tullilla on oikeus suorittaa tarkastuksia siinä laajuudessa kuin on tarpeen loppukäytön varmistamiseksi. Tarkastuksia voidaan kohdistaa sellaisiin loppukäyttäjisiin, jotka ovat antaneet luvan tarkastukselle loppukäyttäjätodistuksella.

Puolustusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä loppukäytön varmistamisesta.

16 §

Luvan voimassaolo

Yleinen vientilupa ja yleinen siirtolupa on voimassa toistaiseksi, jos sitä ei erikseen peruuteta.

20 §

Lupaviranomainen

Valtioneuvoston yleisistunto ratkaisee vientilupa-asian, jos vietävä tuote sisältyy 3 §:ssä tarkoitettuihin puolustustarvikeluettelon tuoteluokkiin 1–12 tai 21–22 ja viennin arvo on huomattavan suuri taikka asian ulko- ja turvallisuuspoliittinen merkitys sitä edellyttää.

Puolustusministeriö ratkaisee vientilupa-asian muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen tilanteiden osalta tai jos puolustustarvikkeet viedään maasta tilapäisesti eikä niiden omistusoikeus siirry ulkomaille.

Puolustusministeriö ratkaisee puolustustarvikkeen siirtoa, kauttakuljetusta ja välitystä koskevan lupa-asian.

Puolustusministeriön on lupa-asian sitä edellyttäessä selvitettävä erikseen ulkoministeriöltä, ettei luvan myöntämiseen ole ulko- ja turvallisuuspoliittista estettä.

Puolustusministeriö voi pyytää Puolustusvoimilta lausuntoa siitä, voiko Puolustusvoimien kanssa kehitetyn ja Puolustusvoimilla käytössä olevan puolustustarvikkeen vienti tai siirto Suomen ulkopuolelle vaarantaa kansallisen puolustuskyvyn tai muuten Suomen turvallisuuden.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettua viennin huomattavan suuresta arvosta.

21 §

Puolustustarvikkeiden maastavientiasioiden työryhmä

Puolustustarvikkeiden maastavientiasioiden käsittelyä varten on puolustusministeriön kolmeksi vuodeksi kerrallaan asettama puolustustarvikkeiden maastavientiasioiden työryhmä, jossa ovat edustettuina puolustusministeriö, ulkoministeriö, Pääesikunta, suojelupoliisi, Poliisihallitus ja Tulli.

Työryhmän tehtävänä on antaa puolustusministeriölle lausunto sellaisesta tässä laissa tarkoitettua lupahakemuksesta, jonka ulko- ja turvallisuuspoliittinen merkitys sitä edellyttää, sekä ennakkolausuntopyyntöä koskevasta asiasta.

31 §

Rekisteröityminen yleisen siirtoluvan ja yleisen vientiluvan käyttäjäksi

Sen, joka aikoo siirtää tai viedä puolustustarvikkeita puolustusministeriön julkaisemalla yleisellä siirtoluvalla tai yleisellä vientiluvalla, on rekisteröidyttävä puolustusministeriössä ennen yleisen siirtoluvan tai yleisen vientiluvan ensimmäistä käyttökertaa.

Rekisteröitymishakemuksessa on ilmoitettava:

- 1) tiedot hakijasta;
- 2) yleinen siirtolupa tai yleinen vientilupa, jota hakija aikoo käyttää;
- 3) muu puolustusministeriön tarvittaessa pyytämä selvitys.

Rekisteröityminen hyväksytään, jos 2 momentin tietojen perusteella arvioidaan, että hakija kykenee täyttämään yleisen siirtoluvan tai yleisen vientiluvan ehdot ja on tämän lain 14 §:n mukaan sopiva siirtämään tai viemään puolustustarvikkeita.

Rekisteröityminen yleisen siirtoluvan tai yleisen vientiluvan käyttäjäksi vahvistetaan puolustusministeriön antamalla todistuksella.

32 §

Rekisteröitymisen hyväksymisen peruuttaminen

Puolustusministeriö voi peruuttaa rekisteröitymisen hyväksymisen, jos:

- 1) yleisen siirtoluvan tai yleisen vientiluvan ehtoja on olennaisesti rikottu;

33 §

Puolustusministeriölle toimitettavat selvitykset ja kirjanpito

Sen, jolle on myönnetty 2 luvussa tarkoitettu lupa on toimitettava puolustusministeriölle luotettava selvitys tuotteiden toimittamisesta lupaehtojen mukaisesti määrämaahan sekä osaltaan puolivuositain selvitys maasta viedyistä, siirretyistä, kauttakuljetuksen kohteena olleista tai välitetyistä puolustustarvikkeista.

Sen, jolle on myönnetty 2 luvussa tarkoitettu lupa, on pidettävä tapahtumakohtaista ja täydellistä kirjanpitoa toteuttamistaan siirroista, vienneistä ja kauttakuljetuksista. Kirjanpidon säilyttämisestä säädetään kirjanpitolaissa (1336/1997).

34 §

Tullin valvonta

Puolustustarvikkeiden vientiä, siirtoa ja kauttakuljetusta valvoo Tulli. Tullin suorittamassa valvonnassa tullilaisissa (304/2016) tarkoitettuna tavarana pidetään myös tämän lain 3 §:n mukaista puolustustarviketta.

35 §

Tietojen luovuttaminen viranomaisten välillä

Sen lisäksi, mitä 25 §:ssä säädetään tietojen saamisesta, puolustusministeriöllä ja Tullilla on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa toisilleen tässä laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi välttämättömiä tietoja:

- 1) toiminnanharjoittajista;
- 2) vientitapahtumista ja muista valvonnan piiriin kuuluvista tapahtumista;
- 3) vientivalvontaan liittyvistä hakemuksista ja päätöksistä;
- 4) tuotteista;

- 5) puolustustarvikkeiden vastaanottajista, loppukäytöstä ja loppukäyttäjistä;
- 6) muista kuin 1–5 kohdassa tarkoitetuista puolustustarvikkeiden vientivalvontaan liittyvistä seikoista.

Verohallinnolla, ulkoministeriöllä, Puolustusvoimilla, poliisilla ja suojelupoliisilla on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa puolustusministeriölle ja Tullille 1 momentissa tarkoitettut tiedot, jotka ovat välttämättömiä tässä laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi.

Puolustusministeriöllä ja Tullilla on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa 2 momentissa tarkoitetuille viranomaisille tietoja, joiden luovuttaminen on välttämätöntä puolustustarvikkeiden vientivalvontaan liittyvän tehtävän tai muun viranomaisen laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi.

35a §

Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen ulkomaan viranomaiselle ja kansainväliselle toimielimelle

Sen lisäksi, mitä 35 §:ssä säädetään, puolustusministeriö voi luovuttaa ulkomaan viranomaiselle tai kansainväliselle toimielimelle salassapitosäännösten estämättä 35 §:ssä tarkoitettun muun kuin henkilötiedon, jos se on välttämätöntä loppukäytön varmentamiseksi eikä tietojen luovuttaminen ole vastoin kansallista etua.

36 §

Maksut

Tässä laissa säädetystä lupapäätöksestä, ennakkolausunnosta, luotettavuustodistuksesta ja siihen mahdollisesti sisältyvästä yritysturvallisuusselvityksestä sekä rekisteröitymisestä peritään maksu. Maksujen suuruudesta säädetään valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla annetulla puolustusministeriön asetuksella.

37 §

Muutoksenhaku

Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen haetaan muutosta siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa vireillä olevaan asiaan sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Petteri Orpo

Puolustusministeri Antti Häkkänen

Laki

puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain (282/2012) 2 §:n 1 kohta, 3 §, 4 §:n 1 ja 2 momentti, 9 §:n 1 momentti, 14 §, 16 §:n 3 momentti, 20–21 ja 31 §, 32 §:n 1 momentin 1 kohta, 33 §:n 1 ja 2 momentti, 34–36 §, 37 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 36 § laissa 745/2014, sekä
lisätään 2 §:ään uusi 5 ja 6 kohta, 15 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, sekä lakiin uusi 9 a §, 9 b § ja 35 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §
Soveltamisalan rajaukset

2 §
Soveltamisalan rajaukset

Tätä lakia ei sovelleta, jos:

Tätä lakia ei sovelleta, jos:

3) vieraan valtion *puolustusvoimat* vie maasta, siirtää tai kuljettaa Suomen alueen kautta omistamansa tai hallinnassaan olevat puolustustarvikkeet, *jos toiminta perustuu Pohjois-Atlantin sopimukseen sopimusvaltioiden ja muiden rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välillä niiden joukkojen asemasta tehtyyn sopimukseen (SopS 65/1997)* taikka Euroopan unionin kriisinhallintatehtävään taikka muuhun kriisinhallintatehtävään;

4) toimintaan on myönnetty lupa aluevalvontalain (755/2000) nojalla tai sitä ei mainittu lain mukaan edellytetä.

3) vieraan valtion *asevoimat* vie maasta, siirtää tai kuljettaa Suomen alueen kautta omistamansa tai hallinnassaan olevat puolustustarvikkeet, *jos toimintaan sovelletaan Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehtyä sopimusta (SopS 23 ja 24/2024), Pohjois-Atlantin sopimuksen mukaisesti perustettujen kansainvälisten sotilasesikuntien asemasta tehtyä pöytäkirjaa (SopS 25 ja 26/2024), Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimusvaltioiden ja muiden rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välillä niiden joukkojen asemasta tehtyä sopimusta (SopS 65/1997) tai sen toista lisäpöytäkirjaa (SopS 73/2005) tai puolustusyhteistyöstä Suomen tasavallan hallituksen ja Amerikan yhdysvaltojen hallituksen välillä tehtyä sopimusta (SopS 69/2024)* taikka, *jos toiminta perustuu Euroopan unionin kriisinhallintatehtävään taikka muuhun kriisinhallintatehtävään;*

4) toimintaan on myönnetty lupa aluevalvontalain (755/2000) nojalla tai sitä ei mainittu lain mukaan edellytetä;

5) *toiminta perustuu päätökseen, joka on tehty kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta*

päätöksenteosta annetun lain (418/2017) nojalla;

6) metsästäjät, historian elävöittäjät tai urheiluampujat väliaikaisesti vievät kolmanteen maahan tai siirtävät ETA-maahan puolustustarvikkeeksi luokiteltavia ampuma-aseita, komponentteja tai näiden lisävarusteita, jotka ovat heidän hallussaan laillisesti ja osa heidän mukanaan olevia henkilökohtaisia matkatavaroita.

3 §

Puolustustarvikkeet

Tässä laissa puolustustarvikkeella tarkoitetaan Euroopan unionin yhteisessä puolustustarvikeluettelossa (puolustustarvikeluettelo) määriteltyjä, ominaisuuksiensa perusteella 22 tuoteluokkaan jaoteltuja, erityisesti sotilaskäyttöön suunniteltuja tuotteita ja *niitä varten* suunniteltuja komponentteja, lisälaitteita, lisävarusteita, varustusta ja *järjestelmiä*.

Puolustustarvikkeella tarkoitetaan myös *puolustustarvikkeen valmistukseen* liittyvää tietotaitoa ja valmistusoikeutta.

Puolustustarvikeluettelon tuoteluokan 1 osalta *tätä lakia sovelletaan vain erityisesti sotilaskäyttöön suunniteltuihin täysautomaattisiin aseisiin, tarkkuuskivääreihin, rihlattomiin aseisiin ja aseisiin, joissa käytetään hylsytöntä ampumatarviketta sekä aseisiin suunniteltuihin komponentteihin, lisälaitteisiin ja varusteisiin.*

3 §

Puolustustarvikkeet

Tässä laissa puolustustarvikkeella tarkoitetaan Euroopan unionin yhteisessä puolustustarvikeluettelossa (puolustustarvikeluettelo) määriteltyjä, ominaisuuksiensa perusteella 22 tuoteluokkaan jaoteltuja, erityisesti sotilaskäyttöön suunniteltuja tuotteita ja erityisesti sotilaskäyttöön suunniteltuja komponentteja, lisälaitteita, lisävarusteita, varustusta ja *osa-järjestelmiä*.

Puolustustarvikkeella tarkoitetaan myös *puolustustarvikkeiden, niiden komponenttien ja tuotantolaitosten tuotantoon, kehittämiseen, käyttöön, asennukseen, ylläpitoon, korjaukseen, huoltoon tai kunnostukseen* liittyvää tietotaitoa sekä tuotanto-oikeutta.

Puolustustarvikeluettelon tuoteluokan 1 osalta *puolustustarvikkeina pidetään vain seuraavia erityisesti sotilaskäyttöön suunniteltuja aseita, joiden mallin valmistus on alkanut vuoden 1946 jälkeen, sekä näihin aseisiin suunniteltuja komponentteja, lisälaitteita ja varusteita:*

- 1) täysautomaattiset aseet;*
- 2) asevoimille, poliisille tai muille viranomaisille menevät puoliautomaattiset kiväärit;*
- 3) rihlattomat aseet;*
- 4) aseet, joissa käytetään hylsytöntä ampumatarviketta.*

Puolustustarvikeluettelon tuoteluokan 2 osalta puolustustarvikkeina pidetään niitä ampuma-aseita, joiden mallin valmistus on alkanut vuoden 1946 jälkeen, ja jotka eivät ole ampuma-aselain 1/1998 6 §:n 2 momentissa määriteltyjä deaktivoituja ampuma-aseita,

Voimassa oleva laki

Puolustustarvikeluettelon tuoteluokan 3 osalta tätä lakia sovelletaan 3 momentissa tarkoitettujen aseiden osalta:

1) vähintään 12,7 millimetrin ampumatarvikkeisiin ja niiden komponentteihin;

2) alle 12,7 millimetrin panssaria lävistäviin, sytyttäviin ja valojuovallisiin ampumatarvikkeisiin ja niiden komponentteihin sekä muihin sotilasstandardien mukaan merkittyihin ampumatarvikkeisiin ja niiden komponentteihin.

4 §

Muu lainsäädäntö ja kansainväliset velvoitteet

Kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta säädetään kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetussa laissa (562/1996).

Ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten valvonnasta säädetään lisäksi ampuma-aselaissa (1/1998).

9 §

Lupaharkinnan yleiset edellytykset

Edellä 2 luvussa tarkoitettu lupa myönnetään tai julkaistaan vain, jos se on Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan mukaista eikä se vaaranna Suomen turvallisuutta.

(uusi)

Ehdotus

pysyvästi ampumakelvottomaksi tehtyjä ampuma-aseita tai pysyvästi toimintakelvottomaksi tehtyjä aseiden osia.

Puolustustarvikeluettelon tuoteluokan 3 osalta puolustustarvikkeina pidetään:

1) vähintään 12,7 millimetrin ampumatarvikkeita ja niiden komponentteja;

2) alle 12,7 millimetrin panssaria lävistäviä, sytyttäviä ja valojuovallisia ampumatarvikkeita ja niiden komponentteja sekä muita sotilasstandardien mukaan merkittyjä ampumatarvikkeita ja niiden komponentteja.

4 §

Muu lainsäädäntö ja kansainväliset velvoitteet

Kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta säädetään kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetussa laissa (500/2024).

Ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten valvonnasta säädetään lisäksi ampuma-aselaissa (1/1998). *Patruunoiden komponenttien viennistä säädetään laissa patruunoiden komponenttien viennin luvanvaraisuudesta (248/2025).*

9 §

Lupaharkinnan yleiset edellytykset

Edellä 2 luvussa tarkoitettu lupa myönnetään tai julkaistaan vain, jos se on Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan mukaista eikä se vaaranna Suomen turvallisuutta *taikka kansallista puolustuskykyä.*

9 a §

Vientilupatyypit

Vientilupa voi olla yksittäinen vientilupa tai yleinen vientilupa.

Yleinen vientilupa annetaan puolustusministeriön asetuksella vientilupana useammalle Suomeen sijoittautuneelle viejälle puolustustarvikkeiden vientiin yhdelle tai

(uusi)

useammalle vastaanottajalle tai vastaanottajaryhmälle. Yleinen vientilupa voidaan antaa 9 §:n 3 momentin mukaisesti annetussa valtioneuvoston asetuksessa määriteltyihin valtioihin, joihin kohdistuviin vienteihin ei vaadita erillistä ulko- ja turvallisuuspoliittista arviota.

9 b §

Yleisen vientiluvan antamisen ja käytön edellytykset

Yleinen vientilupa voidaan antaa, jos:

- 1) puolustustarvike viedään esittely-, arviointi- ja näyttelytarkoituksiin;
 - 2) puolustustarvike viedään huoltoa ja korjausta varten;
 - 3) hallitustenvälinen yhteistyöjärjestely edellyttää yleistä vientilupaa, tai
 - 4) vientiin on muu erityinen edellä tarkoitettuihin perusteisiin rinnastettava syy.
- Vientiluvan käyttötilanteet, tuotekate ja muut ehdot määritellään vientiluvassa.

14 §

Hakijaa koskevat edellytykset

Edellä 2 luvussa tarkoitettu lupa voidaan myöntää hakijalle, joka toimintansa luonteen tai muiden lupa-asian käsittelyn yhteydessä ilmi tulleiden seikkojen perusteella on sopiva viemään, siirtämään, huolehtimaan kauttakuljetuksesta tai välittämään puolustustarvikkeita ja jonka arvioidaan noudattavan tässä laissa ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä.

14 §

Hakijaa koskevat edellytykset

Edellä 2 luvussa tarkoitettu lupa voidaan myöntää hakijalle, joka toimintansa luonteen tai muiden lupa-asian käsittelyn yhteydessä ilmi tulleiden seikkojen perusteella on *luotettava ja* sopiva viemään, siirtämään, huolehtimaan kauttakuljetuksesta tai välittämään puolustustarvikkeita ja jonka arvioidaan noudattavan tässä laissa ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä.

Luvan myöntäminen edellyttää lisäksi puolustustarvikkeen vastaanottajan ja loppukäyttäjän tuntemiseen sekä hakijan toiminnan vastuullisuuteen liittyvien erityisten vaatimusten täyttämistä.

Puolustusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 2 momentissa edellytettyjen erityisiin vaatimuksiin sisältyvistä puolustustarvikkeen vastaanottajan ja loppukäyttäjän tuntemisesta, hakijan toiminnan vastuullisuusvaatimuksista sekä velvollisuudesta toimittaa pyynnöstä puolustusministeriölle selvitys 1 ja 2 momentin mukaisten edellytysten täyttämisestä.

15 §
Loppukäytön varmistaminen

15 §
Loppukäytön varmistaminen

(uusi)

Tullilla on oikeus suorittaa tarkastuskäyn-
tejä sen varmistamiseksi, että 2 luvussa tar-
koitetun luvan perusteella Suomesta viety tai
siirretty puolustustarvike ei ole päätynyt
muulle vastaanottajalle kuin sille, joka on
antanut loppukäyttäjätodistuksen. Tullilla on
oikeus suorittaa tarkastuksia siinä laajuus-
dessa kuin on tarpeen loppukäytön varmista-
miseksi. Tarkastuksia voidaan kohdistaa sel-
lisiin loppukäyttäjiin, jotka ovat antaneet
luvan tarkastukselle loppukäyttäjätodistuk-
sella.

16 §
Luvan voimassaolo

16 §
Luvan voimassaolo

Yleinen vientilupa on voimassa tois-
taiseksi, jos sitä ei erikseen peruuteta.

Yleinen vientilupa ja yleinen siirtolupa on
voimassa toistaiseksi, jos sitä ei erikseen pe-
ruuteta.

20 §
Lupaviranomainen

20 §
Lupaviranomainen

Valtioneuvoston yleisistunto ratkaisee
vienti- ja kauttakuljetuslupa-asian, jos vie-
tävä tuote sisältyy 3 §:ssä tarkoitettuihin puo-
lustustarvikeluettelon tuoteluokkiin 1–10 tai
12 ja viennin arvo on huomattavan suuri tai
asian ulko- ja turvallisuuspoliittinen merkitys
sitä edellyttää.

Puolustusministeriö ratkaisee *vienti- ja
kauttakuljetuslupa-asian* muiden kuin 1 mo-
mentissa tarkoitettujen tilanteiden osalta tai
jos puolustustarvikkeet viedään maasta tila-
päisesti eikä niiden omistusoikeus siirry ul-
komaille.

Puolustusministeriö ratkaisee puolustustar-
vikkeen siirtoa ja välitystä koskevan lupa-
asian.

Puolustusministeriön on lupa-asian sitä
edellyttäessä selvítettävä erikseen ulkoasiain-
ministeriöltä, ettei luvan myöntämiseen ole
ulko- ja turvallisuuspoliittista estettä.

Valtioneuvoston yleisistunto ratkaisee vien-
tilupa-asian, jos vietävä tuote sisältyy 3 §:ssä
tarkoitettuihin puolustustarvikeluettelon tuo-
teluokkiin 1–12 tai 21–22 ja viennin arvo on
huomattavan suuri *taikka* asian ulko- ja turval-
lisuuspoliittinen merkitys sitä edellyttää.

Puolustusministeriö ratkaisee *vientilupa-
asian* muiden kuin 1 momentissa tarkoitettu-
jen tilanteiden osalta tai jos puolustustarvik-
keet viedään maasta tilapäisesti eikä niiden
omistusoikeus siirry ulkomaille.

Puolustusministeriö ratkaisee puolustustar-
vikkeen siirtoa, *kauttakuljetusta* ja välitystä
koskevan lupa-asian.

Puolustusministeriön on lupa-asian sitä
edellyttäessä selvítettävä erikseen ulkominis-
teriöltä, ettei luvan myöntämiseen ole ulko- ja
turvallisuuspoliittista estettä.

*Puolustusministeriö voi pyytää Puolustus-
voimilta lausuntoa siitä, voiko Puolustusvoi-
mien kanssa kehitetyn ja Puolustusvoimilla
käytössä olevan puolustustarvikkeen vienti tai*

21 §
Puolustustarvikkeiden maastavientiasioiden
työryhmä

Puolustustarvikkeiden maastavientiasioiden käsittelyä varten on puolustusministeriön kolmeksi vuodeksi kerrallaan asettama puolustustarvikkeiden maastavientiasioiden työryhmä, jossa ovat edustettuina puolustusministeriö, *ulkoasiainministeriö*, pääesikunta, suojelupoliisi, Poliisihallitus ja *Tullihallitus*.

Työryhmän tehtävänä on antaa puolustusministeriölle lausunto sellaisesta tässä laissa tarkoitettusta lupahakemuksesta, jonka ulko- ja turvallisuuspoliittinen merkitys sitä edellyttää, sekä *puolustustarvikemäärittelyä ja ennakkolausuntopyyntöä* koskevasta asiasta.

siirto Suomen ulkopuolelle vaarantaa kansallisen puolustuskyvyn tai muuten Suomen turvallisuuden.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettusta viennin huomattavan suuresta arvosta.

21 §
Puolustustarvikkeiden maastavientiasioiden
työryhmä

Puolustustarvikkeiden maastavientiasioiden käsittelyä varten on puolustusministeriön kolmeksi vuodeksi kerrallaan asettama puolustustarvikkeiden maastavientiasioiden työryhmä, jossa ovat edustettuina puolustusministeriö, *ulkoministeriö*, Pääesikunta, suojelupoliisi, Poliisihallitus ja *Tulli*.

Työryhmän tehtävänä on antaa puolustusministeriölle lausunto sellaisesta tässä laissa tarkoitettusta lupahakemuksesta, jonka ulko- ja turvallisuuspoliittinen merkitys sitä edellyttää, sekä ennakkolausuntopyyntöä koskevasta asiasta.

31 §
Rekisteröityminen yleisen siirtoluvan käyttäjäksi

Sen, joka aikoo siirtää puolustustarvikkeita puolustusministeriön julkaisemalla yleisellä siirtoluvalla, on rekisteröidyttävä puolustusministeriössä ennen yleisen siirtoluvan ensimmäistä käyttökertaa.

Rekisteröitymishakemuksessa on ilmoitettava:

- 1) tiedot hakijasta;
- 2) yleinen siirtolupa, jota hakija aikoo käyttää;
- 3) muu puolustusministeriön tarvittaessa pyytämä selvitys.

Rekisteröityminen hyväksytään, jos 2 momentin tietojen perusteella arvioidaan, että hakija kykenee täyttämään yleisen siirtoluvan ehdot ja on 14 §:n mukaan sopiva siirtämään puolustustarvikkeita.

Rekisteröityminen yleisen siirtoluvan käyttäjäksi vahvistetaan puolustusministeriön antamalla todistuksella.

31 §
Rekisteröityminen yleisen siirtoluvan ja yleisen vientiluvan käyttäjäksi

Sen, joka aikoo siirtää *tai viedä* puolustustarvikkeita puolustusministeriön julkaisemalla yleisellä siirtoluvalla *tai yleisellä vientiluvalla*, on rekisteröidyttävä puolustusministeriössä ennen yleisen siirtoluvan *tai yleisen vientiluvan* ensimmäistä käyttökertaa.

Rekisteröitymishakemuksessa on ilmoitettava:

- 1) tiedot hakijasta;
- 2) yleinen siirtolupa *tai yleinen vientilupa*, jota hakija aikoo käyttää;
- 3) muu puolustusministeriön tarvittaessa pyytämä selvitys.

Rekisteröityminen hyväksytään, jos 2 momentin tietojen perusteella arvioidaan, että hakija kykenee täyttämään yleisen siirtoluvan *tai yleisen vientiluvan* ehdot ja on tämän lain 14 §:n mukaan sopiva siirtämään *tai viemään* puolustustarvikkeita.

Voimassa oleva laki

32 §
Rekisteröitymisen hyväksymisen peruuttaminen

Puolustusministeriö voi peruuttaa rekisteröitymisen hyväksymisen, jos:

1) yleisen siirtoluvan ehtoja on olennaisesti rikottu;

33 §
Puolustusministeriölle toimitettavat selvitykset ja kirjanpito

Sen, jolle on myönnetty *vienti-, siirto-, kauttakuljetus- tai välityslupa*, on toimitettava puolustusministeriölle luotettava selvitys tuotteiden toimittamisesta lupaehtojen mukaisesti määräraahan sekä osaltaan puolivuositain selvitys maasta viedyistä, siirretyistä, kauttakuljetuksen kohteena olleista tai välitetyistä puolustustarvikkeista.

Sen, jolle on myönnetty *siirtolupa, sekä yleisen siirtoluvan käyttäjän* on pidettävä tapahtumakohtaista ja täydellistä kirjanpitoa toteuttamistaan siirroista. Kirjanpidon säilyttämisestä säädetään kirjanpitolaissa (1336/1997).

34 §
Tullilaitoksen valvonta

Puolustustarvikkeiden vientiä, siirtoa ja kauttakuljetusta valvoo *tullilaitos*.

35 §
Oikeus saada tietoja

Sen lisäksi, mitä 25 §:ssä säädetään tietojen saamisesta, puolustusministeriöllä, puolustusvoimilla, ulkoasiainministeriöllä,

Ehdotus

Rekisteröityminen yleisen siirtoluvan *tai yleisen vientiluvan* käyttäjäksi vahvistetaan puolustusministeriön antamalla todistuksella.

32 §
Rekisteröitymisen hyväksymisen peruuttaminen

Puolustusministeriö voi peruuttaa rekisteröitymisen hyväksymisen, jos:

1) yleisen siirtoluvan *tai yleisen vientiluvan* ehtoja on olennaisesti rikottu;

33 §
Puolustusministeriölle toimitettavat selvitykset ja kirjanpito

Sen, jolle on myönnetty 2 luvussa *tarkoitettu lupa* on toimitettava puolustusministeriölle luotettava selvitys tuotteiden toimittamisesta lupaehtojen mukaisesti määräraahan sekä osaltaan puolivuositain selvitys maasta viedyistä, siirretyistä, kauttakuljetuksen kohteena olleista tai välitetyistä puolustustarvikkeista.

Sen, jolle on myönnetty 2 luvussa *tarkoitettu lupa*, on pidettävä tapahtumakohtaista ja täydellistä kirjanpitoa toteuttamistaan siirroista, vienneistä ja kauttakuljetuksista. Kirjanpidon säilyttämisestä säädetään kirjanpitolaissa (1336/1997).

34 §
Tullin valvonta

Puolustustarvikkeiden vientiä, siirtoa ja kauttakuljetusta valvoo *Tulli*. *Tullin suorittamassa valvonnassa tullilaissa (304/2016) tarkoitettuna tavarana pidetään myös tämän lain 3 §:n mukaista puolustustarviketta*.

35 §
Tietojen luovuttaminen viranomaisten välillä

Sen lisäksi, mitä 25 §:ssä säädetään tietojen saamisesta, puolustusministeriöllä ja

Voimassa oleva laki

sisäasiainministeriöllä, suojelupoliisilla, Poliisihallituksella ja tulliviranomaisella on oikeus niitä muutoin koskevien salassapitosäännösten estämättä antaa toisilleen sellaisia tässä laissa tarkoitettuja luvan hakijaan, tuotteen, loppukäyttöön ja muuhun puolustustarvikkeiden vientivalvontaan liittyviä tietoja, joita viranomaiset tarvitsevat valvontatehtävässään.

(uusi)

36 §
Maksut

Tässä laissa säädetystä lupapäätöksestä, luotettavuustodistuksesta ja siihen

Ehdotus

Tullilla on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa toisilleen tässä laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi välttämättömiä tietoja:

- 1) toiminnanharjoittajista;*
- 2) vientitapahtumista ja muista valvonnan piiriin kuuluvista tapahtumista;*
- 3) vientivalvontaan liittyvistä hakemuksista ja päätöksistä;*
- 4) tuotteista;*
- 5) puolustustarvikkeiden vastaanottajista, loppukäytöstä ja loppukäyttäjistä;*
- 6) muista kuin 1–5 kohdassa tarkoitetuista puolustustarvikkeiden vientivalvontaan liittyvistä seikoista.*

Verohallinnolla, ulkoministeriöllä, Puolustusvoimilla, poliisilla ja suojelupoliisilla on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa puolustusministeriölle ja Tullille 1 momentissa tarkoitetut tiedot, jotka ovat välttämättömiä tässä laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi.

Puolustusministeriöllä ja Tullilla on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa 2 momentissa tarkoitetuille viranomaisille tietoja, joiden luovuttaminen on välttämätöntä puolustustarvikkeiden vientivalvontaan liittyvän tehtävän tai muun viranomaisen laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi.

35a §

Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen ulkomaan viranomaiselle ja kansainväliselle toimielimelle

Sen lisäksi, mitä 35 §:ssä säädetään, puolustusministeriö voi luovuttaa ulkomaan viranomaiselle tai kansainväliselle toimielimelle salassapitosäännösten estämättä 35 §:ssä tarkoitetun muun kuin henkilötiedon, jos se on välttämätöntä loppukäytön varmentamiseksi eikä tietojen luovuttaminen ole vastoin kansallista etua.

36 §
Maksut

Tässä laissa säädetystä lupapäätöksestä, ennakkolausunnosta, luotettavuustodistuksesta

Voimassa oleva laki

mahdollisesti sisältyvästä yritysturvallisuus-
selvityksestä sekä rekisteröitymisestä peri-
tään maksu. Maksujen suuruudesta säädetään
valtion *maksuperustelaisissa* (150/1992).

37 §
Muutoksenhaku

Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen haetaan
muutosta siten kuin *hallintolainkäyttölaissa*
(586/1996) säädetään.

Ehdotus

ja siihen mahdollisesti sisältyvästä yritystur-
vallisuusselvityksestä sekä rekisteröitymi-
sestä peritään maksu. Maksujen suuruudesta
säädetään valtion *maksuperustelain*
(150/1992) *nojalla annetulla puolustusminis-
teriön asetuksella*.

37 §
Muutoksenhaku

Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen hae-
taan muutosta siten kuin *oikeudenkäynnistä*
hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019)
säädetään.